

๐
338.4791
A 5350

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น

14 ต.ค. 2552

ปริญญานิพนธ์
ของ
จิราภรณ์ พัสตร

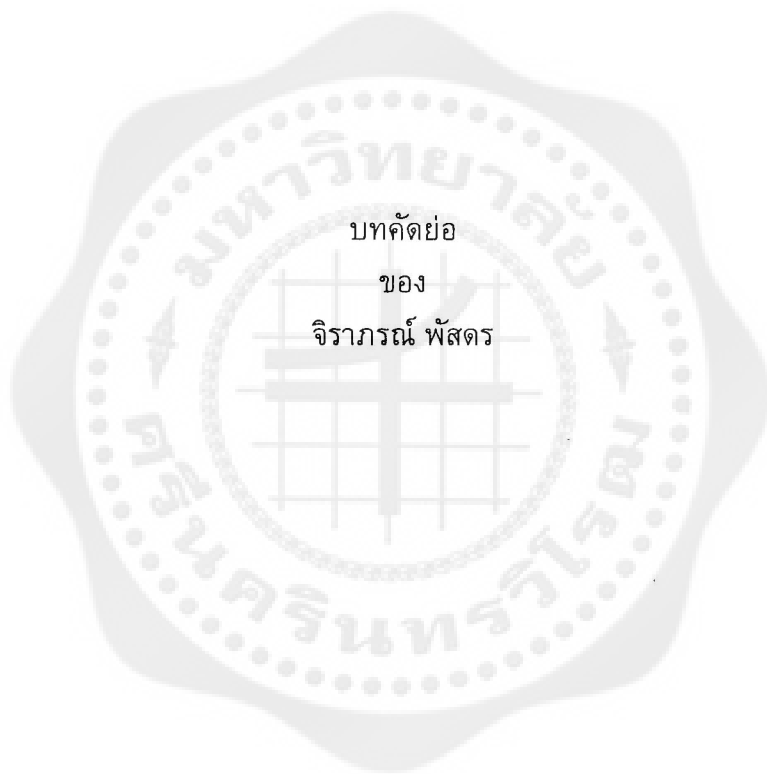
เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว
เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

พฤษภาคม 2552

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

S 353 428

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น

บทคัดย่อ
ของ
จิราภรณ์ พัสตร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว
เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

พฤษภาคม 2552

จิราภรณ์ พัสตร. (2552). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น. ปรินต์ วท.ม.(การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม. รองศาสตราจารย์ สุภาพร สุขสีเหลือง, รองศาสตราจารย์สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาจากฟาร์มเกษตรที่โดดเด่นของจังหวัด 7 แห่ง ได้แก่ 1.ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพนายสาวสวัสดิ์ พุทธธรรมา บ้านห้วยชัน 2. กลุ่มเกษตรกร บ้านนาเพียง 3. แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านมหัศจรรย์ บ้านหนองหัววัว 4.ศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษ บ้านหม้อ 5.ศูนย์เรียนรู้ครูเกษตร สวนกาญจนา 6 ศูนย์เรียนรู้พ่อทองใบ ดันโลห์ และ 7 หมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านเพี้ยฟาน โดยมี นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่สมาชิก อบต. ประธานกลุ่มเกษตรกร ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าของกิจการ และผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินศักยภาพในแต่ละแหล่งโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรส่วนใหญ่เป็นเกษตรผสมผสานแนวทางทฤษฎีใหม่ตามรอยเศรษฐกิจพอเพียงคือ มีการทำนา ทำสวน สวนผักสวนครัว ฟาร์มปศุสัตว์ สวนผลไม้ และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ส่วนกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือ มีการสาธิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแก่นักท่องเที่ยว มีการนำชมจุดสาธิต/ แปลงสาธิตทางการเกษตร มีการให้นักท่องเที่ยวทดลองปฏิบัติการทำการเกษตรด้วยตัวนักท่องเที่ยวเอง มีผลผลิตทางการเกษตรให้นักท่องเที่ยวได้ชม และซื้อกลับไป มีที่พักแรมประเภทโฮมสเตย์ และฟาร์มสเตย์

ผลการประเมินแหล่งเกษตรกรรมทั้ง 7 แห่งพบว่า ฟาร์มเกษตรที่มีศักยภาพมากในด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่นของทรัพยากรทางการเกษตร ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพบ้านห้วยชัน ศูนย์เรียนรู้ครูเกษตร สวนกาญจนา ศูนย์เรียนรู้พ่อทองใบ ดันโลห์ และศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษ บ้านหม้อ ฟาร์มเกษตรที่มีศักยภาพมากในด้านความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้ครูเกษตร สวนกาญจนา และหมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านเพี้ยฟาน ฟาร์มเกษตรที่มีศักยภาพมากในด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ บ้านห้วยชัน และศูนย์เรียนรู้ครูเกษตร สวนกาญจนา ส่วนในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานมีศักยภาพปานกลางทั้ง 7 แหล่ง เพราะยังไม่มีความพร้อมในด้านของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ห้องน้ำ ร้านอาหาร ระบบการขนส่ง ถึงขยะ ที่จอดรถ จุดสาธิต และร้านจำหน่ายของที่ระลึก เนื่องจากขาดเงินทุนสนับสนุนขาดการช่วยเหลือจากภาครัฐ และขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

A STUDY ON POTENTIALITY OF AGRO-TOURISM IN KHON KAEN PROVINCE

Present in Partial fulfillment of the requirements for the
Master of Science Degree in Ecotourism Planning and Management
at Srinakharinwirot University

May 2009

Jiraporn Phatsadon. (2009). *A Study on Potentiality of Agro-Tourism in Khon Kaen Province*.

Master thesis, M.Sc. (Ecotourism Planning and Management). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc.Prof. Supaporn Suksrilueng, Assoc.Prof. Sunee Lopenwong.

The research aimed to study on potentiality of seven agro-tourism resources which are remarkable in the Khon Kaen Province such as 1. Mr. Sawat Putthamma's Bio-Organic Agriculture learning Center, Baan Huay Chan, 2. Baan Naphiang, 3. Study Center of marvelous Village, Baan Nonghuawua ,4.Organic Vegetables Learning Center Baan Mor, 5. Agriculture Teacher's Learning Center Kanchana Garden, 6 Phor Thongbai Tonlo s Learning Center, and 7 Agro-tourism Supporting Village: Baan Fiafaan. The data was collected through a survey method using questionnaires distributed to specialist academics, tourism administrators, tourism specialists, members of sub district administrative organization, chairman of the agricultural organization in the study area, community leaders, sub district headmen, village headmen or business owners. The data analysis was done through the use of avprogram for statistic analysis.

The result of the study showed that most of the activity styles of agro-tourism are Integrated Farming System according to the New Theory Agriculture and the sufficiency economy such as rice cultivation, horticulture, vegetables, animal farming and agricultural products. The agro-tourism activities in the studied farms allow tourists to view growing, harvesting and processing of the products, a study trail is provided through gardens and plantations and a camping ground is also allocated for visitors. The tourists are able to try out agricultural activities, to buy some agricultural products and to stay in the agro-tourism area such as home stay or farm stay.

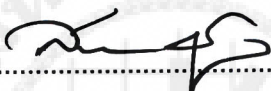
The assessment of seven agro-tourism resources shows that there is more potential in environmental and value in Organic Agriculture learning Center, Baan Huay Chan, Agriculture Teacher's Learning Center Kanchana Garden, Phor Thongbai Tonlo s Learning Center and Organic Vegetables Learning Center Baan Mor. The Agriculture farms that have more potential in convenience of approaching the area are the Agriculture Teacher's Learning Center Kanchana Garden and the Agro-tourism Supporting Village: Baan Fiafaan. The Agriculture farms where are more potential in administrators services or tourism management are Organic Agriculture learning Center, Baan Huay Chan and Agriculture Teacher's Learning Center Kanchana Garden. Regarding facilities and infrastructures, the assessment shows that the area and the seven farms still need some improvement.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

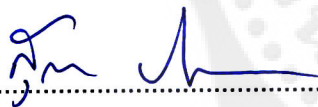
การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น

ของ
จิราภรณ์ พัสตร

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่ 22 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2552

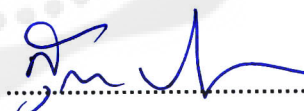
คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

 ประธาน
(รองศาสตราจารย์สุภาพร สุกสีเหลือง)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

 ประธาน
(อาจารย์ ดร. นลินา ประไพรัชสิทธิ์)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์สุภาพร สุกสีเหลือง)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์)

 กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เรือโท ดร.ไพบุลย์ อ่อนมั่ง)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์สุภาพร สุกสีเหลือง และรองศาสตราจารย์สุณีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา และคำแนะนำที่มีคุณค่าในการจัดทำงานวิจัยครั้งนี้ทุกขั้นตอน อีกทั้งยังเสียสละเวลาเป็นอย่างมากในการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ และยังทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ในการทำงานวิจัยกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และชุมชน ท่านทั้งสองเป็นแบบฉบับของอาจารย์ที่ทุ่มเทเวลาอันมีค่าให้กับศิษย์ พร้อมทั้งจะลงพื้นที่ศึกษาร่วมกับศิษย์ ให้ข้อมูลและแนะนำในทุกๆ เรื่องที่เกี่ยวกับงานวิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาที่ได้รับตลอดเวลาที่ทำการวิจัย และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร. ปัญญา ชีระวิทยเลิศ คุณกัญญารัตน์ ท่วมไธสง และอาจารย์ชนินทร์ จำปาราชที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพของเครื่องมือวิจัย และให้คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.นลินา ประไพรัชสิทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เรือโท ดร.ไพบุลย์ อ่อนมั่ง ที่กรุณาเป็นประธานและกรรมการเพิ่มเติมในการสอบปริญญานิพนธ์ และให้คำแนะนำแนะอันเป็นประโยชน์ เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่ช่วยประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ อีกทั้งความเมตตาที่ให้ศิษย์เสมอมา และขอขอบคุณบุคลากรทุกท่านในสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้อำนวยความสะดวกในการทำวิจัย สอบเค้าโครง และสอบปากเปล่า

ขอขอบคุณพี่ๆ เจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยท่องเที่ยวภูมิภาคลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่นที่อำนวยความสะดวกในการส่งเรื่องไปยังสำนักงานเกษตรอำเภอต่างๆ ในการให้ข้อมูลและเก็บแบบสอบถาม ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสี ตำบลคูคำ ตำบลทุ่งโป่ง ตำบลบึงเนียม ตำบลบัวเงิน ตำบลสำราญ และตำบลศิลา ในการให้ข้อมูลและเก็บแบบสอบถาม

ขอขอบคุณคุณจิราภรณ์ สง่างค์ คุณสิริคนางค์ ปานศรี และเพื่อนๆ พี่ๆ ที่เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือในทุกๆ อย่าง

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณ คุณดาเนียล อัลเทอร์ คุณอุไรวรรณ เศรษฐกุลและเพื่อนร่วมงานทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือด้วยดี ตลอดคนบุคคลสำคัญในชีวิตคือ คุณพ่อ คุณแม่ ที่เป็นทั้งกำลังใจและกำลังใจที่ดีเยี่ยมตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและทำงานวิจัย

จิราภรณ์ พัสตร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	2
ความสำคัญของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
แนวคิดทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	5
แนวคิดทฤษฎีการประเมินศักยภาพ	14
แนวคิดทฤษฎีการตรวจสอบทรัพยากร	17
สภาพพื้นที่ศึกษาจังหวัดขอนแก่น	22
เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
3 วิธีดำเนินการวิจัย	41
การสำรวจพื้นที่ และสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	41
การสร้างเครื่องมือตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	41
การสร้างเครื่องมือประเมินศักยภาพ และความพร้อมของฟาร์มเกษตร ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล	43
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	44
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	45
ผลของการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น	45
ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ บ้านห้วยชัย ต.ศิลา	45
บ้านนาเพียง กลุ่มเกษตรกรปลูกผักกูดขาย ต.สำราญ	52
แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านมหัศจรรย์ กศน บ้านหนองหัววัว ต.โคกสี	57
ศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษ บ้านหม้อ ต.คูคำ	63

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

4 (ต่อ)

ศูนย์เรียนรู้ครูเกษตร สวนกาญจนา ดด.ชัยสิทธิ์ สิทธิ บ้านบึงฉม	
ด.บึงเนียม.....	70
ศูนย์เรียนรู้พ่อทองใบ ดันโลห์ บ้านหนองผือ ด.ทุ่งโป่ง.....	75
หมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านเพี้ยฟาน ด.บัวเงิน.....	81
ผลของแบบสำรวจศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น.....	85
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ บ้านห้วยชัย ด.ศิลา.....	86
บ้านนาเพียง กลุ่มเกษตรกรปลูกผักกูดขาย ด.สำราญ.....	91
แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านมหัศจรรย์ กศน บ้านหนองหัววัว ด.โคกสี.....	95
ศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษ บ้านหม้อ ด.คูคำ.....	99
ศูนย์เรียนรู้ครูเกษตร สวนกาญจนา ดด.ชัยสิทธิ์ สิทธิ บ้านบึงฉม	
ด.บึงเนียม.....	103
ศูนย์เรียนรู้พ่อทองใบ ดันโลห์ บ้านหนองผือ ด.ทุ่งโป่ง.....	107
หมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านเพี้ยฟาน ด.บัวเงิน.....	112
การวิเคราะห์ภาพรวมของ 7 พื้นที่ที่ศึกษาจากแบบสำรวจศักยภาพ	
การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น.....	116
ผลจากการศึกษา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของแต่ละพื้นที่.....	109
การสร้างแผนที่แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงและกำหนดเส้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	
จังหวัดขอนแก่น.....	122

5 สรุปผล การอภิปราย และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย ความสำคัญ ขอบเขต เครื่องมือ	
และวิธีการดำเนินการวิจัย.....	125
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	126
อภิปรายผล.....	130
ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย.....	132

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	133
บรรณานุกรม.....	134
ภาคผนวก.....	138
ภาคผนวก ก.....	138
แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น.....	139
แบบประเมินเรื่องการสำรวจศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น..	145
ภาคผนวก ข.....	149
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม.....	150
ภาคผนวก ค.....	151
แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น.....	152
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	153

บัญชีตาราง

[illegible]

บัญชีตาราง (ต่อ)

[illegible]

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง

หน้า

23	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อ องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบ โครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม.....	109
24	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อ องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว.....	110
25	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อ องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร.....	112
26	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อ องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านความสะดวกในการเข้าถึง.....	113
27	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อ องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบ โครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม.....	114
28	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อ องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว.....	115
29	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อ องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร.....	116
30	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อ องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านความสะดวกในการเข้าถึง.....	117
31	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อ องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้าง พื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม.....	117
32	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อ องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว.....	119

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 สัญลักษณ์และคำขวัญจังหวัดขอนแก่น.....	23
2 แผนที่จังหวัดขอนแก่น และอาณาเขตติดต่อ.....	25
3 สถานีรถไฟขอนแก่น.....	26
4 ศาลเจ้าพ่อหล่มเมือง.....	28
5 บึงแก่นนคร.....	29
6 โบสถ์มหาพิชัยสงครามขอนแก่น.....	29
7 วัดพระธาตุขามแก่น.....	31
8 วัดกุฎีประภาชัย.....	31
9 การแสดงงูจงอางบ้านโคกสง่า.....	32
10 เชื้อนอบลรัตน์.....	32
11 ป้ายทางเข้าริมถนนใหญ่.....	45
12 ป้ายหน้าศูนย์เรียนรู้.....	45
13 บ่อเลี้ยงปลา และเลี้ยงกบในกระชัง.....	46
14 สวนผักสวนครัว.....	46
15 โรงปุ๋ยหมักชีวภาพ.....	46
16 เรือนเพาะชำไข่.....	46
17 ของสะสมของพ่อสวาสดี.....	46
18 การเลี้ยงกบในกระชังโดยใช้ปุ๋ยน้ำหมัก.....	47
19 การปลูกผักสวนครัวโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์.....	47
20 การเลี้ยงหมูหลุม.....	47
21 การเลี้ยงปลา สถานที่ให้อาหาร.....	47
22 ป้ายหน้าถนนใหญ่.....	48
23 ลักษณะถนนที่เข้าไปศูนย์ฯ.....	48
24 ถนนทางเข้าศูนย์ด้านหน้า.....	48
25 ถนนเมื่อเข้ามาในศูนย์ฯ.....	48
26 พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน.....	49
27 เครื่องครัวของชาวอีสาน.....	49
28 การให้บริการห้องน้ำ.....	50
29 โรงน้ำหมักชีวภาพ.....	50

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 สัญลักษณ์และคำขวัญจังหวัดขอนแก่น.....	23
2 แผนที่จังหวัดขอนแก่น และอาณาเขตติดต่อ.....	25
3 สถานีรถไฟขอนแก่น.....	26
4 ศาลเจ้าพ่อหลวงเมือง.....	28
5 บึงแก่นนคร.....	29
6 โบสถ์มหาพิชัยรัตนคุณขอนแก่น.....	29
7 วัดพระธาตุขามแก่น.....	31
8 วัดกุฎีประภาชัย.....	31
9 การแสดงงิ้วอามบ้านโคกสง่า.....	32
10 เชื้อนอุปรัตน.....	32
11 ป้ายทางเข้าริมถนนใหญ่.....	45
12 ป้ายหน้าศูนย์เรียนรู้.....	45
13 บ่อเลี้ยงปลา และเลี้ยงกบในกระชัง.....	46
14 สวนผักสวนครัว.....	46
15 โรงปุ๋ยหมักชีวภาพ.....	46
16 เรือนเพาะชำไข่.....	46
17 ของสะสมของพ่อสวาสดี.....	46
18 การเลี้ยงกบในกระชังโดยใช้ปุ๋ยน้ำหมัก.....	47
19 การปลูกผักสวนครัวโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์.....	47
20 การเลี้ยงหมูหลุม.....	47
21 การเลี้ยงปลา สถานที่ให้อาหาร.....	47
22 ป้ายหน้าถนนใหญ่.....	48
23 ลักษณะถนนที่เข้าไปศูนย์.....	48
24 ถนนทางเข้าศูนย์ด้านหน้า.....	48
25 ถนนเมื่อเข้ามาในศูนย์.....	48
26 พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน.....	49
27 เครื่องครัวของชาวอีสาน.....	49
28 การให้บริการห้องน้ำ.....	50
29 โรงน้ำหมักชีวภาพ.....	50

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
30 การจัดสวนสวยด้วยผักปลอดสารพิษ.....	50
31 คุณสุพรรณ พุทธรรมา.....	51
32 พ่อสวาสดี พุทธรรมา.....	51
33 การรวมกลุ่มของชาวบ้านช่วยกันตัดแต่งผักกุยช่ายขาวก่อนส่งขายตลาด.....	52
34 พื้นที่ทำนาของหมู่บ้าน.....	53
35 ปลูกมะพร้าว มะม่วงตามคันนา.....	53
36 กลุ่มเกษตรกรปลูกผักกุยช่าย.....	54
37 ลักษณะถนนทางเข้าหมู่บ้าน.....	55
38 ถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ.....	55
39 พื้นที่ปลูกผักกุยช่าย.....	55
40 เกษตรกรกำลังคัดแยกหญ้า.....	55
41 ป้ายหน้าทางเข้าหมู่บ้าน.....	57
42 การรวมกลุ่มเกษตรกร.....	57
43 จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เรื่องการทำไข่เค็มไอโอดีน.....	58
44 กลุ่มธนาคารชุมชน.....	58
45 กลุ่มทอเสื่อลายขิด.....	58
46 ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเสื่อกก.....	59
47 เสื่อกกลายขิด.....	59
48 ทำนา ปลูกกล้วยและปลูกตะไคร้ริมคันนา.....	59
49 การเลี้ยงหมูน้ำ.....	59
50 ป้ายหมู่บ้านหนองหัววัว.....	60
51 ชุมอ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน.....	60
52 พื้นที่การทำนา.....	61
53 พื้นที่การเลี้ยงสัตว์.....	61
54 สวนชมพูของนายประวดี.....	62
55 การเลี้ยงจิ้งหรีดสะตัง.....	62
56 ชาวบ้านให้ความรู้เรื่องการเลี้ยงจิ้งหรีดสะตัง.....	62
57 ชาวบ้านนำชมสวนชมพู.....	62
58 ป้ายหน้าศูนย์การเรียนรู้ผักปลอดสารพิษ.....	63

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
59 การทำผักปลอดสารพิษ.....	63
60 เกษตรกรกำลังเก็บดอกขจร.....	64
61 เกษตรกรกำลังเก็บผลผลิต.....	64
62 โครงการโคนอนนา – โสปากทอง บ้านหม้อ ตำบลคูคำ อำเภอลำลูกนาง.....	65
63 การปลูกผักกางมุ้ง.....	66
64 การปลูกพืชหมุนเวียน.....	66
65 ถนนเส้นทางไปศูนย์ฯ.....	67
66 ป้ายแสดงทางไปบ้านหม้อ.....	67
67 ถนนลูกรังช่วงระยะหนึ่ง.....	67
68 การปรับปรุงถนนทางเข้า.....	67
69 อาคารเก็บปุ๋ยและเครื่องมือ.....	68
70 อาคารศูนย์เรียนรู้.....	68
71 พ่อสมจิตร เผ่าหอม กำลังนำนักวิชาการชมแปลงสาธิต และให้ข้อมูลเบื้องต้น.....	69
72 ป้ายหน้าสวนกาญจนา.....	70
73 บริเวณด้านหน้าศูนย์เรียนรู้ครูเกษตร.....	70
74 พื้นที่ทำนาจำนวน 4 ไร่.....	70
75 ร่องสวนเก็บน้ำ และเลี้ยงกบ.....	70
76 เลี้ยงไก่.....	71
77 ผลผลิตจากสวน.....	71
78 คอกวัว.....	71
79 ปลูกฝรั่ง กล้วย ตะไคร้รอบคูน้ำ.....	71
80 ป้ายทางเข้าหมู่บ้าน.....	72
81 สภาพถนนทางเข้าศูนย์ฯไม่มีป้ายบอกการเข้าถึงศูนย์ฯ.....	72
82 การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ.....	73
83 ห้องน้ำประจำศูนย์.....	73
84 ดด ชัยสิทธิ์ สิทธิ.....	75
85 ป้ายประกาศเกียรติคุณไร่นาสวนผสมดีเด่นปี 2541.....	75
86 ป้ายหน้าทางเข้าศูนย์เรียนรู้พ่อทองใบ.....	76
87 ทางเดินเข้าสวน.....	76

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
88 โล่ประกาศเกียรติคุณจากมูลนิธิโรงพยาบาลอุบลรัตน์.....	76
89 โล่ประกาศเกียรติคุณจากมูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน จ.ขอนแก่น.....	76
90 การปลูกดอกดาวเรืองเพื่อไล่ศัตรูพืช.....	77
91 ปลูกกล้วย มะม่วง มะพร้าวข่า บนคันทนา.....	77
92 ลักษณะถนน และการเดินทางมาที่ศูนย์เรียนรู้.....	78
93 ศาลาศูนย์บริการข้อมูล.....	78
94 บริเวณภายในศูนย์บริการข้อมูล.....	78
95 ทางไปห้องสุขา.....	79
96 พื้นที่ทำนาของพ่อทองใบ.....	79
97 พ่อทองใบ ดันโลห์ กับนักวิชาการทางการท่องเที่ยว.....	80
98 ป้ายทางเข้าหมู่บ้าน.....	81
99 พื้นที่ปลูกผัก.....	81
100 ป้ายหน้าศูนย์.....	82
101 ป้ายหมู่บ้านฝั่ง.....	82
102 การหมักน้ำหมักชีวภาพ.....	82
103 แปลงปลูกผักปลอดสารพิษ.....	82
104 ถนนเข้าศูนย์บริการ.....	83
105 ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร.....	83
106 แผนที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร.....	85
107 แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น.....	152

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้มีการพัฒนาขึ้นอย่างมาก จนกลายเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นธุรกิจซึ่งนำรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมหาศาล การท่องเที่ยวจึงเป็นอุตสาหกรรมที่รัฐบาลในหลายๆ ประเทศให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์หลักในการสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศให้แก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศ องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO) คาดการณ์ว่าการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกในปีพ.ศ. 2563 จะมีอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวเฉลี่ยร้อยละ 6.5 ต่อปี รูปแบบของการท่องเที่ยวในอนาคตคาดว่าจะจะเป็นไปตามกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การเดินทางท่องเที่ยวโดยมากมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เปลี่ยนบรรยากาศจากที่อยู่เดิม หลีกหนีความจำเจ หลีกหนีความวุ่นวายในชีวิตประจำวัน หรือมีการเดินทางเพื่อการศึกษาวัฒนธรรม และวิถีความเป็นอยู่ของประชาชน เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการ การสร้างความประทับใจในการให้บริการ จึงเป็นแรงจูงใจที่สำคัญให้นักท่องเที่ยวเดินทางกลับมาเยือนท้องถิ่นนั้นๆ ซ้ำอีก หรืออาจชักชวนให้ผู้ที่ยังไม่เคยมาเยือนตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว (จับกระแสการท่องเที่ยว. 2548 , การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2549: ออนไลน์)

แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนอกจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นที่ยุติแล้วยังมีการค้นหา และสร้างแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ให้เป็นทางเลือกของการท่องเที่ยว เพื่อเสนอผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้หลากหลายยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อลดความแออัด และความเสื่อมโทรมในแหล่งท่องเที่ยวเดิม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมจึงเป็นรูปแบบทางการท่องเที่ยวหนึ่ง ที่เกิดจากการผสมผสานระหว่าง การนำเอาทรัพยากรทางการเกษตรที่เป็นอาชีพหลักของคนไทยกับการจัดกิจกรรมทางการเกษตรที่น่าสนใจมาเป็นจุดขายสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกร วิถีเกษตรที่ใช้ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ และการปรับใช้กับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ในบรรยากาศภูมิประเทศที่สวยงาม และไม่สร้างมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม

ตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นกระบวนการเสริมสร้างความรู้ และวิธีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และการดำรงอยู่ในสังคมอย่างยั่งยืนตามสภาพเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นแนวคิดจาก หลักการบริหารราชการแผ่นดินปี 2548 – 2551 ในส่วนของนโยบายขจัดความยากจนและปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้สมดุล โดยนำแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่มาเป็นแบบในการจัดทำโครงการส่งเสริมการดำเนินวิถีชีวิตด้านเกษตรกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงโดยเน้นเครือข่ายระดับครอบครัว ระดับชุมชน เพื่อให้ทฤษฎีนี้ความประสบผลสำเร็จ และเพิ่มศักยภาพจึงได้นำเอาการท่องเที่ยวเข้า

มาช่วยสร้างความสมดุลและเพิ่มตลาดแข่งขันให้กับแนวทางการเกษตรแบบพอเพียงตามพระราชดำรัสในรูปแบบของโครงการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สมดุลยั่งยืน

จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดที่มีความเจริญทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม และเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา ศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งไปยังจังหวัดต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นจังหวัดที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก จะเห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาอย่างต่อเนื่องในทุกๆ ปี

ด้วยที่ตั้งของจังหวัดมีแม่น้ำไหลผ่าน และมีที่ลุ่มน้ำ จึงมีความสมบูรณ์ของแหล่งน้ำที่เป็นปัจจัยสำคัญในการทำเกษตร นอกจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติแล้ว ยังมีเขื่อนขนาดใหญ่เพื่อใช้สำหรับการชลประทาน นอกจากนั้นยังมีการจัดตั้งศูนย์วิจัยทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นศูนย์วิจัยหม่อนไหม ศูนย์วิจัยผึ้ง และหน่วยงานราชการที่ส่งเสริมด้านการเกษตรกรรมอีกด้วย

จากทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ของจังหวัดขอนแก่น ทางจังหวัดจึงได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีการทำเกษตรพอเพียง โดยมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เกษตรพอเพียงขึ้น ซึ่งเป็นการประยุกต์แนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่เข้ามาใช้ให้เข้ากับการทำเกษตรในครัวเรือน เช่น การทำสวนผลไม้ การทำสวนไม้ดอกไม้ประดับ การทำโรงเพาะเห็ด การทำไร่นาสวนผสม การปลูกพืชสวนครัว เป็นต้น ด้วยการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัวดังกล่าว จึงสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืนในอนาคตได้

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดขอนแก่น เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่ามีความเหมาะสมที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในรูปแบบใด โดยผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐ ภาคเอกชน ในการวางแผนดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดขอนแก่น และจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรในการเพิ่มรายได้ในครัวเรือนนอกเหนือจากผลผลิตทางการเกษตร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ 7 แห่ง ได้แก่ 1.ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ นายสวัสดิ์ พุทธธรรมา 2.กลุ่มเกษตรกรบ้านนาเพียง 3.แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านมหัศจรรย์ บ้านหนองหัววัว 4.ศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษ บ้านหม้อ 5.ศูนย์เรียนรู้คูเกษตร สวนกาญจนา 6.ศูนย์เรียนรู้พืชมงคลไบ ดันโลห์ และ 7.หมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านเพี้ยพาน

2. เพื่อศึกษา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของแต่ละพื้นที่

3. เพื่อสร้างแผนที่แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงและกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดขอนแก่น

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการศึกษาและวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดขอนแก่น และเป็นข้อเสนอแนะให้แก่ภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อจะนำไปเป็นแนวทางในพัฒนาการท่องเที่ยวและจัดทำเส้นทางทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ทำการวิจัยได้ทำการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดขอนแก่นดังนี้

1. อำเภอเมือง 4 แห่งคือ 1. ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ นายสวัสดิ์ พุทธธรรมา บ้านห้วยชัน 2. กลุ่มเกษตรกรปลูกผักกุยช่าย บ้านนาเพียง 3. แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านมหัศจรรย์ กศน บ้านหนองหัววัว 4. ศูนย์เรียนรู้เกษตร สวนกาญจนา ดด ชัยสิทธิ์ สิทธิ บ้านบึงจิม
2. อำเภอซำสูง 1 แห่งคือ ศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษ บ้านหม้อ
3. อำเภอน้ำพอง 1 แห่งคือ หมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านเพี้ยฟาน
4. อำเภออุบลรัตน์ 1 แห่ง คือ ศูนย์เรียนรู้ฟอทองใบ ดันโลห์

โดยทำการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่โดดเด่น และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับทรัพยากรที่มี ข้อมูลเบื้องต้นได้รับจากการสอบถามทางเกษตรจังหวัด และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานใน อบต. โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ดังกล่าวแล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลผล

ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่สมาชิก อบต. ประธานกลุ่มเกษตรกร ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเจ้าของกิจการ โดยทำการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือน สิงหาคม 2551 – กุมภาพันธ์ 2552

นิยามศัพท์เฉพาะ

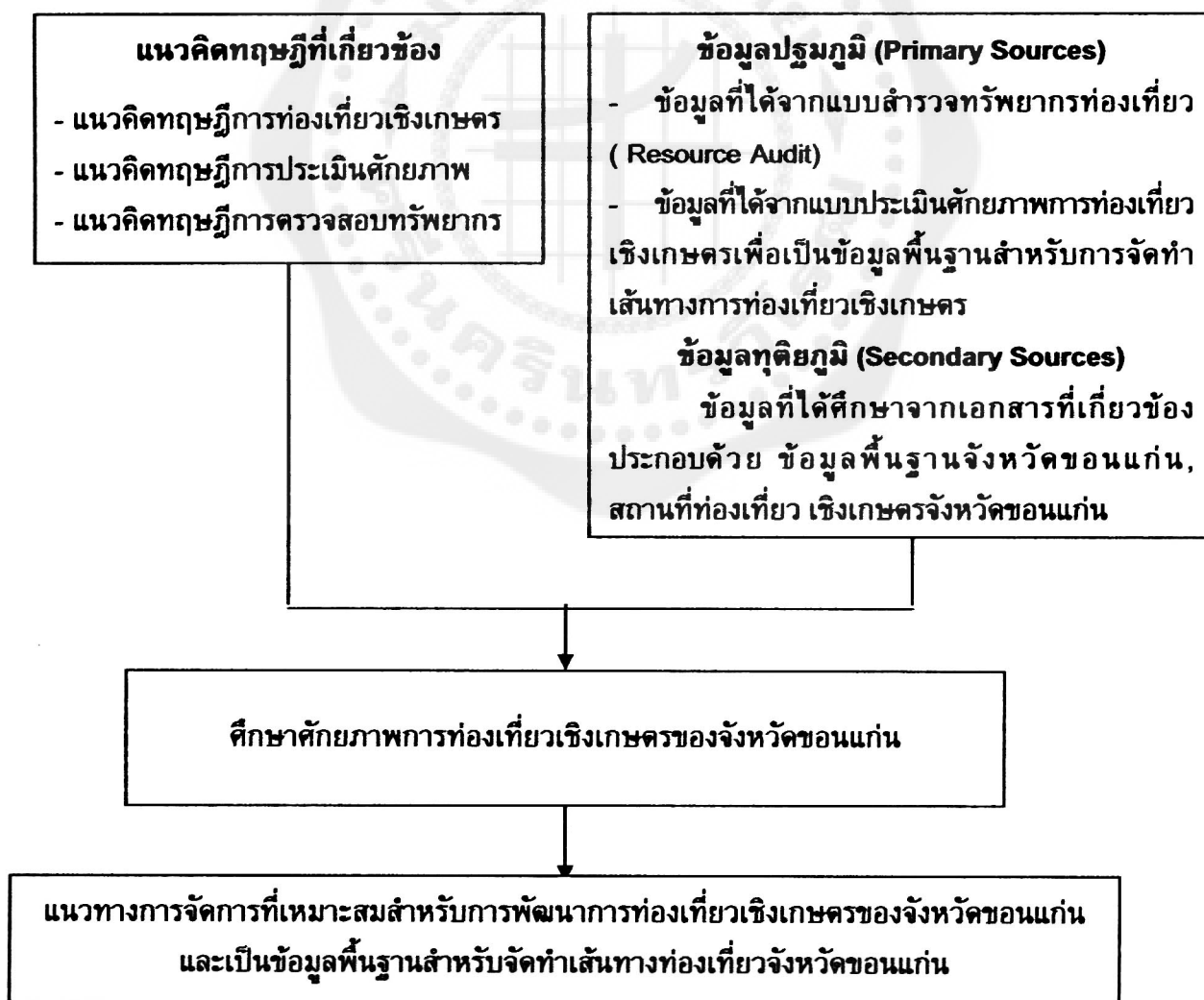
เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีคำศัพท์ หรือตัวแปรที่เป็นนามธรรมหลายคำ ผู้วิจัยจึงนำมานิยามเพื่อให้เกิดความเข้าใจดังต่อไปนี้

1.การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agrotourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม เช่น ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ ศูนย์การเรียนรู้เกษตรพอเพียง แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านมหัศจรรย์ ไร่นาสวนผสม ศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษ หมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นต้น เพื่อศึกษาการทำเกษตรในลักษณะต่างๆ กิจกรรมทางการเกษตรรูปแบบในการทำเกษตรที่หลากหลาย ภูมิปัญญาชาวบ้านในการทำเกษตรในแต่ละพื้นที่และเพื่อไปสัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

2.ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง แหล่งเกษตรกรรมที่มีรูปแบบของกิจกรรมการเกษตร และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่สามารถนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชม ได้แก่ การทำไร่นา สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ สวนเกษตรอินทรีย์ ศูนย์การเรียนรู้เกษตรพอเพียง การทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ปุ๋ยหมักชีวภาพ การปลูกผักกางมุ้ง การทำปศุสัตว์

3.ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ชัดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมนั้นว่าจะมีมากน้อยเพียงใด เพียงพอที่จะดึงดูดให้มีผู้มาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นหรือไม่ และถ้าจะต้องดำเนินการพัฒนาในเชิงธุรกิจจะต้องพิจารณาว่าผลตอบแทนคุ้มค่าพอที่จะลงทุนหรือไม่มีความสามารถและขีดจำกัดในการรับ นักท่องเที่ยวได้มาน้อยเพียงใด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาและวิจัยเรื่อง “การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารรวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
2. แนวคิดทฤษฎีการประเมินศักยภาพ
3. แนวคิดทฤษฎีการตรวจสอบทรัพยากร
4. สภาพพื้นที่ศึกษาจังหวัดขอนแก่น
5. เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถนับเข้าเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ถ้าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรใช้นั้นหลักในมีส่วนร่วมของชุมชน การต้องการการอนุรักษ์และการต้องการการเรียนรู้ ผิดต่างตรงที่ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เป็นทรัพยากรทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ชุมชน และวิถีชีวิตชุมชน

1.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้ความหมายของคำว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-Tourism) ว่าเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้อิงความเพลิดเพลิน และความรู้นํากลับไปประยุกต์ ใช้หรือประกอบอาชีพได้ เหนืออื่นใดนี้คือการได้หวนกลับไปค้นหา เรียนรู้ เข้าใจ ภาควิชาภูมิกับอาชีพเกษตรกรรม รากฐานของแผ่นดินไทยที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าภายใต้แนวคิดปรัชญาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเกษตรกรไทย ได้สัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี รูปแบบกิจกรรม และการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่หลากหลาย ทั้งวิถีดั้งเดิมจนถึงการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ท่ามกลางทัศนียภาพธรรมชาติที่สวยงาม บริหารจัดการโดยเกษตรกรหรือชุมชน ความประทับใจที่เกิดจากการได้ ชม ชิม ชื้อ ผลิตภัณฑ์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ก่อเกิดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์แก่ผู้มาท่องเที่ยว ทั้งยังส่งผลให้เกิดรายได้แก่ ชุมชนจากการจำหน่ายผลผลิตการเกษตร ผลิตภัณฑ์แปรรูป ค่าตอบแทนจากการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

โฮลันโฮลซ์ (Holinholtz, 1996: 42-43) ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่าเป็น การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่นาสนใจ ซึ่งเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของ

ประชาชนในชนบท เป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสสัมผัส และมีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตกับผู้คนในชนบทในฐานะแขกหรือผู้มาเยือนในช่วงสั้นๆ และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม่ใช่การท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางทะเล แหล่งประวัติศาสตร์ ศาสนา การประกอบธุรกิจ และการเยี่ยมญาติ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2543: 5-6) ได้ให้ความหมายของคำว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมหลักด้านการเกษตรที่สามารถดึงดูดและเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว โดยมีการบริการจัดไว้ให้รองรับเพื่อสนองตอบตามมาตรฐานความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความรู้ และความเพลิดเพลิน

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ (2544: 1-2) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่าการเดินทางไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์ม ปศุสัตว์ และสัตว์เลี้ยง เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลิน ได้ความรู้ มีประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความรับผิดชอบมีจิตสำนึกต่อสภาพแวดล้อมต่อสถานที่แห่งนั้น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อชมการเกษตรที่ผสมผสานกลมกลืนกับธรรมชาติที่มีทัศนียภาพสวยงามในชนบท อันเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่ได้พบเห็น อีกทั้งยังเป็นแหล่งให้ความรู้ทางการเกษตร วิถีชีวิต และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ในชนบทที่สร้างความตื่นตาตื่นใจให้แก่นักท่องเที่ยว และสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูป และค่าบริการการท่องเที่ยว โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นชนบทให้เกิดประโยชน์และเป็นการช่วยแก้ปัญหาการว่างงาน ในขณะเดียวกันก็มีความรับผิดชอบต่อและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของพื้นที่เกษตรกรรมนั้น อันเป็นระบบนิเวศทางธรรมชาติอย่างหนึ่งที่เกษตรกรสามารถ สร้างขึ้นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเสน่ห์ และจงใจให้นักท่องเที่ยวอยากรู้ อยากเห็น อยากเข้าชม อยากชิมผลิตผลทางการเกษตร

อัจฉริยา ศักดิ์รินทร์ (2549: 26) ได้ให้ความหมายของคำว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่าเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นกิจกรรมทางด้านการเกษตรเป็นหลัก โดยกิจกรรมจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวได้มีการเรียนรู้ และเลือกชมสินค้าทางการเกษตรอีกด้วย

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ที่เป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม เช่น ศูนย์การเรียนรู้เกษตรพอเพียง สวนผลไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับ ไร่นาสวนผสม เป็นต้น เพื่อศึกษาการทำการเกษตรในลักษณะต่างๆ และเพื่อไปสัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ชนบทธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรมทางการเกษตร และรูปแบบในการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่หลากหลาย โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ และได้รับประโยชน์สูงสุด

1.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (2549: 10) ได้อธิบายองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือ

1.ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางการเกษตร หมายถึง ทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตทางการเกษตร รวมทั้งทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ พื้นที่ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น และทรัพยากรด้านการจัดการ เช่น เกษตรกร องค์กรท้องถิ่น ความรู้ทางการเกษตร เครื่องมือ เครื่องใช้ ตลอดจนเทคโนโลยีทางการเกษตรต่างๆ

2.ตลาดนักท่องเที่ยว สามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มหลักๆ คือ

2.1 ประชาชนและเกษตรกรทั่วไปที่มีความสนใจทั่วไปในด้านเกษตรกรรม เพื่อศึกษาความรู้เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ หรือเพื่อพัฒนาอาชีพการเกษตรของตนเอง

2.2 กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน สนใจในการท่องเที่ยวธรรมชาติและกิจกรรมการเกษตรต่างๆ อยากเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และการประกอบอาชีพของเกษตรกร

3.การบริการทางการท่องเที่ยว หมายถึง การบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว เช่น การให้ข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม การจัดจำหน่ายพืชผล และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรต่างๆ การให้บริการนำเที่ยว หรือสถานที่พักแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น

1.3 ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

นิตยาพร เสนปาน (2549 : 13) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรดังนี้

1.ความสำคัญต่อเศรษฐกิจ นักท่องเที่ยวเกิดการใช้จ่ายในที่พัก ร้านอาหาร ค่าใช้จ่ายสำหรับกิจกรรมต่างๆ เป็นรายได้ที่เป็นผลพลอยได้ให้แก่เกษตรกรในท้องถิ่น เป็นการกระจายเม็ดเงินสู่ท้องถิ่น

2.ความสำคัญต่อสังคมเมื่อเกษตรกรมีรายได้ที่เป็นผลพลอยได้จากการท่องเที่ยว นอกจากรายได้จากการประกอบเกษตรกรรมทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ก่อให้เกิดความภูมิใจในอาชีพ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของตน ช่วยลดการละทิ้งถิ่นฐาน และเป็นการอนุรักษ์อาชีพเกษตรกรรม นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังก่อให้เกิดความเข้าใจในซึ่งกันและกันระหว่างคนต่างถิ่นและคนในท้องถิ่น เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และเป็นการช่วยอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติของท้องถิ่น

1.4 รูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ (2544: 3) ได้อธิบายการจัดรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการนำเอาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศนำมาจัดกิจกรรม และรูปแบบ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจอยากเดินทางไปเที่ยว และเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น เพิ่มรายได้ให้ชุมชน โดยมีรูปแบบของกิจกรรมดังนี้

1.การทำนา (Rice cultivation) การทำนาปี การทำนาปรัง การทำนาหว่านนาถม การทำนาขั้นบันได พิพิธภัณฑข้าว ความรู้เรื่องข้าวสายพันธุ์ต่าง ๆ ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว วัฒนธรรมการกินข้าวไทย เป็นต้น

2.การทำสวนไม้ตัดดอก (Cutting flowers) การทำสวนดอกไม้เพื่อตัดดอกขายทุกชนิด เช่น สวนกุหลาบ ฟาร์มกล้วยไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับนานาชนิด ไม้กระถางทุกประเภท รวมถึงไร่นาตะวัน

3.การทำสวนผลไม้ (Horticulture) การทำสวนผลไม้ทุกประเภท รวมทั้งการทำวนเกษตร การทำเกษตรแผนใหม่ การทำสวนผสม รวมถึงการทำสวนยางพารา สวนไข่ สวนปาล์มน้ำมัน

4.การทำสวนครัวสวนผัก (Vegetables) การปลูกพืชผักสวนครัวทุกประเภท รวมถึงการทำไร่ผัก ไร่ถั่ว ไร่ข้าวโพดข้าวฟ่าง ไร่พริกไทย เป็นต้น

5.การทำสวนสมุนไพร (Herbs) การปลูกพืชสมุนไพรนานาชนิด เพื่อใช้เป็นอาหารเสริมพืชผักสวนครัวข้างบ้าน เพื่อใช้เป็นเครื่องดื่ม เพื่อใช้เป็นเครื่องสำอาง และเพื่อใช้ในการแพทย์แผนไทย

6.การทำฟาร์มปศุสัตว์ (Animal farming) การเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์เศรษฐกิจนานาชนิด อาทิการเลี้ยงไหม การทำฟาร์มผึ้ง การทำฟาร์มปลา การเลี้ยงหอยแมลงภู่ หอยแครง หอยนางรม ฟาร์มจระเข้ บางแห่งเพาะขยายพันธุ์สัตว์ป่าหายาก เช่น ฟาร์มนกยูง ฟาร์มไก่ฟ้า ฟาร์มกวาง รวมถึงสวนงูของสมาคมกาดไทยด้วย

7.งานเทศกาลผลิตภัณฑ์ต่างๆ (Festival) การจัดงานเพื่อส่งเสริมการขายผลิตผลทางการเกษตร เมื่อถึงฤดูที่พืชผลเหล่านั้นออกซุก อาทิ มหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ งานเทศกาลลิ้นจี่ เทศกาลลำไย เทศกาลกินปลา เป็นต้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544 : 41) ได้วางแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวซึ่งมีรูปแบบการให้บริการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบริษัทนำเที่ยวต่างๆ มีหลายรูปแบบ และที่จัดเป็นประจำได้แก่

- 1.การจัดนำเที่ยวชมสวนผลไม้
- 2.การจัดนำเที่ยวชมสวนไม้ดอกไม้ประดับ
- 3.การจัดนำเที่ยวสวนสมุนไพร
- 4.การจัดนำเที่ยวเทศกาลงานวันเกษตรของจังหวัดต่างๆ
- 5.การจัดนำเที่ยวการทำเกษตรทั่วๆ ไป

ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จะแตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไป ที่มุ่งเน้นความสนใจ ไปยังกิจกรรมการเกษตรต่างๆ รวมถึงสภาพแวดล้อมทางการเกษตรเป็นหลัก ให้โอกาสนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร รวมทั้งสินค้าแปรรูปทางการเกษตรอื่นๆ ด้วย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2544: 11) ได้วางแนวคิดในด้านการจัดประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรใหญ่ๆ ซึ่งได้แก่ แหล่งพื้นที่เฉพาะทางการเกษตร งานเทศกาลการเกษตร และตลาดสินค้าเกษตร ซึ่งในประเภทของแหล่งพื้นที่เฉพาะทางการเกษตรนั้นจะสามารถแยกออกเป็นส่วนย่อยตามลักษณะของพื้นที่ ประกอบด้วยเกษตรกรรมเฉพาะรายหมู่บ้านเชิงเกษตร โครงการหรือสถานีวิจัยของรัฐ และโครงการตามแนวพระราชดำริ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ยังได้วางแนวคิดระบบการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยอธิบายในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยหลักในระบบการท่องเที่ยว เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ซึ่งความสัมพันธ์ของระบบนั้นต้องเริ่มต้นที่องค์กร และสถาบันที่เป็นหน่วยงานในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ต้องมีการพัฒนาการให้บริการทางการท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สุดท้ายเป็นการจัดการควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการจัดการระบบข้อมูลข่าวสาร เครือข่ายความร่วมมือ เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกิดความยั่งยืนทางการท่องเที่ยว

ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาเกษตรกรรมให้มีความยั่งยืน โดยนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ให้เข้ากับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็น ปรัชญาในการดำรงชีวิตในลักษณะพออยู่พอกิน เป็นการกำหนดความพอดีให้ตนเองและครอบครัว เพื่อให้ไปสู่การพึ่งพาตัวเองเป็นระบบเกษตรที่มีความสัมพันธ์เกื้อกูลกับสภาพทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของแต่ละภูมิภาคมีรูปแบบการเกษตรดังนี้

1.เกษตรธรรมชาติ (Natural farming) เป็นระบบเกษตรกรรมที่สร้างผลผลิตพืช และสัตว์ให้สอดคล้องกับนิเวศของพื้นที่โดย พยายามแทรกแซงการใช้ปัจจัย และ เทคโนโลยีทางการผลิตต่างๆให้น้อยที่สุด เพื่อให้ระบบเกษตรกรรม และ ธรรมชาติสามารถเกื้อกูลซึ่งกันและกันเป็นองค์รวมเน้นความสามารถที่จะนำกระบวนการควบคุมทางธรรมชาติ โดยไม่มีการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช รวมไปถึงไม่มีการใช้ปุ๋ยเคมีหรือการแทรกแซงใดๆ ในการบำรุงดิน การปล่อยให้ธรรมชาติในรูปของพืชชนิด ต่างๆ ที่มีระบบการเจริญเติบโตและวงจรชีวิตที่แตกต่างกันควบคุมกันเอง จะก่อให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติได้ในที่สุด

ข้อเด่นของการเกษตรธรรมชาติ มีอยู่ 2 ประการ คือ

- 1.การฟื้นฟูความสมดุลของระบบนิเวศ
- 2.การลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก
- 3.ทำให้เกษตรกรในไร่นาต้องเกื้อกูลกับระบบธรรมชาติเท่านั้น หลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่างๆ เหล่านี้จะทำให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนในการผลิตมีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีเสถียรภาพมากขึ้นภายใต้ระบบนิเวศที่สมดุลในไร่นา (ข้อเด่นของการเกษตรธรรมชาติ. 2551: ออนไลน์)

อยู่ สุนทรชัย (2536: 44) กล่าวว่าระบบเกษตรธรรมชาติมีหลักการใหญ่ๆ 4 ข้อ คือ 1. ไม่ไถพรวนดิน 2. ไม่ใส่ปุ๋ยทุกชนิด 3. ไม่กำจัดวัชพืช และ 4. ไม่กำจัดโรค และแมลงศัตรูพืช ระบบเกษตรกรรมธรรมชาติอาศัยความสมดุลของระบบนิเวศวิทยา และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับระบบนิเวศวิทยาในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นหลัก

2. เกษตรอินทรีย์ (Organic farming)

แนวคิดเกษตรอินทรีย์เป็นการให้ความสำคัญกับทรัพยากรดิน ซึ่งมีความเชื่อมโยงต่อพืช สัตว์และมนุษย์ หากดินถูกทำลายลงแล้วก็ส่งผลกระทบต่อพืชสัตว์และมนุษย์ตามมา เกษตรอินทรีย์ เป็นการเกษตรที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี เพื่อความปลอดภัยต่อสัตว์ และมนุษย์ การใช้ซากพืช มูลสัตว์ การปลูกพืชหมุนเวียน แร่ธาตุตามธรรมชาติในการปรับปรุงดินผสมผสานกับการกำจัดศัตรูพืชโดยชีววิธี หรือสิ่งมีชีวิตที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติช่วยในการควบคุมทำลายศัตรูพืช สารจุลินทรีย์ในดินมีบทบาทอย่างมากในกระบวนการนำกลับมาใช้ หรือแปรสภาพอินทรีย์วัตถุในดินให้กลายเป็นธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์กับพืช โดยจุลินทรีย์ทำหน้าที่ย่อยสลายอินทรีย์วัตถุให้เป็นธาตุอาหารในดินเกิดการหมุนเวียนธาตุอาหารกลับมาใช้ใหม่

ข้อเด่นของการเกษตรอินทรีย์ คือ การก่อให้เกิดผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัย จาก สารพิษ การเพิ่มมูลค่าของผลผลิตและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และการฟื้นฟู ความอุดมสมบูรณ์ของดิน

3. เกษตรผสมผสาน (Integrated farming)

เป็นการทำการเกษตรตั้งแต่ 2 กิจกรรมขึ้นไปในพื้นที่เดียว โดยการผสมผสาน และเกื้อกูล ในการผลิต เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสมให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความสมดุลของสภาพแวดล้อม เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของอาหารพืชหรือสัตว์การทำเกษตรหลายๆ อย่าง ร่วมกัน ทำให้เกษตรกรมีรายได้จากผลผลิตเพิ่มขึ้นเช่น การเลี้ยงหมูและปลูกผัก เกษตรกรจะได้ปุ๋ย จากมูลหมูมาใส่ผัก และได้เศษพืชผักเป็นอาหารหมู ทำให้ลดต้นทุนในการซื้อปุ๋ยและอาหารสัตว์ เป็นต้น

หลักการของการทำเกษตรผสมผสานที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. มีกิจกรรมการเกษตรตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป และกิจกรรมการเกษตรทั้งสอง ชนิด ต้องทำ เวลาและสถานที่เดียวกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดมากกว่าให้เกิดกำไร สูงสุด

2. เกิดการเกื้อกูลกันอย่างต่อเนื่องระหว่างกิจกรรมเกื้อกูลกันระหว่างพืชกับ พืช พืชกับปลา สัตว์กับปลา พืชกับสัตว์ สัตว์กับสัตว์ ซึ่งลักษณะการเกื้อกูลกันของระบบเกษตร ผสมผสาน จึงทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง หรือที่เรียกว่า เป็นการประหยัดทางขอบข่าย(Economy of Scope) และลดการพึ่งพิงปัจจัยจากภายนอกในที่สุด

ในด้านเทคนิคและการจัดการไร่นานั้น เกษตรผสมผสานให้ความสำคัญในเรื่อง ของการ สร้าง ความหลากหลายของพืช สัตว์ และทรัพยากรชีวภาพ การใช้ประโยชน์เกื้อกูลกัน ระหว่าง กิจกรรม การใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก การใช้วัสดุหรือพืชคลุมดิน การปลูกพืชหลายระดับ มี แหล่งน้ำในไร่นาซึ่งจะไม่เน้นหนักว่าต้องมีการปฏิบัติ เช่นสามารถใช้พืชคลุมดิน ไถพรวนดิน หรือ ปุ๋ยเคมีก็ได้

4. วนเกษตร (Agroforestry)

ระบบการใช้ที่ดินเพื่อดำรงกิจกรรมการเกษตรต่าง ๆ ระหว่างต้นไม้ในพื้นที่ป่าหรือไม้ยืนต้นที่ปลูกขึ้น โดยที่การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์จะต้องมีความสอดคล้องซึ่งกันและกัน และเกื้อกูลกับระบบนิเวศป่าไม้ในท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์หลักอยู่ 3 ประการ กล่าวคือ

4.1 การดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างพื้นที่ป่ากับการเกษตร

4.2 การเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ

4.3 การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

5. เกษตรทฤษฎีใหม่ (The New Theory Agriculture)

ระบบเกษตรที่เน้นการจัดสรรทรัพยากรน้ำในไร่นา เพื่อสร้างผลผลิตอาหารที่พอเพียง และเพื่อการผลิตที่หลากหลาย สำหรับเป็นแหล่งรายได้ที่มั่นคงแก่ครัวเรือนเกษตรกรตลอดจน เป็นการแก้ไขปัญหาความยากจน และขาดแคลนทรัพยากรให้บรรเทาลง จนกระทั่งพัฒนาถึงขั้นที่ เกษตรกร สามารถพึ่งตนเองได้ แนวทางดังกล่าว เป็นแนวการบริหารงานพัฒนาการเกษตรแนว ใหม่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริขึ้น ซึ่งภาครัฐและเอกชนได้ยึดหลักการในการพัฒนาต่อๆ มา

ทฤษฎีใหม่เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้ศึกษาวิธีการพัฒนาเพื่อประโยชน์ของประชาชนภาคการเกษตร ซึ่งปัญหาหลักของเกษตรกรก็คือการขาดแคลนน้ำเพื่อเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่เกษตรที่อาศัยน้ำฝนในการทำนาข้าวและพืชไร่ จึงทรงมีพระราชดำริเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร ให้แก้ไขปัญหาวิกฤติขาดแคลนน้ำ

ทฤษฎีใหม่ เป็นหลักการในการบริหาร การจัดการที่ดิน และน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต้นแบบทฤษฎีใหม่ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทดลองคือ โครงการพัฒนาที่ดินวัดมิ่งมงคลชัยพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี เมื่อปีพุทธศักราช 2536

หลักการและแนวทางของโครงการทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางหรือหลักการในการบริหารการจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนี้

1. มีการบริหารและจัดแบ่งที่ดินแปลงออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน
2. มีวิธีการคำนวณโดยหลักวิชาการเกี่ยวกับปริมาณน้ำที่จะกักเก็บให้พอเพียงต่อการเพาะปลูกได้อย่างเหมาะสมตลอดปี
3. มีการวางแผนที่สมบูรณ์แบบ สำหรับเกษตรกรรายย่อย มุ่งให้เกษตรกรมีความพอเพียงในการเลี้ยงตัวเองในระดับชีวิตที่ประหยัดก่อน โดยมุ่งเน้นให้เห็นความสำคัญของความสามัคคีกันในท้องถิ่น

4. กำหนดจุดมุ่งหมายให้สามารถผลิตข้าวบริโภคได้เพียงพอทั้งปี โดยยึดหลักการถ้าครอบครัวหนึ่งทำนา 5 ไร่ก็จะมีข้าวพอกินตลอดทั้งปี

ขั้นตอนของโครงการทฤษฎีใหม่

ขั้นที่หนึ่ง

การจัดสรรพื้นที่อยู่อาศัยและที่ทำกินให้แบ่งพื้นที่เป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 ซึ่งหมายถึง

1. พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง ประมาณ 30% ให้ขุดสระเก็บกักน้ำเพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝน และใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้งตลอดจนการเลี้ยงสัตว์น้ำและพืชน้ำอื่น ๆ
2. พื้นที่ส่วนที่สอง ประมาณ 30% ให้ปลูกข้าวในฤดูฝนเพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันสำหรับครอบครัวให้เพียงพอตลอดปี เพื่อตัดค่าใช้จ่าย และสามารถพึ่งตนเองได้
3. พื้นที่ส่วนที่สาม ประมาณ 30% ให้ปลูกผลไม้ ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือก็นำไปจำหน่าย
4. พื้นที่ส่วนที่สี่ ประมาณ 10% เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์และโรงเรียนอื่น ๆ

ขั้นที่สอง

เกษตรกรรวมพลังกันในรูป กลุ่ม หรือสหกรณ์ ร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินการในด้าน การผลิต การตลาด การเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา ขั้นผลิต เกษตรกรต้องร่วมมือในการผลิต โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การจัดหาหน้า และอื่น ๆ เพื่อการเพาะปลูก การตลาด ต้องเตรียมการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกัน การจัดหาयरรวบรวบข้าว เตรียมหาเครื่องสีข้าว และร่วมกันขายผลผลิตให้ได้ราคาดี และลดค่าใช้จ่าย ความเป็นอยู่ ต้องให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่พอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต สวัสดิการ แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิการและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานอนามัย มีกองทุนให้กู้ยืม การศึกษา ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีโรงเรียน มีกองทุนให้แก่เยาวชนของชุมชน สังคมและศาสนา ชุมชนควรเป็นที่รวมในการพัฒนาสังคมและจิตใจโดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว โดยการทำกิจกรรมทั้งหมดต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าส่วนราชการ องค์การเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสำคัญ

ขั้นที่สาม

เป็นขั้นตอนการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดยเกษตรกรควรร่วมมือกันทำธุรกิจขนาดเล็ก ได้แก่ การติดต่อประสานงานเพื่อจัดหาเงินทุน เช่น ธนาคาร บริษัท ฯลฯ มาช่วยในด้านการลงทุน และพัฒนาคุณภาพชีวิต การทำงานร่วมกันจะช่วยเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เกษตรกรขายข้าวได้ในราคาสูง บริษัทเอกชนซื้อข้าวได้ในราคาต่ำ เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ใน

ราคาต่ำ ธนาคารหรือบริษัทเอกชนสามารถกระจายบุคลากรเพื่อไปดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

ประโยชน์ของทฤษฎีใหม่

- 1.เป็นทฤษฎีที่ยึดหลักการพึ่งตนเอง เพื่อให้ประชาชนพออยู่พอกินสมควรแก่อัตภาพ ไม่อดอยากและเลี้ยงตนเองได้ตามหลักปรัชญาของ “เศรษฐกิจพอเพียง”
- 2.ในหน้าแล้งมีน้ำน้อย ก็สามารถเอาน้ำที่เก็บกักไว้ในสระมาปลูกพืชผักต่าง ๆ ที่ใช้น้ำน้อยได้ โดยไม่ต้องเบียดเบียนการชลประทาน
- 3.ในปีที่ฝนตกตามฤดูกาล โดยมีน้ำตลอดปี ทฤษฎีใหม่ก็สามารถสร้างรายได้ให้ร่ำรวยขึ้นได้
- 4.ในกรณีที่เกิดอุทกภัยก็สามารถที่จะฟื้นตัวและช่วยตัวเองขึ้นในระดับหนึ่ง โดยทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมากเกินไป ช่วยเป็นการประหยัดงบประมาณ

เศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ความหมายของคำว่าเศรษฐกิจพอเพียง หรืออีกแง่หนึ่งคือ ระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ หากกล่าวโดยสรุปหมายถึงความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ และความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน

ตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด หันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต

หลักการพึ่งตนเอง อาจจะแยกแยะโดยยึดหลักสำคัญอยู่ 5 ประการ คือ

1.ด้านจิตใจ ทำคนให้เป็นที่ยิ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

2.ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแกร่ง เป็นอิสระ

3.ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน

4.ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วเทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดีจึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพแวดล้อม และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง

5.ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีการมุ่งที่การลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อน เป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้

2.แนวคิดทฤษฎีการประเมินศักยภาพ

2.1 ความหมายของศักยภาพ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าพบว่า มีผู้ให้ความหมายของศักยภาพไว้มากมายดังต่อไปนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของคำว่าศักยภาพไว้ว่า ศักยภาพหมายถึงภาวะแฝง อำนาจหรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ ซึ่งอาจทำให้พัฒนาหรือปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้

วีรยา เอี่ยมวิบูลย์ (2540: 53) ได้ให้ความหมายของคำว่าศักยภาพของบุคคล และองค์การหมายถึงการแสดงความสามารถที่มีอยู่ปรากฏเมื่อมีโอกาสที่จะกระทำได้ในระดับบุคคล และระดับองค์การภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่กฎหมายกำหนด

วิชกร กุหลาบศรี (2541: 24) ได้ให้ความหมายของคำว่าศักยภาพขององค์กรไว้ว่า ความพร้อมในการแสดงความสามารถในการดำเนินการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายสูงสุดขององค์การภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เป็นอยู่

สุวัฒน์ ตุลาธร (2541: 20) สรุปความหมายของศักยภาพว่าหมายถึง ความสามารถในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งขององค์การ เพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ลักษณะความสามารถเป็นสิ่งที่อยู่ในตัวองค์กรนั้นๆ ซึ่งจะถูกนำมาใช้ตามสถานการณ์ที่ผู้นำ หรือผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องกำหนด เพื่อให้เกิดผลผลิตตามที่ต้องการ

มณฑิรา ยินนาน (2544: 17) กล่าวว่า ศักยภาพหมายถึงความสามารถสูงสุดในการ กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล หรือองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เป็นอยู่ ศักยภาพจึงเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้การทำงานสำเร็จลุล่วงอย่างมี ประสิทธิภาพ

วนิดา พ้าอรุณ (2547: 7) กล่าวว่าศักยภาพการบริหารจัดการหมายถึง ความสามารถในการ ดำเนินการภายใต้เงื่อนไขของทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อบรรลุเป้าหมาย และความสามารถในการ พัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้าได้

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าศักยภาพหมายถึงขีดความสามารถ ในการดำเนินงานภายใต้เงื่อนไขของทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อให้บรรลุเป็นไปตามเป้าหมาย และ ความสามารถในการพัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้าได้

จากนิยามความหมายด้านศักยภาพ เมื่อนำมาปรับใช้กับการท่องเที่ยวจึงมีความ หมายถึง ความน่าสนใจของสถานที่ท่องเที่ยว ว่ามีมากน้อยเพียงใดที่จะดึงดูดความสนใจของ นักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น โดยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวอัน เกิดจากธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้น เป็นจุดดึงดูดให้เกิดการเดินทาง

2.2 ความสำคัญของการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเป็นกระบวนการแรกในการวางแผนพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยว เพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะมี ศักยภาพที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของสถานที่ ความพร้อมของสถานที่ และงบประมาณ ในการพัฒนา เป็นต้น ดังนั้นการกำหนดปัจจัยการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจึงต้องมีความ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ รวมถึงมีการใช้เครื่องมือที่เหมาะสมและน่าเชื่อถือ เพื่อนำไปใช้ ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างแม่นยำ ทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะมีการจัดการที่ เหมาะสมต่อไปในอนาคต

2.3 เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

วิวัฒน์ชัย บุญยศักดิ์ (2532: 42-43) ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพแหล่ง ท่องเที่ยวโดยการพิจารณาองค์ประกอบหลัก 2 ประการ คือ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และความ พร้อมของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวหมายถึง สิ่งเสริมสร้าง หรือปรับปรุงเพิ่มเติมได้ในอันที่ จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และเป็นสิ่งที่ยากจะสร้างเสริม หรือปรับปรุงเพิ่มเติมได้

2. ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นคุณค่าในอันที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่จะเลือกเดินทางมาสู่แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ 5 ประการ คือ สภาพการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว และความเสี่ยงในปัจจุบัน

จารุณี กลิ่นดีปสี (2541: 32-33) สรุปการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์พิจารณาที่ครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านพื้นที่ คือ การดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะ หรือมีความเป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์โบราณวัตถุสถานที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ วัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งต้องมีปัจจัยอื่นดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะภูมิทัศน์ ความยากง่ายในการเข้าถึง เช่น สภาพของเส้นทาง ฤดูกาล ระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นต้น

2. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการจัดการ คือ ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่ และบริเวณใกล้เคียง การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง เช่น ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ การจัดการควบคุมนักท่องเที่ยวไม่ให้เกิดความแออัดในการรองรับ (Over carrying capacity) การจัดการควบคุมกิจการการท่องเที่ยวในพื้นที่

3. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบ ด้านกิจกรรม และกระบวนการ คือ การพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

4. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาว่าองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใดบ้าง และประชาชนในท้องถิ่นมีความพอใจ หรือสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ทำการศึกษาศักยภาพเพื่อวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งประเภทธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศาสนสถาน ซึ่งอาศัยเกณฑ์ต่อไปนี้ (ศิริธรรม สุวรรณเลิศ. 2533 : 88-89)

1. ประเมินค่าและพิจารณาจากสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยว
2. ประเมินค่าและพิจารณาความพร้อมในการพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย โครงสร้างรองรับพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก ความสนใจของคนในท้องถิ่น ความปลอดภัย
3. ประเมินค่าและพิจารณาจากแรงดึงดูด ประกอบด้วยลักษณะเด่นของแหล่งท่องเที่ยวความประทับใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว
4. ประเมินค่าและพิจารณาจากภูมิทัศน์ที่รอบรับ

3. แนวคิดทฤษฎีการตรวจสอบทรัพยากร

3.1 ความหมาย และประเภทของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม และวัฒนธรรมประเพณี ที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น และสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ได้ สิ่งดึงดูดใจ ที่ก่อให้เกิดการเดินทางหรือท่องเที่ยว เพื่อความเพลิดเพลินสนุกสนาน และเพิ่มพูน ความรู้ ตลอดจนทัศนคติที่กว้างขวางในแง่ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยว เปรียบเสมือน “ สินค้า ” และเป็นสินค้าที่สามารถดึงดูด “ ลูกค้า ” หรือนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาซื้อ ถึงที่ตั้งของสินค้า ได้อีกด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถแบ่งย่อยเป็นประเภทต่าง ๆ ได้หลาย รูปแบบตามแต่แนวคิด และวัตถุประสงค์ ทรัพยากรท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น

1. ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ หมายถึง สภาพทางกายภาพของธรรมชาติ รวมทั้งอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นที่มีความสวยงาม หรือความน่าสนใจต่อการเดินทางไปเที่ยวชม ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ น้ำตก แม่น้ำลำธาร ชายทะเล เกาะ แก่ง ภูมิทัศน์ และสภาพภูมิศาสตร์อื่นๆ รวมถึงบริเวณซึ่งมนุษย์เราได้เข้าไปปรับปรุงตกแต่งเพิ่มเติมในบางส่วนให้ความงามของธรรมชาติเด่นชัดยิ่งขึ้นได้แก่ อ่างเก็บน้ำ เขื่อน และสถานที่ ดาอากาศต่าง ๆ คุณภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติจะ ต้องได้รับการดูแลรักษาในรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การวางแผนการท่องเที่ยว รวมทั้งการ วางมาตรฐานการดูแลรักษาทรัพยากรดังกล่าว จึงเป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถส่งผลกระทบทางลบ ต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสิ่งเปราะบางได้

2. ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานและศาสนา หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มนุษย์เราได้สร้างสรรค์ขึ้นตามวัตถุประสงค์และเพื่อประโยชน์ของมนุษย์เอง ทั้งที่เป็นมรดกของอดีต และได้สร้างเสริมขึ้นในสมัยปัจจุบัน แต่มีผลดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ พระราชวัง ศาสนสถาน โบราณวัตถุสถาน อนุสรณ์สถานและพิพิธภัณฑ

3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม และการประพฤติปฏิบัติที่ยึดถือและสืบทอดต่อกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวได้แก่ สภาพชีวิตไทยริมคลอง ตลาดน้ำ เรือนแพ หมู่บ้านชาวเขา หมู่บ้านประมง งานเทศกาลประเพณี ศูนย์แสดงวัฒนธรรม ประเพณี และสวนสนุก เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยนับว่าโชคดีที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวครบถ้วนทั้ง 3 ประเภท และ แหล่งของทรัพยากรการท่องเที่ยวก็ได้กระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาค จากการศึกษา ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ร่วมกับ Netherlands Institute of Tourism Development Consultants และบริษัท เอส จี วี ณ กลาง เมื่อปี พ.ศ. 2519 พบว่ามีแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีแนวโน้มด้านศักยภาพ หรือ ความพร้อมที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่อไปได้อยู่ทั่ว ประเทศไทยถึง 500 กว่าแห่ง และเมื่อปี พ.ศ. 2525 ททท.ร่วมกับสถาบันวิจัย

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยได้มีการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทั่วประเทศอีกครั้ง โดยรวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่เพิ่งค้นพบใหม่ ๆ ด้วย ปรากฏว่ามีแหล่งท่องเที่ยวอยู่ทั่วประเทศ ประมาณ 762 แห่ง

3.2 ความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว(Tourism resource) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบบการท่องเที่ยว นอกเหนือไปจากบริการการท่องเที่ยว (Tourism service) และตลาดการท่องเที่ยว (Tourism market) องค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและแต่ละองค์ประกอบก็มีองค์ประกอบย่อย ๆ อีกมากมายความแตกต่างในองค์ประกอบย่อยและความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างองค์ประกอบเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดความแตกต่างในรูปแบบของการท่องเที่ยว

การที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่ ตำบล เมือง จังหวัด หรือประเทศต่าง ๆ ทำให้ท้องถิ่นที่มีผู้เดินทางไปท่องเที่ยวได้รับผลกระทบทางบวกหลายประการนั้น นับได้ว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความสำคัญมากต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยอาจสรุปได้ดังนี้

1.เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้มีการเดินทางท่องเที่ยวทรัพยากรการท่องเที่ยวนับเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจที่สำคัญมากเพราะเป็นปัจจัยหลักที่นักท่องเที่ยวนำมาพิจารณาในการตัดสินใจเลือกหรือไม่เลือกที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่ ตำบล เมือง จังหวัด หรือประเทศนั้น

2.เป็นที่มาของรายได้ เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวนั้นๆ คนในพื้นที่นั้นๆ ก็จะมีอาชีพและรายได้จากการจัดธุรกิจและบริการให้นักท่องเที่ยว รัฐบาลเองก็สามารถเก็บภาษีอากรจากการค้าและภาษีเงินได้ หักยอดเงินจำนวนนั้นนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม เพราะรัฐบาลนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศแล้วยังเป็นเงินส่วนที่นำไปช่วยชดเชยภาวะการณ์ขาดดุลการค้ากับต่างประเทศอีกด้วย

3.ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตและทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวอุดมสมบูรณ์จะมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น เพราะสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในท้องถิ่นของตน ช่วยให้ประชาชนสามารถผ่อนคลายจากภาวะจำเจ ดึงเครียดจากการทำงาน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรมนันทนาการได้ ส่งผลให้มีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่สมบูรณ์เป็นประชากรที่มีคุณภาพ ที่สำคัญคือคนที่ผู้คนมีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ย่อมมีรายได้และสามารถซื้อหาสินค้าอุปโภคบริโภคและบริการต่างๆ ให้กับตนเองได้ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิต และทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นไปด้วย

นอกจากนี้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นยังมีส่วนช่วยเปิดโลกทัศน์ให้กับประชาชน ด้วย เพราะสถานที่ท่องเที่ยวเปรียบได้กับห้องปฏิบัติการที่ผู้คน โดยเฉพาะเยาวชนสามารถ เรียนรู้ได้จากของจริงเช่น เด็กนักเรียนที่เรียนรู้เกี่ยวกับพืชและสัตว์ในห้องเรียน หากได้มีโอกาส ไปสัมผัสผืนป่าได้ ไปเรียนรู้จากของจริงได้เห็นต้นไม้และสัตว์ชนิดต่างๆ ในป่าจริงๆ

นอกจากจะทำให้เข้าใจในเรื่องพืช และสัตว์ได้ดียิ่งขึ้นแล้ว ยังอาจจะเสริมสร้างให้เยาวชนเกิดความรักและความ ห่วงแทนทรัพยากรการ ท่องเที่ยวเหล่านั้นด้วย

4.สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักและยอมรับของคนทั่วโลก ย่อมจะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจของคนในพื้นที่ เช่น ประเทศไทยมักได้รับคำชมจากชาวต่างประเทศเสมอว่าเป็นประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยว สวยงาม น่าสนใจ หลากหลาย ซึ่งนำความภาคภูมิใจมาสู่คนไทยทุกคน

5.สะท้อนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาบรรพชน ทรัพยากรการท่องเที่ยวจำนวนมากได้สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของบรรพชนที่ล้ำลึก เป็นความรู้ที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของคนในรุ่นปัจจุบัน เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณีที่แสดงถึงการมีวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม อันประณีตงดงาม

6.ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ และพัฒนาประโยชน์มากมายที่ผู้คนได้รับจากทรัพยากร การ ท่องเที่ยว ทำให้เกิดการอนุรักษ์ และ พัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม ไม่สูญหายไป หากมีการนำไปใช้ก็จะมีจัดการและใช้อย่างระมัดระวัง มีการบริโภคทรัพยากร การท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึก โดยคำนึงถึงอนุชนคนรุ่นต่อไปด้วย

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ คุ้มค่าและส่งผลดีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในด้านการจัดหา การเก็บรักษา การซ่อมแซม การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เหมาะสม และ การอนุรักษ์ เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นสามารถเอื้ออำนวยประโยชน์แก่มวลมนุษย์ได้ใช้ตลอดไป อย่างไม่ขาดแคลนหรือมีปัญหาใดๆ หรืออาจจะหมายถึง กระบวนการจัดการแผนงานหรือกิจกรรม ในการจัดสรร และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อสนองความต้องการในระดับต่างๆ ของนักท่องเที่ยวรวมถึงผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา คือเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักการอนุรักษ์ด้วย การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า ประหยัด และก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

3.3 การตรวจสอบทรัพยากร

สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (2545 : 68-72) ได้ให้แบบการ ตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยวซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1.ทำความเข้าใจทรัพยากรท่องเที่ยว

1.1ประเภทของทรัพยากรโดยแบ่งออกเป็นทรัพยากรหลัก คือเป็นจุดดึงดูด นักท่องเที่ยวให้อยากจะเดินทางท่องเที่ยว และทรัพยากรรองหรือทรัพยากรสนับสนุน เพื่อสนับสนุน ทรัพยากรหลักในการดึงดูดและการกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยว

1.2.ชนิดของทรัพยากร

- 1.2.1 ทรัพยากรธรรมชาติ : พืช สัตว์ ภูมิทัศน์ ภูมิอากาศ น้ำ
- 1.2.2 ทรัพยากรวัฒนธรรม : ศาสนา มรดกวัฒนธรรม ชadicพันธุ์
- 1.2.3 ทรัพยากรเหตุการณ์สำคัญ : งานมหกรรม การแข่งขัน โชว์ต่างๆ
- 1.2.4 ทรัพยากรกิจกรรม : นันทนาการ สิ่งอำนวยความสะดวก
- 1.2.5 ทรัพยากรบริการ : การขนส่ง ที่พัก การต้อนรับ อาหาร บริการ

2.การตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 1 การเขียนรายงานทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

1.รายการทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ สถานที่หรือวัดที่น่าสนใจที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปชมพื้นที่ รูปแบบต่าง ๆ อะไรบ้างที่นักท่องเที่ยวจะเข้าไปชมนักท่องเที่ยวมีความต้องการบริการใดบ้าง มีกิจกรรมอะไรให้เขาทำบ้างระหว่างที่เขาพักอยู่ในพื้นที่นั้น ถ้าต้องค้างคืนมีที่พักแรม อะไรให้นักท่องเที่ยวบ้าง

2.รายการทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรอะไรที่ทำให้ทรัพยากรนี้โดดเด่นบนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว สิ่งนั้นเป็นของที่มีทั่วไปในแหล่งท่องเที่ยวอื่นหรือไม่ สิ่งนั้นมีความสำคัญเพียงพอเพื่อดึงดูดในปัจจุบันหรือในอนาคตหรือไม่

3.การเก็บข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ชื่อ ที่ตั้ง ห่างจากศูนย์กลางหรือศูนย์ข้อมูล เท่าไร ฤดูกาลและเวลาที่ใช้ การเข้าถึง ใครเป็นเจ้าของ/ ใครจัดการ / ติดต่อใคร มีระดับการใช้มากน้อยเพียงใด ในปัจจุบันใครมาเที่ยว มาจากที่ไหน มาทำอะไร มีลักษณะประชากรอย่างไร มีค่าผ่านประตูหรือไม่ ราคาเท่าไร ต้องเป็นสมาชิกหรือไม่

4.รายการทรัพยากรวัฒนธรรม ได้แก่ สิ่งใดทำให้สิ่งนี้โดดเด่น มีความรู้สึกดึงดูดเกี่ยวกับวัฒนธรรมสังคมใหม่ มีนักท่องเที่ยวมากพอที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

5.การเก็บข้อมูลทรัพยากรวัฒนธรรม ได้แก่ ชื่อศูนย์ข้อมูล ที่ตั้งของศูนย์ ข้อมูลเหมาะสมหรือไม่ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ทางเข้า ทางออก ทางคนพิการ เจ้าของบ้านเป็นใคร ผู้ใดเป็นคนจัดการ ติดต่อใคร ระดับการใช้มากน้อยเพียงใด ช่วงเวลาที่ใช้ มีค่าผ่านประตูหรือไม่ ราคาเท่าไร นักท่องเที่ยวเป็นใคร มาจากที่ไหน มีกิจกรรมอย่างไรบ้าง และลักษณะประชากรอย่างไร

6.รายการทรัพยากรเหตุการณ์สำคัญ ได้แก่ อะไรทำให้เหตุการณ์นั้นโดดเด่น สามารถดึงดูดผู้ที่ไม่ใช่คนท้องถิ่นมาร่วมกิจกรรมนั้น เหตุการณ์นั้นเสริมหรือเป็นคู่แข่งกับเหตุการณ์คล้ายๆ กันในท้องถิ่นอื่น ๆ หรือไม่ ความถี่ของการเกิดขึ้นเป็นอย่างไร

7.การเก็บข้อมูลเหตุการณ์สำคัญ ได้แก่ ชื่อและที่ตั้งของข้อมูล เหตุการณ์จากศูนย์ข้อมูล ช่วงเวลา ฤดูกาล และระยะเวลายาวนานของเหตุการณ์ การจัดระบบ และการจัดการ ติดต่อผู้ใด จำนวนคนที่เข้าร่วม ผู้เข้าชมท้องถิ่น ผู้เข้าชมต่างถิ่น นักท่องเที่ยว มีลักษณะอย่างไร เป็นใคร มีกิจกรรมอะไรให้นักท่องเที่ยวร่วมทำ มีกิจกรรมอะไรให้ผู้เข้าชม ค่าผ่านประตูเท่าไร มีความสำคัญอย่างไรในเหตุการณ์นั้นๆ

8.รายการทรัพยากรกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมนั้นโดดเด่นอย่างไร ประกอบด้วยกิจกรรมอะไรบ้าง น่าสนใจมากน้อยเพียงใด ในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสามารถดึงดูดผู้ใช้ซึ่งไม่ใช่คนท้องถิ่นได้หรือไม่

9.การเก็บข้อมูลทรัพยากรกิจกรรม ได้แก่ ชื่อ ที่ตั้ง จากศูนย์หรือศูนย์ข้อมูล เวลา หรือ ฤดูกาลที่ใช้ การเข้าถึง ความยากง่ายในการเข้าถึง จุดแสดง ป้ายแสดง เจ้าของหรือผู้จัดการ และติดต่อผู้ใด ระดับกิจกรรม ควรมีมากมายเพียงใด สำหรับนักท่องเที่ยว เป็นใคร มาจากที่ไหน ค่าผ่านประตูหรือไม่และเท่าไร มีการสมัครเป็นสมาชิกหรือไม่และเท่าไร

10.การเก็บข้อมูลด้านบริการการต้อนรับ ได้แก่ ชื่อ ที่ตั้งของศูนย์บริการข้อมูล เวลาที่ เปิดและปิดทำการ บริการที่เสนอให้ (ภาษา นำเที่ยว ของที่ระลึก) ข้อมูลที่มีให้ (แผ่นพับ/แผนที่) ติดต่อผู้ใด นักท่องเที่ยวเป็นใคร มาจากที่ใด

11.ประโยชน์ของการเก็บข้อมูล ได้แก่ เก็บข้อมูลเพื่อทำแผนที่ทรัพยากรท่องเที่ยวของ แหล่งท่องเที่ยว เพื่อแสดงที่ตั้งทางกายภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว นั้นๆ เพื่อชี้จุดที่จะพบทรัพยากรกิจกรรมเมื่อกิจกรรมนั้นต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อชี้จุดที่ตั้งทางกายภาพของบริการต่างๆ เช่น ที่พักแรม โรงอาหาร และบริการที่สำคัญตลอดจนบริการให้แก่นักท่องเที่ยว

12.โดยการตั้งคำถามดังนี้ ใครที่มาใช้ทรัพยากร มีการใช้อย่างไร ใช้เวลาใด มีคนใช้มีจำนวนเท่าไร เพื่อจุดประสงค์ใด

13.รายการทรัพยากรบริการ ได้แก่ ชื่อและที่อยู่ของผู้ให้บริการ ติดต่อใคร บริการทั่วๆ ไปมีลักษณะอย่างไร รูปแบบใดบ้าง

14.บริการด้านที่พักแรม ได้แก่ ชื่อ และที่ตั้งของสิ่งอำนวยความสะดวกจากศูนย์ประเภท และอันดับของสิ่งนั้น บริการที่ให้คืออะไร ช่วงเวลาที่ให้บริการคือเวลาไหน การเข้าถึง ใครเป็นผู้รับบริการ ใครเป็นผู้ให้บริการ ที่พักมีจำนวนกี่เตียง ปริมาณขั้นพื้นฐาน ระดับการใช้และอัตราค่าบริการเท่าไร ติดต่ออย่างไรในการเข้าพัก

15.รายการทรัพยากรด้านอาหาร ได้แก่ ชื่อร้านและที่ตั้งจากศูนย์ประเภทและอันดับของสิ่งนั้น ใครเป็นเจ้าของ และติดต่อใคร มีจำนวนกี่ที่นั่ง และเปิดปิดเวลาใด ระดับการใช้และประเภทผู้ใช้ โดยเฉลี่ยมีอะไรเท่าไร รายการอาหารอะไร มีรายการอะไรบ้าง

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินทรัพยากร

1. คุณภาพทรัพยากร คือ อะไรทำให้ทรัพยากรนี้ดีกว่า หรือแย่กว่าทรัพยากรอื่นในอื่นๆ อะไรเป็นจุดอ่อน มีข้อเสียตรงส่วนไหน มีอะไรเสียหาย หักพังบ้างหรือไม่ ได้รับการดูแลรักษาหรือไม่ บริการมีคุณภาพสม่ำเสมอตลอดอย่างไร จะปรับปรุงทรัพยากรนี้ได้อย่างไร อะไรเป็นข้อเสียเพื่อการพัฒนาต่อไป

2.ความโดดเด่นของทรัพยากร ได้แก่ สิ่งใดที่ทำให้ทรัพยากรมีความพิเศษโดดเด่น สิ่งใดที่ทำให้แตกต่างและโดดเด่นกว่าที่อื่นๆ ทรัพยากรดังกล่าวสะท้อนให้คิดถึงความภาคภูมิใจในสถานที่นั้นๆ

3.อำนาจในการดึงดูดนักท่องเที่ยวมีดังนี้ สิ่งนี้มีบทบาทอะไรในกิจกรรมปัจจุบันของนักท่องเที่ยว มีการวัดระดับการใช้ ประเมินการใช้อย่างไร จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวนี้มีเสน่ห์ดึงดูดมากขึ้นอย่างไร

4.ฐานข้อมูลของทรัพยากรท่องเที่ยว ได้แก่ อะไรทำให้ทรัพยากรนั้นเป็นคุณค่า แหล่งท่องเที่ยว ในปัจจุบันการท่องเที่ยวประเภทใดเหมาะสมและน่าพึงพอใจ และถ้าจะให้บทบาทสำคัญยิ่งขึ้นในอนาคตจะต้องเพิ่มความดึงดูดอย่างไร ทรัพยากรนี้มีลักษณะอะไรซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาท่องเที่ยวในอนาคตเช่น มีการตัดไม้ทำลายป่าเพิ่มขึ้นและอาจมีน้ำท่วมหรือแผ่นดินไหวในพื้นที่ท่องเที่ยว

4. สภาพพื้นที่ศึกษา จังหวัดขอนแก่น (อ้างอิง)

หากจะอ้างถึงประวัติของจังหวัดขอนแก่นซึ่งเริ่มก่อตั้งเป็นเมืองมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 อายุเพียงแค่อายุร้อยกว่าปี ก็คงจะกล่าวไม่ได้ว่าเป็นเมืองเก่า แต่ที่จริงแล้วดินแดนบนที่ราบสูงแห่งนี้มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานมากไม่ว่าจะเป็นทางธรรมชาติ หรือทางอารยธรรม เป็นดินแดนที่ร่ำรวยอารยธรรมมาช้านาน จากการศึกษาทางด้านโบราณสถาน ประวัติศาสตร์ และโบราณคดีพบว่า ได้มีการตั้งชุมชนอยู่อาศัยกันมานานอย่างน้อยตั้งแต่ 2,500 ปีมาแล้ว เนื่องจากมีการขุดค้นพบหลักฐานทางด้านโบราณวัตถุ โบราณสถาน เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงถึงความเจริญ รุ่งเรืองของขอนแก่น ในอดีตตั้งแต่ยุคก่อนมีการใช้ตัวอักษรสมัยก่อนประวัติศาสตร์จนเข้าสู่ยุคที่ได้ รับอิทธิพลของพุทธศาสนาในช่วงสมัยวัฒนธรรมทวารวดี ถึงสมัยวัฒนธรรมลพบุรี วัฒนธรรม ล้านช้าง เรื่อยมาตามลำดับ เหล่านี้เป็นการบ่งบอกถึงการตั้งชุมชนอาศัย การสร้างบ้านเมืองดังที่มี การค้นพบซากสิ่งมีชีวิตดึกดำบรรพ์อายุนับล้านปี พบชุมชนเมืองโบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์ หลายแห่ง ตลอดจนปราสาทขอมสมัยพุทธศตวรรษที่ 18 ด้วย อารยธรรมที่สั่งสมมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์สิ่งที่พบที่นี้ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถานต่างๆ จึงล้วนเป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนให้ ทราบความเป็นมา ของคนไทยและชาติไทย

“จังหวัดขอนแก่น” จึงนับว่าเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตอนบน) มีลักษณะพื้นที่คล้ายขวานโบราณ และมีพื้นที่ขนาดใหญ่เป็นอันดับ 5 ของประเทศ พื้นที่ประมาณ 10,855,991 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างในอีสานเหนือ และอีสานใต้ถึง 9 จังหวัด เป็นจังหวัดที่มีความเจริญทั้งในทางเศรษฐกิจ และสังคมสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเมือง ขอนแก่นไม่เพียงจะเป็นศูนย์กลางของภาคอีสานโดยเหตุผลทางภูมิศาสตร์เท่านั้น หากแต่ยังเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา และเทคโนโลยีด้วยเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยขอนแก่น อีกทั้งยังมีระบบสาธารณูปโภคและ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ อย่างพร้อม

เพรียงอาทิเช่น ภายในตัวอำเภอเมืองมีรถโดยสารประจำ ทางวิ่งบริการหลายสาย มีที่พักบริการหลายระดับตั้งแต่ห้องพักราคาย่อมเยาไปจนถึงโรงแรมระดับห้าดาว สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมศักยภาพทางการท่องเที่ยวของจังหวัดขอนแก่นทั้งสิ้น

นอกจากจะเป็นดินแดนแห่งศิลปะการทอผ้าไหมพื้นเมืองที่งดงามเลื่องชื่อแล้ว ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โบราณคดี และแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่น่าสนใจหลายแห่ง รวมทั้งเขื่อนอุบลรัตน์ซึ่งเป็นเขื่อนพลังน้ำแห่งแรกของแผ่นดินที่ราบสูงแห่งนี้

เขื่อนอุบลรัตน์เปรียบประดุจประตูที่เปิดดวงแรกที่จุดความสว่างไสว ให้กับพื้นแผ่นดินที่ราบสูงแห่งนี้ ให้ก้าวไปสู่ทิศทางการพัฒนาที่เจริญทัดเทียมกับภาคอื่นๆ ของประเทศ และนอกเหนือจากประโยชน์นานัปการแล้ว ความสวยงามของเขื่อนอุบลรัตน์ และทะเลสาบกว้างใหญ่ที่โอบล้อมด้วยขุนเขาเป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศให้แวะเวียนมาเยี่ยมชมอย่างไม่ขาดสาย

ภาพประกอบ 1 สัญลักษณ์และคำขวัญจังหวัดขอนแก่น

ที่มา: จังหวัดขอนแก่น (2551). สัญลักษณ์และคำขวัญจังหวัดขอนแก่น (ออนไลน์)

ในระยะหลังที่นักกีฬาไทยได้ไปสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศในการแข่งขันระดับโลกมากขึ้น ซึ่งส่งผลโดยตรงให้กิจกรรมด้านการกีฬาเริ่มได้รับความสนใจมากขึ้นตามลำดับนั้น จังหวัดขอนแก่นก็นับว่าเป็นแหล่งผลิตนักกีฬาที่มีชื่อเสียงสำคัญๆ ในประเทศหลายคนอาทิ สมรักษ์ คำสิงห์ และ ภราดร ศรีชาพันธุ์ เป็นต้น นอกเหนือจากนั้นแล้วจังหวัดขอนแก่นยังเป็นสถานที่จัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาทั้งในระดับประเทศ และในระดับภูมิภาคอยู่เสมอ

จากที่กล่าวมานั้นจึงเห็นได้ว่า จังหวัดขอนแก่นจึงมีลักษณะเด่นทั้งศักยภาพทางการท่องเที่ยว และทางศักยภาพทางการกีฬาไปด้วยในเวลาเดียวกัน เห็นได้จากคำขวัญประจำจังหวัดคือ พระธาตุขามแก่น เสียงแคนดอกคูน ศูนย์รวมผ้าไหม ร่วมใจผูกเสี่ยว เที่ยวขอนแก่นนครใหญ่ ไดโนเสาร์สิรินธร ไทโนเสาร์ลือทุ่ง เกรียงทองมวยโอลิมปิก ดังนั้นประจำจังหวัดคือ ดันราชพฤกษ์ หรือดันคูน

ลักษณะทางกายภาพและสภาพทั่วไป

ทำเลที่ตั้งจังหวัดขอนแก่นตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในที่ราบสูงโคราช อยู่ละติจูดที่ 15-17 องศาเหนือ ลองจิจูดที่ 101-103 องศาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพฯ 445 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงรวม 9 จังหวัด ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดอุดรธานี จังหวัดเลย และจังหวัดหนองบัวลำภู

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดเพชรบูรณ์

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง มีพื้นที่สูงต่ำสลับเป็นลูกคลื่น ทางทิศตะวันตกสูงมาก เพราะมีแนวเขาภูกระดึง และเทือกเขาเพชรบูรณ์ สำหรับทางทิศตะวันออกและทิศตะวันออกเฉียงใต้ มี ลักษณะสูงต่ำมีที่ราบลุ่มแถบลุ่มน้ำชี ในเขตพื้นที่อำเภอพระยืน อำเภอชนบท บ้านไผ่ ฆ้องจาศีรี แวงน้อย แวงใหญ่ อำเภอเมือง และที่ราบลุ่มน้ำพองในเขตพื้นที่อำเภอน้ำพอง อำเภออุบลรัตน์ และอำเภอเมือง พื้นที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางโดยเฉลี่ย 100-200 เมตร แบ่งลักษณะภูมิประเทศออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. บริเวณที่ราบสูงตะวันตกบริเวณเทือกเขาเพชรบูรณ์ และแนวเขาภูกระดึง ในเขตพื้นที่อำเภอภูผาม่าน อำเภอชุมแพ อำเภอสีสมพูน อำเภอภูเวียง กิ่งอำเภอนองนาคำ อำเภออุบลรัตน์ อำเภอน้ำพอง อำเภอบ้านฝาง
2. บริเวณที่ราบตอนกลาง มีที่ดอนสลับที่นา บางส่วนเป็นเนินเขาเตี้ยๆ
3. บริเวณแอ่งโคราช เป็นลูกคลื่นลอนเตี้ยสลับกับที่นา บางส่วนเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำชี

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติ

1. ทรัพยากรป่าไม้ จังหวัดขอนแก่นมีพื้นที่ทั้งหมด 10,885.99 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 6.8 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ป่าไม้ประมาณ 1,306.3 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 803,754.33 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.26 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด แบ่งตามประเภทพื้นที่ดังนี้

1.1 พื้นที่ป่าไม้เพื่อการอนุรักษ์ เนื้อที่ 172,260.25 ไร่

1.2 พื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ เนื้อที่ 1 ไร่

1.3 พื้นที่อุทยานแห่งชาติ เนื้อที่ 500,050 ไร่

2. ทรัพยากรดิน การใช้พื้นที่ดินทางการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 57.35 สภาพปัญหาของทรัพยากรดินแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

2.1 ปัญหาเกิดจากลักษณะทางธรณีวิทยาของพื้นที่ คือ สภาพเป็นดินทราย ดินชั้นขาดอินทรีย์วัตถุ และมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ คิดเป็นร้อยละ 15.8 ของพื้นที่ ดินเค็มคิดเป็นร้อยละ 8.03 โดยพื้นที่ที่มีผลกระทบมากอยู่ในพื้นที่ อำเภอพระยืน อำเภอบ้านฝาง อำเภอเมือง และอำเภอ บ้านไผ่ นอกจากนี้พบว่าพื้นที่ที่มีโอกาสเกิดการแพร่กระจายของดินเค็ม คิดเป็นร้อยละ 19.87 ของ พื้นที่ทั้งจังหวัด

2.2 ปัญหาการชะล้างสูญเสียน้ำดิน เนื่องจากโครงสร้างดินทรายขาดการอนุรักษ์ดินอย่างถูกวิธี การปลูกพืชไม่เหมาะสมกับพื้นที่ขาดพืชคลุมดิน และป่าไม้ถูกทำลาย มีพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 29.68 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด

2.3 ปัญหาที่ใช้ดินผิดประเภทหรือมีการใช้พื้นที่ดินไม่เหมาะสมกับสมรรถนะของดิน คิดเป็นร้อยละ 7.60 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด

3. ทรัพยากรน้ำ จังหวัดขอนแก่นอยู่เขต 6 ลุ่มน้ำ ได้แก่ ลุ่มน้ำเซิน ลุ่มน้ำพอง ลุ่มน้ำชี ลุ่มน้ำห้วยแอก ลุ่มน้ำลำพังชู มีน้ำเฉลี่ยต่อปี เท่ากับ 2,052 ลูกบาศก์เมตร ใช้น้ำเพื่อ ชลประทาน ร้อยละ 92.22 ใช้เพื่ออุตสาหกรรมร้อยละ 2.45 ใช้ผลิตประปา ร้อยละ 2.32

พื้นที่ชุ่มน้ำจังหวัดขอนแก่นมีพื้นที่ชุ่มน้ำอยู่นอกเขตอนุรักษ์ ที่มีความสำคัญระดับชาติ 2 แห่ง คือ

3.1 แก่งละว้า ตั้งอยู่ที่ตำบลโคกสำราญ อำเภอบ้านไผ่ มีพื้นที่ 11.2 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,000 ไร่ เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพมาก

3.2 ห้วยเสือเต้น ตั้งอยู่ที่ตำบลน้ำพอง ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง มีเนื้อที่ 10.4 ตารางกิโลเมตร ห้วยเสือเต้นเป็นลำห้วยที่เกิดจากภูพานคำ ส่วนที่เรียกว่าภูวัดไหลลงสู่ลำน้ำของบริเวณบ้านห้วยเสือเต้น

นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นอย่างเป็นจำนวนมาก เช่น บึงกุดเค้าหนองละเล็งเค็ง หนองกองแก้ว บึงละเล็งห้วย เป็นต้น

4. ทรัพยากรแร่ธาตุและก๊าซ ที่สำคัญคือ

4.1 แร่หินปูน เพื่อก่อสร้างในพื้นที่อำเภอภูผาม่าน สีชมพู และชุมแพ จำนวน 7 ราย พื้นที่ 660 ไร่ ปริมาณสำรองจำนวน 61.43 ล้านตัน

4.2 พื้นที่คูศทราย บริเวณลำน้ำพองในพื้นที่อำเภอสีชมพู และกิ่งอำเภอหนองนาคำ จำนวน 2 ราย พื้นที่ 3 ไร่

4.3 ก๊าซธรรมชาติที่อำเภอน้ำพอง และชนบทซึ่งมีปริมาณสำรองประมาณ 1.5 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต

ลักษณะการเมืองการปกครอง

จังหวัดขอนแก่นแบ่งการปกครองออกเป็น

1 ราชการส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย ส่วนราชการประจำจังหวัด 29 ส่วนราชการ อำเภอ 20 อำเภอ กิ่งอำเภอ 5 กิ่งอำเภอ 198 ตำบล 2,252 หมู่บ้าน 280 ชุมชน จำนวนบ้าน 431,502 หลัง จำนวนครัวเรือน 422,643 ครัวเรือน (ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2546)

2 ราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 29 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 194 แห่ง

3 ราชการส่วนกลางและรัฐวิสาหกิจ จำนวน 209 หน่วยงาน

ลักษณะทางด้านประชากร

ประชากรของจังหวัดขอนแก่น มีจำนวนทั้งสิ้น 1,767,643 คน แยกเป็น ชาย 881,465 คน หญิง 886,178 คน (ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2546) ความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย 1:161 (คน/ตารางกิโลเมตร) ทั้งนี้อำเภอที่มีประชากรหนาแน่นที่สุดคืออำเภอเมืองขอนแก่น มีความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย 1:387 ส่วน อำเภอที่มีประชากรหนาแน่นน้อยมีความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย 1:115 อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คืออำเภอเมืองขอนแก่น 364,565 คน ส่วนกิ่งอำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุดคือกิ่งอำเภอหนองนาคำ มีจำนวน 23,623 คน

การเดินทาง

ทางรถยนต์

ขอนแก่นอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปตามทางรถยนต์ 449 กิโลเมตร จากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ถึงจังหวัดสระบุรี ตรงหลักกิโลเมตรที่ 107 แยกขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) ผ่านจังหวัดนครราชสีมาถึงจังหวัดขอนแก่น อีกเส้นทางหนึ่งเมื่อถึงสระบุรี แล้วตรงไปตามถนนสระบุรี-ลำน้ำพองแยกขวาเข้าเส้นทางม่วงค่อม-

ด่านขุนทด-ชัยภูมิ-ขอนแก่น หรือ สระบุรี-อำเภอลำนาทรายณ์-อำเภอเทพสถิต-ชัยภูมิ-อำเภอมัญจาคีรี-อำเภอพระยืน-ขอนแก่น

ทางรถไฟ

ขบวนรถไฟออกจากสถานีกรุงเทพฯ (หัวลำโพง) ผ่านจังหวัดขอนแก่น ไปจังหวัดอุดรธานี และหนองคายทุกวัน รถที่ให้บริการมีทั้งรถเร็ว รถด่วน และรถด่วนดีเซลรางปรับอากาศ สอบถามรายละเอียด ได้ที่ หน่วยบริการเดินทาง การรถไฟแห่งประเทศไทย โทร. 1690, 0-2223-7010, 0-2223-7020 สถานีรถไฟขอนแก่น โทร. 0-4322-1112

ภาพประกอบ 3 สถานีรถไฟขอนแก่น

ทางรถโดยสารประจำทาง

ใช้เวลาเดินทางประมาณ 7 ชั่วโมง รถออกจากสถานีขนส่งสายตะวันออกเฉียงเหนือ (หมอชิต 2) มีรถโดยสารธรรมดา รถปรับอากาศ และรถนอนพิเศษชนิด 24 ที่นั่ง วิ่งบริการทุกวัน สอบถามรายละเอียด ได้ที่ โทร.0 2936 2852-66 สถานีขนส่งขอนแก่น (รถธรรมดา) 0-4323-7472 สถานีรถปรับอากาศ 0-4323-9910

ทางรถโดยสารประจำทางระหว่างประเทศ

บริษัทขนส่งจำกัด และรัฐวิสาหกิจรถเมล์นครหลวงเวียงจันทน์ ร่วมเปิดเส้นทางเดินรถระหว่าง ขอนแก่น-นครหลวงเวียงจันทน์ โดยจัดรถปรับอากาศมาตรฐาน 45 ที่นั่ง ให้บริการ 2 เที่ยวต่อวัน มีเส้นทาง และปลายทางที่สถานีขนส่งผู้โดยสารจังหวัดขอนแก่น แห่งที่ 2 และสถานี รถเมล์ขนส่งผู้โดยสารตลาดเช้า นครหลวงเวียงจันทน์ โดยไม่มีจุดจอดระหว่างทาง (ที่มา: จังหวัดขอนแก่น (2551). การเดินทาง (ออนไลน์))

ทางเครื่องบิน

การบินไทย เปิดบริการเที่ยวบินกรุงเทพฯ-ขอนแก่น ทุกวัน สอบถามรายละเอียดได้ที่ บมจ. การบินไทย จำกัด (มหาชน) โทร. 0-22800060, 0-2628-2000 และสำนักงานขอนแก่น โทร. 0-4322-7701-5 หรือ www.thaiairways.com

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่นมีวิสัยทัศน์ คือ “การท่องเที่ยวเพื่อการบูรณาการ ส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อสร้างคน สร้างสังคม สร้างรายได้และสร้างชาติ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักในการสร้างรายได้ให้จังหวัดอย่างยั่งยืน

2. เพื่อส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการบริหารจัดการและการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ และเพียงพอต่อความต้องการของท้องถิ่น

ทั้งนี้แผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย

1. พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีการจัดการไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. พัฒนาเป็นกลุ่มอนุภาคอีสานตอนกลาง ได้แก่ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม เพื่อไม่ให้เกิดการแข่งขันระหว่างจังหวัดในพื้นที่โครงการ

3. สร้างเสริมภาพลักษณ์หลัก เส้นทางเดินวัฒนธรรมท้องถิ่นให้โดดเด่น ให้เกิดการขยายตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพเข้าสู่พื้นที่ มีพระธาตุขามแก่น พิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูเวียงเป็นเส้นทางหลัก โดยผนวกเส้นทางสู่ประตูอินโดจีนเพื่อให้เกิดการพำนักรและค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น

4. สร้างความเชื่อมโยงของกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสัมพันธ์กันในแง่สาระเรื่องราว เพื่อสร้างความหลากหลายและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มอุปทานทางการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ และเผยแพร่ให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ในระดับสากลโดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ประโยชน์ทั้งเชิงประชาสัมพันธ์และเชิงพาณิชย์

5. เพิ่มพูนและกระจายรายได้ลงสู่ท้องถิ่น สนับสนุนให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชิงเกษตร และเชิงวัฒนธรรม ทั้งในระดับผู้ประกอบการ ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

6. สนับสนุนการเปิดพรมแดนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวนานาชาติในการเป็นพื้นที่ประตูสู่อินโดจีนอย่างเป็นสากล โดยขยายขีดความสามารถทางการคมนาคมให้เกิดความสะดวก ปลอดภัย และเป็นเส้นทางสามารถเชื่อมโยงกับการเป็นประตูสู่อินโดจีนได้อย่างเหมาะสมเกื้อกูลกันแทนการแข่งขันกัน

7. พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพมาตรฐานระดับสากลเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

8. เพิ่มขีดความสามารถด้านศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการประชุมสัมมนาเพื่อให้มีคุณภาพระดับสากล

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดขอนแก่น

1. อำเภอเมือง

1.1 ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์หลักเมือง สถานที่อันศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่เคารพสักการะของชาวขอนแก่นแห่งนี้ประดิษฐานอยู่ที่ศาลาสุโข ถนนเทพารักษ์หน้าเทศบาลขอนแก่น ท่านเจ้าคุณปู่พระราชสารธรรมมุนี และหลวงฐรณัยพินิจอดีตผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นได้ริเริ่มสร้างขึ้นโดยนำหลักศิลาจารึกจากโบราณสถานในท้องที่อำเภอชุมแพมาประกอบพิธีทางพุทธศาสนา และตั้งเป็นศาลหลักเมืองเมื่อ วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2499

ภาพประกอบ 4 ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง

1.2 กู่แก้ว ตั้งอยู่ที่ตำบลคอนช้าง เป็นศาสนสถานเขมรขนาดเล็กสร้างขึ้นตั้งแต่ พุทธศตวรรษที่ 18 ในพุทธศาสนานิกายมหายาน ประกอบด้วย "บรรณาลัย" (ห้องสมุด) และองค์ปรางค์ประธาน ภายในกำแพงแก้ว ส่วนนอกกำแพงแก้วด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ มี "บาราย" (สระน้ำ) ก่อด้วยศิลาแลง ระหว่างการบูรณะพบศิลาจารึกสลักเป็นภาษาสันสกฤต กล่าวถึงพระประสงค์ของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ในการสร้างศาสนสถานเพื่อเป็นทั้งที่ประกอบ พิธีกรรมทางศาสนาและรักษาโรคภัย ใช้เจ็บแก่ประชาชนด้วยเรียกว่า "อโรคยาศาล" นอกจากนั้น ยังพบรูปสลักหินทรายพระโพธิสัตว์ พระนารายณ์ทรงครุฑ และพรหมทรงกระบือ

1.3 บึงแก่นนคร ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลกลางเมืองขอนแก่น เป็นบึงขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ 603 ไร่ นอกจากจะเป็นที่ประดิษฐานอนุสาวรีย์ "เจ้าเพี้ยเมืองแพน" ผู้ก่อตั้งเมืองขอนแก่นแล้ว ที่นี่ยังเป็นสถานที่ที่นิยมมาพักผ่อนหย่อนใจ และทำกิจกรรมนันทนาการของชาวเมืองเพราะมีบรรยากาศสบายๆ พื้นที่โดยรอบมีการปรับปรุงตกแต่งให้เป็นสวนสุขภาพ ประดับประดาด้วยประติมากรรมรูปต่างๆ ดูเพลิน ตาเพลินใจ ยิ่งไปกว่านั้นทางเทศบาลยังปลูกต้นคูณ และไม่ตัดไว้โดยรอบเพิ่มความร่มรื่นสวยงามให้กับสถานที่ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีสนามเด็กเล่นและร้านอาหารเปิดบริการหลายประเภทอีกด้วย

ภาพประกอบ 5 บิงแก่มนคร

ภาพประกอบ 6 โบสมา พิพิธภัณฑ์ขอนแก่น

1.4 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขอนแก่น เป็นที่เก็บรวบรวมและจัดแสดงโบราณวัตถุและศิลปวัตถุอันมีค่าตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยประวัติศาสตร์ มีการจัดแสดงโครงกระดูกมนุษย์ยุคหินใหม่ที่บ้านเชียงและเครื่องมือเครื่องใช้ของผู้คนในยุคนั้น สิ่งที่ควรชมสำหรับพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ คือโบสมาหินทรายขนาดใหญ่เป็นงานพุทธศิลป์สมัยทวารวดีจำหลักภาพพุทธประวัติที่งดงามและสมบูรณ์มาก พบที่เมืองฟ้าแดดสงยาง จังหวัดกาฬสินธุ์ นอกจากนั้นยังมีศิลปวัตถุสมัยขอมหรือลพบุรีอันได้แก่ ทับหลังจากปราสาทหินในภาคอีสาน นอกเหนือจากโบราณวัตถุที่พบในห้องถ้ำแล้ว ที่นี่ยังจัดแสดงศิลปวัตถุสมัยอื่นไว้ด้วย เช่น สุโขทัย อโยธยา เป็นต้น และส่วนหนึ่งก็จัดแสดงข้าวของเครื่องใช้พื้นบ้านไว้ด้วย เหมาะสำหรับผู้ที่สนใจศึกษาด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และชีวิตความเป็นอยู่ของคนอีสาน

1.5 มหาวิทยาลัยขอนแก่น เริ่มก่อสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 บนพื้นที่ประมาณกว่า 5,000 ไร่ บริเวณ “มอดินแดง” เมื่อการก่อสร้างแล้วเสร็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จ ทรงกระทำ พิธีเปิดเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2510 มหาวิทยาลัยแห่งนี้ อยู่ห่างจากตัวเมือง 4 กิโลเมตร มีทางเข้า สองทางคือ ด้านถนนมิตรภาพ (สายขอนแก่น-อุดรธานี) และด้านถนนประชาสโมสร (สายขอนแก่น-เลย) สิ่งที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวคือ “บึงสีฐาน” ซึ่งมีนกเป็ดน้ำอพยพมาอาศัย อยู่ในช่วงฤดูหนาว

1.6 วัดไชยศรี ตั้งอยู่ที่บ้านสะวี สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2408 สิ่งที่น่าสนใจคือ ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ดูสวยงามแปลกตาฝีมือนายทอง ทิพย์ชา ช่างพื้นบ้านชาวมหาสารคามภาพจิตรกรรม ที่วัดนี้จะเขียนทั้งภายในและภายนอกสิม (โบสถ์) สิ่งที่น่าสนใจอันดับแรกคือ การใช้สีช่างจะเขียนด้วยสีฝุ่นโทน สีคราม เหลือง ขาว มองสบายตา ลักษณะการเขียนภาพเน้นสัดส่วนที่เกินจริง อารมณ์ของภาพดูสนุกสนาน ตัวละครจะออกท่าทางโลดโผน เรื่องราวที่เขียนบนฝาผนังด้านนอก เป็นรูปนรกแปดขุม ภาพพระเวสสันดร นิทานพื้นบ้านเรื่องสังข์สินไชย ภาพทวารบาล ส่วนด้านในจะเล่าเรื่อง พุทธประวัติ มีภาพเทพ มนุษย์และสัตว์ต่างๆ แต่ปรกติวัดในต่างจังหวัด ยังคงเคร่งตาม

ประเพณีเดิม คือผู้หญิงไม่สามารถเข้าไปภายในโบสถ์ได้ ซึ่งวัดไชยศรีก็เป็นวัดหนึ่งที่ ยังรักษาธรรมเนียมนี้อยู่

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของสิมโบราณ เดิมเป็นหลังคาแบบอีสานคือ มีปีกยื่น ต่อมาหลังคาชาวดชาวนบ้านจึงร่วมกันปฏิสังขรณ์ใหม่เป็นแบบรัตนโกสินทร์ ซึ่งไม่สามารถกันแดดกัน ฝน ได้ทั่วถึง จึงทำให้ภาพจิตรกรรมที่ผนังด้านนอกเลื่อนไปข้างแต่อย่างใดก็ดี กรมศิลปากรก็ได้ เข้ามาต่อเติมปีกด้านข้างของโบสถ์แล้ว นอกจากนั้นยังยกพื้นขึ้นเพื่อป้องกันน้ำกัดเซาะฐานด้วย

2. อำเภอหนอง

2.1 พระธาตุขามแก่น สร้างขึ้นประมาณต้นพุทธศตวรรษที่ 25 ตั้งอยู่ในวัดเจติยภูมิ ตำบลบ้านขาม ตามประวัติโดยย่อกล่าวว่าโมริยกษัตริย์เจ้าเมืองโมริย์ซึ่งเป็นเมืองอยู่ในอาณาเขตของ ประเทศกัมพูชา มีความประสงค์ที่จะนำพระอังคารของพระพุทธเจ้าที่พระองค์ได้ไว้เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าปรินิพพานใหม่ๆ มาบรรจุพระธาตุพนม จึงโปรดให้พระอรหันต์และพระเถระเจ้าคณะรวม 9 องค์นำขบวน อัญเชิญพระอังคารมาในครั้งนี้ เมื่อผ่านมาถึงดอนมะขามแห่งหนึ่งซึ่งมีต้นมะขามใหญ่ที่ตายแล้วเหลือแต่แก่น เนื่องจากเป็นเวลาพลบค่ำแล้วและบริเวณนี้ภูมิประเทศราบเรียบดีจึงหยุดคณะพักชั่วคราว รุ่งเช้าจึงเดินทางต่อไปถึงภูกำพร้าปรากฏว่า พระธาตุพนมได้สร้างเสร็จแล้ว จึงเดินทางกลับ และตั้งใจว่าจะนำพระอังคาร ธาตุกลับไปประดิษฐานไว้ที่บ้านเมืองของตน แต่เมื่อเดินทางผ่านดอนมะขามอีกครั้งปรากฏว่าแก่นมะขาม ที่ตายแล้วนั้นกลับยืนต้นแตกกิ่งก้านผลิใบเขียวช่อเป็นที่น่าสนใจ อัจฉรย์ คณะอัญเชิญพระอังคารธาตุจึงพร้อม ใจกันสร้างเจดีย์ครอบต้นมะขามนี้ พร้อมกับนำพระอังคารธาตุและพระพุทธรูปบรรจุไว้ในองค์พระธาตุและให้นามว่าพระธาตุขามแก่น มาจนทุกวันนี้ พระธาตุขามแก่นถือว่าเป็นโบราณสถานที่สำคัญของจังหวัด ขอนแก่น ทุกปีในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 จะมีงานฉลองและนมัสการพระธาตุเป็นประจำ

ภาพประกอบ 7 วัดพระธาตุขามแก่น

ภาพประกอบ 8 วัดภูประภาชัย

2.2 ภูประภาชัย หรือ ภูบ้านนาคำน้อย ภูประภาชัย คือกลุ่มโบราณสถานที่มีลักษณะแผนผังอย่างเดียวกันกับโบราณสถานที่พบหลักฐานแสดงอโรคยาศาลหรือสถานพยาบาลที่พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งอาณาจักรเขมรโบราณโปรด ๙ ให้สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 18 (พ.ศ.1720-1780)

คือ ประกอบด้วยปรางค์ประธานรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีมุขยื่นทางด้านหน้า ด้านขวามือเฉียงไปข้างหน้า เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมที่เรียกว่าบรรณาลัย อาคารทั้งสองล้อมรอบด้วยกำแพงแก้วโดยมีโคปุระหรือซุ้มประตูทางเข้าออกด้านหน้า หรือทางด้านทิศตะวันออกเพียงด้านเดียว นอกกำแพงที่มุมซ้ายมี สระน้ำ 1 สระทั้งหมดสร้างด้วยศิลาแลง โดยมีเสาประดับประตู ทับหลังเป็นหินทราย ปัจจุบันหักพัง แต่ได้รับการดูแลรักษาจากทางวัดเป็นอย่างดี ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานเมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ.2478

2.3 หมู่บ้านงูจงอาง บ้านโคกสง่า ชาวบ้านโคกสง่าแต่เดิมมีอาชีพขายยาสมุนไพร ควบคู่กับการทำนา มาแต่รุ่นปู่ย่าตายาย การขายยาสมุนไพรในสมัยก่อนต้องเดินเท้าไปเร่ขายยาสมุนไพรตามหมู่บ้านต่างๆ ด้วยความยากลำบาก แต่เมื่อปี พ.ศ. 2494 พ่อใหญ่เคน ยงลา หมอยาบ้าน โคกสง่า จึงได้ คิดหาญเห่มาแสดงเพื่อเป็นการดึงดูดคนมาดู แทนที่จะต้องเดินไปขายยาสมุนไพรในทุกๆ หมู่บ้าน เช่นเคยปรากฏว่าการแสดงประสบความสำเร็จสามารถเรียกคนมาดูได้มากพอสมควร แต่เนื่องจาก งูเห่านั้นมีอันตรายมากสามารถพิษได้ไกลถึง 2 เมตร พ่อใหญ่จึงเปลี่ยนมาใช้งูจงอางแสดงแทน และ ถ่ายทอดวิชาแสดงงูให้คนในหมู่บ้าน เมื่อว่างเว้นจากการเกษตรชาวบ้านจะรวมกลุ่มเดินทางออกเร่แสดงงูเพื่อขายยาสมุนไพร ส่วนการแสดงที่หมู่บ้านนั้นจะจัดขึ้นบริเวณลานวัดศรีธรรมมา และรอบๆ บริเวณก็จะมี การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับงูจงอาง รวมทั้งมีโรงเรียนเพาะเลี้ยงงูจงอางอยู่ด้วย

ปัจจุบันการแสดงงูจงอางบ้านโคกสง่าเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายมาก ชาวบ้านเกือบทุกหลังคาเรือนจะเลี้ยงงูจงอางไว้ได้ดูที่บ้าน มีการจัดแสดงหลายรูปแบบเพื่อดึงดูดให้คนสนใจยิ่งขึ้น เช่น การแสดงละครตามจังหวะเพลง การชกมวยระหว่างคนกับงูจงอางจนชาวบ้านที่มีชื่อเสียงทางการแสดงงูมีฉายาประจำ เช่น กระห่องน้อย เมืองอีสาน, ทองคำ ลูกทองชัย ฯลฯ

ภาพประกอบ 9 การแสดงงูจงอางบ้านโคกสง่า

ภาพประกอบ 10 เขื่อนอุบลรัตน์

3. อำเภออุบลรัตน์

3.1 เขื่อนอุบลรัตน์ เรียกอีกชื่อว่า “เขื่อนพองหนีบ” เนื่องจากสร้างข้ามแม่น้ำพอง โดยปิดกั้นลำน้ำพอง ตรงบริเวณช่องเขาที่เป็นแนวต่อระหว่างเทือกเขาภูเก้าและภูพานคำ การ

ก่อสร้างเริ่ม เมื่อปี พ.ศ. 2507 แล้วเสร็จปี พ.ศ. 2509 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา ฯ ได้เสด็จไปทรงทำ พิธีเปิด เชื้อนเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2509 มีประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ทั้งการผลิตกระแสไฟฟ้า การเกษตร การประมง

3.2 บางแสน 2 ตั้งอยู่ที่บ้านหินเพิง ตำบลท่าเรือ อยู่ห่างจากอำเภอเมืองไปประมาณ 53 กิโลเมตร บรรยากาศโดยรอบของชายหาดริมทะเลสาบน้ำจืดเหนือเขื่อนอุบลรัตน์ สวยสะอาดตา เมื่อพระอาทิตย์ฉายส่องลงมาในยามเย็นกระทบกับทิวเขาภูเก้าที่ดั่งตระหง่านอยู่ด้านหลัง กิจกรรมกีฬาทางน้ำที่น่าสนใจก็คือ การบริการให้เช่าจักรยานน้ำ บานาน่าโบ๊ต ห่วงยาง นอกจากนี้ยังมี บริการอาหารเลิศรสที่ปรุงจากปลาภายในอ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์ ได้แก่ ปลานิล ปลาตะเพียน ปลาช่อน ฯลฯ ช่วงเทศกาลสำคัญ หรือ วันหยุด มักจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปชมธรรมชาติ และเล่นน้ำกันเป็นจำนวนมาก

3.3 อุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ ครอบคลุมพื้นที่อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น และอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีพื้นที่ทั้งสิ้น 320 ตารางกิโลเมตร หรือ 201,250 ไร่ ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2528 สภาพพื้นที่ป่าส่วนใหญ่ปกคลุมด้วยป่าเต็งรัง ใบไม้จะเปลี่ยนสีผลัดใบในช่วงต้นเดือนพฤศจิกายน ที่ตั้งของสำนักงานอุทยานจะอยู่บริเวณ ภูพานคำริม

ทะเลสาบเหนือเขื่อนอุบลรัตน์มีทิวทัศน์ที่สวยงามมากโดยเฉพาะเวลาพระอาทิตย์ ตกภายในบริเวณที่ทำการอุทยานฯมีสถานที่สำหรับตั้งค่ายพักแรมได้ สิ่งที่น่าสนใจส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณ ภูเก้าในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู ได้แก่ ร่องรอยก่อนประวัติศาสตร์ของชุมชนในสมัย บ้านเชียง เช่น ภาพเขียนสี และภาพสลักตามผนังถ้ำต่างๆ และรอยเท้าไดโนเสาร์ซึ่งสันนิษฐานว่า เป็นพันธุ์เดียวกับรอยเท้าที่พบที่อำเภอภูเวียง เป็นต้น

4. อำเภอซำสูง

4.1 วัดโพธิ์ชัย เป็นวัดที่ประดิษฐานพระเจ้าใหญ่ เป็นปูชนียวัตถุที่สำคัญของอำเภอฯ พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ซึ่งน่าจะเป็น ศิลปล้านช้าง ก่อสร้างประมาณพุทธศตวรรษที่ 13 - 16 สมัยทวาราวดี มีขนาดสูง 4 เมตร หน้าตักกว้าง 2.50 เมตร เป็นที่เคารพ ศรัทธาแก่ประชาชนทั่วไป

4.2 วัดสว่างอรุณบ้านโนน อยู่ตำบลบ้านโนน เป็นวัดเก่าแก่ มีอายุประมาณ 300 ปี และมีพระพุทธรูปเก่าแก่เป็นที่เคารพบูชาของชาวบ้านในตำบลบ้านโนนและตำบลใกล้เคียง พระพุทธรูปเก็บไว้ในพระอุโบสถ

4.3 วัดโนนสูง อยู่ตำบลบ้านโนนเป็นวัดเก่าแก่ มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ และมีรูปหล่อหลวงพ่อสว ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของคนตำบลบ้านโนน และตำบลใกล้เคียง

4.4 บึงยาง บึงยางเป็นสวนสาธารณะ สวนสุขภาพสำหรับประชาชนพักผ่อนหย่อนใจ และมีสนามเด็กเล่น โดยมีหนองน้ำสาธารณะปลูกต้นไม้รอบ ๆ บริเวณ

4.5 บึงหนองลิ้ม อยู่ตำบลบ้านโนน เป็นบึงขนาดใหญ่ เป็นที่อาศัยของนกชนิดต่าง ๆ จำนวนมาก เหมาะสำหรับผู้ที่ชอบดูสัตว์ปักษีธรรมชาติ และน้ำในบึงใช้ผลิตเป็นน้ำประปาของหมู่บ้าน

5. อำเภอหนองเรือ

5.1 อุทยานแห่งชาติน้ำพอง มีพื้นที่ทั้งสิ้น 197 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ หลายอำเภอในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ อุดรรัตน์ ภูเวียง บ้านฝาง มัญจาคีรี และ โคกโพธิ์ชัยและ สองอำเภอในจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ บ้านแท่น และ แก่งคร้อ ที่ทำการอุทยานตั้งอยู่ บริเวณอ่างเก็บน้ำอุบลรัตน์ เป็นทั้งแหล่งต้นน้ำของลำน้ำชี ลำน้ำพอง และแหล่งสมุนไพร พื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ป่าเต็งรัง ป่าดิบแล้ง

ในบริเวณอุทยานมีจุดชมวิวยู้อยู่หลายแห่ง ได้แก่ “จุดชมวิวยอดหินช้างสี” เป็นกลุ่มหิน ใหญ่บนสันเขาป่าโสกแต้ ด้านข้างของหินมีรอยดินที่ช้างใช้ลำตัวสีก่อนหินติดอยู่ ใช้เวลาเดินเท้าจาก ที่ทำการประมาณ 2 ชั่วโมง หรือโดยรถยนต์จากสวนป่าโสกแต้ 8 กิโลเมตร จากจุดนี้จะมองเห็นทัศนียภาพของอ่างเก็บน้ำอุบลรัตน์ และเมืองขอนแก่น เดินเท้าจากจุดนี้ไป 30 นาที จะเป็น “จุดชมวิพลานูชาด” เป็นลานหินที่มีต้นชาดขึ้นอยู่ ถัดไปคือ “ผาสวรรค์” เป็นหน้าผาบนเทือกเขา ป่าโสกแต้ อยู่บริเวณบ้านโนนสวรรค์ อำเภออุดรรัตน์ เป็นจุดชมทัศนียภาพของอ่างเก็บน้ำที่ งดงามอีกจุดหนึ่ง ใช้เวลาเดินเท้าจากที่ทำการประมาณ 2 ชั่วโมง สถานที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่งก็คือ “คำโพน” เป็นบ่อหินกลมคล้ายปล่องภูเขาไฟเกิดจากสภาพทางธรณีวิทยา

6. อำเภอภูเวียง

6.1 พัทธา 2 ตั้งอยู่ที่บ้านหนองกุงเขิน ห่างจากอำเภอเมืองไปประมาณ 78 กิโลเมตร เป็นทะเลสาบขนาดประมาณ 20 ไร่ มักจะมีผู้คนท้องถิ่นมาพักผ่อนหย่อนใจ เพราะนอกจาก จะมีทัศนียภาพ ที่งดงามโดยมีเทือกเขาภูพานคำตั้งตระหง่านอยู่ด้านหลังแล้ว ยังได้นั่งรับประทาน ปลา น้ำจืดนานาชนิด ที่หาได้จากทะเลสาบนี้เองบรรยากาศที่เย็นสบาย นอกจากนี้ยังมีกิจกรรม ทางน้ำ ให้เลือกเล่นมากมาย เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวที่มาพักผ่อน

6.2 หมู่บ้านผึ้ง ตั้งอยู่ที่ ตำบลลูกดอนขอนแก่น ศูนย์อนุรักษ์และขยายพันธุ์ผึ้งที่ 3 จังหวัดขอนแก่นร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอภูเวียง ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงผึ้ง และกิจกรรมปลูก พืชผักสวนครัวไม้ผลและปลูกพืชอาหารผึ้ง และจัดสร้างซุ้มสาธิตเทคโนโลยี การเลี้ยงผึ้งและการเกษตร มีเกษตรกรร่วมโครงการทั้งสิ้น 108 ราย มีร้านจำหน่ายน้ำผึ้ง และผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ในราคาย่อมเยา

6.3 อุทยานแห่งชาติภูเวียง เมื่อพูดถึงอุทยานแห่งชาติภูเวียงนักท่องเที่ยวก็ต้องนึกถึง ไดโนเสาร์ ไม่เคยมีใครคาดคิดมาก่อนว่าบริเวณที่ราบสูงที่อยู่ในเขตประเทศไทยปัจจุบันนั้นจะเคยเป็นบ้านของไดโนเสาร์มาก่อนจนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2519 มีการสำรวจแหล่งแร่ยูเรเนียมใน บริเวณ

อุทยานแห่งชาติภูเวียงระหว่างการสำรวจนักธรณีวิทยาได้ค้นพบซากกระดูกชิ้นหนึ่งเข้า และเมื่อส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญชาวฝรั่งเศสวิจัยผลปรากฏออกมาว่าเป็นกระดูกหัวเข่าข้างซ้ายของ ไดโนเสาร์ จากนั้นนักสำรวจก็ได้ทำการ ขุดค้นกันอย่างจริงจังเรื่อยมากระทั่งปัจจุบัน

7. อำเภอชุมแพ

7.1 เมืองโบราณโนนเมือง เล่าสืบต่อกันมาว่าที่เนินดินกว้างที่เรียกว่า โนนเมือง นั้น เป็น เมืองโบราณ ลักษณะเป็นเนินดินรูปไข่ มีพื้นที่ประมาณ 216 ไร่ ล้อมรอบด้วยคูเมือง 2 ชั้น เมื่อนักโบราณคดีเข้าไปสำรวจพบใบเสมาหินทรายศิลปะทวารวดีปักอยู่ในเมืองและพื้นที่โดยรอบมี เศษภาชนะดินเผาชิ้นไม่ใหญ่นักกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปบนเนินดิน เศษภาชนะดินเผาเหล่านี้มีทั้ง ชนิดเขียน สีแดง ชนิดลายขีดขีดและลายเชือกทาบ

ในชั้นดินสมัยทวารวดี(พุทธศตวรรษที่ 12-16) ไม่พบหลักฐานของการฝังศพ สันนิษฐานว่า เมื่อพุทธศาสนาเผยแผ่มาสู่โนนเมือง ประเพณีการฝังศพจึงเปลี่ยนไป ยิ่งขุดชั้นดิน ลึกลงไป ยิ่งพบ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ เมืองโบราณแห่งนี้เคยมีชุมชนมาตั้งแต่สมัยก่อน ประวัติศาสตร์ (ตอนปลาย) พบโครงกระดูกมนุษย์อายุราว 2,500 ปี ผู้คนสมัยนี้มีพิธีฝังศพ ตามประเพณีโบราณ มีการฝัง เครื่องมือเครื่องใช้ลงไปพร้อมศพด้วย เช่น หม้อและภาชนะดินเผา มีทั้งลายเขียนสี ลายขีด ขีด และลายเชือก ทาบ รวมทั้งกำไลสำริด กำไลกระดูกสัตว์ เปลือกหอย ลูกปัดหินสี ฯลฯ นอกจากนั้นยังมีการค้นพบ เครื่องมือเหล็กประเภท จอบ เคียว และกระดูกของ สัตว์ต่างๆ เช่น เก้ง กวาง และปลาหลายชนิด ทำให้ทราบว่าผู้คนที่นี่ดำรงชีวิตด้วยการเกษตรกรรม มีผู้คนอาศัยอยู่ที่นี้ เรื่อยมาจนถึงสมัยลพบุรี(พุทธศตวรรษที่ 16-17) และทิ้งร้างไปในที่สุด

8. อำเภอภูผาม่าน

8.1 อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน รูปลักษณะภายนอกของอุทยานแห่งนี้คือเทือกเขาหินปูน ที่มีหน้าผาตัดตรงดิ่งลงมาเป็นริ้วๆคล้ายผ้าม่าน สภาพป่าของที่ยังอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าดิบ และ ป่า ไม้เบญจพรรณ สภาพอากาศจะเย็นชื้นเกือบตลอดปี อุทยานแห่งนี้มีพื้นที่ทั้งหมด 218, 750 ไร่ ครอบคลุมอาณา บริเวณในอำเภอภูผาม่าน และอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น และอำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

8.2 ผานกเค้า เป็นภูเขาสูงตั้งตระหง่านอยู่ริมลำน้ำพอง อยู่ห่างจากตัวเมืองขอนแก่น 125 กิโลเมตร ตามทางหลวงสายขอนแก่น-วังสะพุง (หมายเลข 2 และ 201) ผานกเค้าอยู่ทาง ด้านซ้ายมือ ของบ้านดงลาน ลักษณะของผานกเค้าเป็นภูเขาหินสีดำน มีต้นไม้ขึ้นปกคลุมอยู่ประปราย บริเวณที่จะมองเห็นเค้าโครง ของนกเค้าได้ชัดเจนควรเดินเข้าไปในศูนย์เพาะชำกล้วยไม้ กองบำรุง กรมป่าไม้ ซึ่งตั้งอยู่อีกฟากถนน จะเห็นว่าลักษณะผาเหนือจะงอยปากขึ้นไปมีลักษณะเป็นหงอน ถัดลงมาเป็น หินกลมโค้งต่ำจากส่วน หงอนลงมาเป็นส่วนหัว ตรงกลางหัวมีรอยหินกะเทาะเป็นสีส้ม อยู่ใน ตำแหน่งดวงตา ต่ำลงมาจากส่วนหัว จะถึงแนวปีกทั้งสองข้างที่กางออก

งานประเพณีสำคัญ

จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดที่มีเทศกาลและงานประเพณีที่หลากหลายและน่าสนใจ ซึ่งแต่ละเทศกาลและงานประเพณีเหล่านั้นก็จะหมุนเวียนสลับเปลี่ยนไปในช่วงเดือนต่างๆ ของปีอันประกอบด้วย

เทศกาลดอกคูณเสียงแคน จัดขึ้นระหว่างวันที่ 13-15 เมษายน ของทุกปี บริเวณบึงแก่นนคร กิจกรรมเริ่มด้วยการทำบุญตักบาตร การสงฆ์น้ำพระ ภายในงานมีการจัดแสดง นาฏศิลป์พื้นบ้าน ขบวนเกวียนบุปผชาติ การประกวดอาหารอีสาน การแข่งเรือในบึงแก่นนคร การประกวดกลองยาว การแสดงบนเวทีและการออกร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น

เทศกาลไหว้พระธาตุขามแก่น จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันเพ็ญเดือนหก (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6) ณ วัดเจติยภูมิ เป็นงานเฉลิมฉลองพระธาตุเพื่อให้ประชาชนได้สักการะ พระธาตุคู่บ้านคู่เมือง ในงานมีการแสดงศิลปะพื้นบ้าน และการออกร้านจำหน่ายสินค้าต่างๆ

งานเทศกาลไหมและประเพณีผูกเสี่ยวและงานกาชาด จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในช่วงปลาย เดือนพฤศจิกายนถึงต้นเดือนธันวาคม เป็นเวลา 12 วัน 12 คืน บริเวณสนามกีฬาากลางจังหวัด งานเทศกาลไหมและประเพณีผูกเสี่ยวนี้ สืบเนื่องมาจาก ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอาชีพพร่องที่นอกเหนือจากการทำนาคือ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทอผ้าต่างๆ ซึ่งทางราชการได้ให้การสนับสนุนจนจังหวัดขอนแก่นเป็นแหล่งผลิตผ้าไหมที่มีชื่อเสียง ประกอบกับมีประเพณีการผูกเสี่ยวซึ่งเป็นขนบธรรมเนียมดั้งเดิมของภาคอีสานที่มุ่งให้คนรุ่นเดียวกันรักใคร่เป็นพี่เป็นน้องช่วยเหลือกัน เรียกว่า “คู่เสี่ยว” เพื่อมุ่งส่งเสริม อาชีพการทอผ้าไหมและ รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้ ในงานจะมีขบวนแห่คู่เสี่ยว และพานบายศรีของอำเภอ ต่างๆ มีพิธีผูกเสี่ยว การประกวดผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน งานพาข้าวแลง(การรับประทานอาหารค่ำแบบ พื้นเมืองอีสาน) การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการออกร้านจำหน่ายผ้าไหมและ ผลิตภัณฑ์ ของที่ระลึกต่างๆ

5. เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพ็ญศรี เจริญวานิช และ นิติพล ภูตะโชติ (2542) ศึกษาเรื่องการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวใน 5 จังหวัด คือ ขอนแก่น นครราชสีมา บุรีรัมย์ เลย และอุบลราชธานี พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รู้จักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ถึงแม้ว่าไม่ทราบความหมายที่ชัดเจน แต่ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ถูกต้อง โอกาสของการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รูปแบบที่เหมาะสมส่วนใหญ่คือ การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาธรรมชาติและศึกษาศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมที่เหมาะสมคือ เทียวงานประเพณีการชมการแสดงศิลปะพื้นบ้าน วิธีที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การทำประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มากขึ้น และช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมในท้องถิ่น ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญมากที่สุดในการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การขาดเจ้าหน้าที่ในการดูแลและน่านักท่องเที่ยว และขาดการเอาใจใส่จากรัฐบาล

สุภาภรณ์ หาญทอง (2543: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว มีศักยภาพค่อนข้างต่ำ เนื่องจากขาดหน่วยงานหลักที่จะรับผิดชอบด้านการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัด งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดการบริหารจัดการที่ดี ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ คือปัญหางบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ ปัญหาการประสานงาน รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังนั้นข้อเสนอแนะในงานวิจัยในครั้งนี้ ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ และให้ความสำคัญกับการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดให้มากขึ้น มีการจัดสรรงบประมาณ พัฒนาศักยภาพในด้านการปฏิบัติงาน ให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น

ศุภย์บริการวิชาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น (2545) ศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น ภาพสินธุ์ อุดรธานี หนองคาย เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพบว่า ลำดับความสำคัญตามศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว 10 อันดับแรกของจังหวัดขอนแก่นคือ หมู่บ้านผ้าไหม มัดหมี่ชนบท หมู่บ้านทุ่งอง อุดยวนแห่งชาติภูเวียง พิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูเวียง หมู่บ้านเต่า บึงแก่นนคร หมู่บ้านผิงภูเวียง เขื่อนอุบลรัตน์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และบึงทุ่งสร้างตามลำดับ แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดขอนแก่นมีการกระจุกตัวสูงในบริเวณที่มีทรัพยากรธรรมชาติ เช่น บริเวณอุทยานแห่งชาติภูเวียง เขื่อนอุบลรัตน์ หรือภูผาม่าน ส่วนแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน ศาสนา และแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมจะมีการกระจายตัวทั่วไปในเขตพื้นที่จังหวัด สำหรับในพื้นที่อำเภอโนนสูงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นการกระจุกตัวของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศาสนา เช่น พระธาตุขามแก่น ภูประภัสย์ และมีแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม ที่สำคัญในพื้นที่คือ หมู่บ้านทุ่งอง และงานนมัสการพระธาตุขามแก่น เป็นต้น

เตกสรรค์ ยงวิชัย และคณะ (2546) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยสรุปพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนมากเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวในช่วงวันหยุด หรือ วันหยุดเทศกาลนิยมซื้อสินค้าของที่ระลึกประเภทการบริโภคมากกว่างานหัตถกรรมราคาไม่แพงมากนัก และนำไปเป็นของขวัญแก่ผู้อื่นมากกว่าซื้อให้ตัวเอง นิยมสินค้ามีค่า คู่กับราคาเป็นสินค้าจากธุรกิจชุมชน มีรูปแบบเป็นสากลทันสมัยสอดคล้องกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณี มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทำจากวัสดุหรืออุปกรณ์ที่หาง่ายในท้องถิ่น สะดวกในการเคลื่อนย้ายพกพา แต่ผู้ประกอบการมีการแข่งขันดัดราคาสินค้า ขาดการควบคุมมาตรฐานคุณภาพสินค้า ขาดแหล่งสนับสนุนเงินลงทุน ขาดการสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานของรัฐ ที่สำคัญไม่มี

การจัดจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก ดังนั้นรูปแบบของสินค้า ควรสวยงาม แปลกตา ราคา เหมาะสม มีบริการที่ดี ทำเลที่ตั้งไม่ควรห่างจากแหล่งท่องเที่ยว และควรมีการประชาสัมพันธ์มากขึ้น เพิ่มชนิดสินค้าให้หลากหลาย โดยใช้สินค้าประเภทหัตถกรรมที่ผลิตจากผ้าพื้นเมือง กระดาษสา ไม้ไผ่ ดอกไม้ เศษวัสดุ เป็นต้น รวมทั้งการ ผลิตสินค้าจากสัตว์ พืช ผัก และผลไม้ ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือ ขาดนักออกแบบที่มีความเชี่ยวชาญที่จะให้คำแนะนำ ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐจริงจัง ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดเงินทุนที่ใช้ในการผลิต ขาดแหล่งขาย สินค้าที่เหมาะสม สำหรับพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ธินิกานต์ ประไกรวัน (2546: 109) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการจัดการสวนเกษตรสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษาสวนยอ รอยัล ทโรปิคส์ พบว่า สวนยอ รอยัล ทโรปิคส์ ตั้งอยู่ในภูมิประเทศและภูมิอากาศเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านจุดอ่อนเป็นสวนเพิ่งเริ่มดำเนินการจัดการบริหารจัดการที่เป็นระบบ สินค้าที่ยังขาดการรับรองคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และคนงานที่มีความรู้ต่ำ ส่วนโอกาส อำเภอรังน้ำเขียวซึ่งมีโอโซนสูงเป็นอันดับ 7 ของโลก ที่ได้รับการส่งเสริมในเรื่องการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวนานาชาติ หมู่บ้านชัยไพรทองเป็นหมู่บ้าน โฮมสเตย์ ได้งบประมาณด้านสาธารณสุขโรค เพื่อมาปรับปรุงระบบสาธารณสุขขั้นพื้นฐานอันจะทำให้ นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น และด้านอุปสรรค ต้นทุนน้ำมันในการดำเนินการแปรรูปยอ และมะละกอสูงอีกทั้งต้องการทำให้เป็นสวนปลอดสารพิษแต่ไม่สามารถกำจัดศัตรูพืชได้ ทำให้ต้องใช้ยาฆ่าแมลง ซึ่งทางสวนมีการทำเกษตรยั่งยืน งดการใช้สารเคมีต่างๆ ประชาสัมพันธ์สวนให้เป็นที่รู้จัก ควรมีกิจกรรมทางการเกษตรที่น่าสนใจไว้รองรับนักท่องเที่ยว การเพิ่มยอดขาย ผลิตภัณฑ์เพื่อลดต้นทุนการดำเนินงาน และการให้ความรู้แก่คนงาน เพื่อเตรียมพร้อมในการต้อนรับ นักท่องเที่ยว

ผดุงเกียรติ โปร่งจิตต์ (2549) ได้ทำการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และหาแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของค่ายเปรมติณสูลานนท์พบว่า พื้นที่ค่ายเปรมติณสูลานนท์มีศักยภาพเหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมที่จะรองรับด้านการท่องเที่ยว บุคคลทั่วไปมีความต้องการในการท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากที่สุด รองลงมาคือการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย กิจกรรมที่สนใจมากที่สุดคือ การเดินป่าชมธรรมชาติ เข้าค่ายพักแรม แค้มป์ปิ้ง และกิจกรรมทางทหาร ด้านการบริหารจัดการ ควรพัฒนาและปรับปรุงองค์กรที่รองรับงานด้านการท่องเที่ยวให้พร้อมที่จะดำเนินงานในอนาคต จัดกิจกรรมเพิ่มเติม ให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ปรับปรุงด้านการติดต่อสื่อสารและ เพิ่มงานประชาสัมพันธ์ให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งประสานงานสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในค่ายมากขึ้น เป็นการสร้างงาน และกระจายรายได้ให้กำลังพลและครอบครัว รวมทั้งชุมชนรอบค่าย

มัลลิกา ซาหยอง (2549: 92-93) ได้ทำการศึกษาเรื่องแผนธุรกิจการทำธุรกิจที่พักแบบพักที่บ้านเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านภูคำบัว ตำบลเขื่อนอุบลรัตน์ อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น พบว่าสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่นจากการสำรวจ ความคิดเห็น

ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภออุบลรัตน์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวมาจาก อำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดขอนแก่น พบว่านักท่องเที่ยวร้อยละ 56.66 ส่วนใหญ่ยังไม่ รู้จักการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แต่ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่ถูกต้องเรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่า เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรมร้อยละ 94.66 เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้สัมผัสกับวิถีชาวนาชนบท ร้อยละ 94.00 เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้ที่ต้องการความสุข การพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อฟื้นฟูสุขภาพร้อยละ 92.66 เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนร้อยละ 86.66 นักท่องเที่ยวได้เพิ่มพูนความรู้ เช่นการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 84.66 และเป็นการท่องเที่ยวในที่คนในท้องถิ่น ได้รับผลประโยชน์ร้อยละ 81.33 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ค่อนข้างชอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรร้อยละ 47.33 และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าถ้ามีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่นจะเดินทางมาท่องเที่ยวร้อยละ 56.66

ศรายุทธ ผลโพธิ์ (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำ กรณีศึกษาเส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยาระหว่างกรุงเทพมหานครถึงพระนครศรีอยุธยา ได้ทำการศึกษาถึง (1) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวริมน้ำตลอดเส้นทางและจัดทำลำดับศักยภาพในการรับรองนักท่องเที่ยว (2) โครงสร้างทัศนคติความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการบริการ (3) ปัญหาและ ความพร้อมในด้านการบริการของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนรวมทั้งชุมชนท้องถิ่น (4) ศึกษา สถานที่ท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพในการพัฒนา จากการประเมินผลพบว่า สามารถแบ่งกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่มี ศักยภาพระดับสูง 4 แห่ง ระดับปานกลาง 7 แห่ง และระดับต่ำ 12 แห่ง ปัญหาหรืออุปสรรค ที่มีต่อการท่องเที่ยวแบ่งเป็น 3 องค์ประกอบ ที่สำคัญได้แก่ (1) ปัญหาด้านทรัพยากรท่องเที่ยวที่ขาดการบูรณะปฏิสังขรณ์ ปรับปรุงภูมิทัศน์ และการดูแลที่ต่อเนื่อง (2) ด้านการตลาดได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยวไม่หลากหลาย และขาดการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว และ(3) ปัญหาด้านการบริการของหน่วยงานของรัฐบาล เอกชน และชุมชนท้องถิ่น พบว่าปัญหาสำคัญคือ การขาดการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ทางวิชาการในด้านการท่องเที่ยวรวมทั้งขาดความร่วมมือกันในการทำงานเพื่อปรับปรุงงานบริการร่วมกันในการพัฒนา

สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ (2550) ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพใน การจัดการท่องเที่ยวบ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอโนนสูง จังหวัดขอนแก่น ในด้านการท่องเที่ยว พบว่า บ้านขามเป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจ และมีสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวหลากหลาย โดยเฉพาะ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน ซึ่งมีสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวเชิงศาสนา คือ องค์พระธาตุขามแก่น ปุชนิยสถาน สำคัญที่พุทธศาสนิกชนซึ่งเดินทางมาจากจังหวัดขอนแก่น ต่างก็มีความต้องการเดินทางไปนมัสการองค์พระธาตุขามแก่นด้วยความเคารพศรัทธา และเป็นศาสนสถานที่มีประวัติความเป็นมาในยุคเดียวกับพระธาตุพนมจังหวัดนครพนม ในปัจจุบันจึงมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าสู่ชุมชนบ้านขามเพื่อนมัสการพระธาตุขามแก่นอยู่เป็นประจำตลอดทั้งปี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 1.การสำรวจพื้นที่ และสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 2.การสร้างเครื่องมือตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 3.การสร้างเครื่องมือประเมินศักยภาพ และความพร้อมของฟาร์มเกษตรในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 4.การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 5.การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การสำรวจพื้นที่ และสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

โดยทำการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากฟาร์มเกษตรที่โดดเด่น และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับทรัพยากรที่มี ข้อมูลเบื้องต้นได้รับการสอบถามทางเกษตรจังหวัด เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ งานใน อบต

2. การสร้างเครื่องมือตรวจสอบทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

เป็นแบบการประเมินคุณสมบัติ ความโดดเด่น อำนาจในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และรายการตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว โดยประยุกต์ใช้ของสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (2545) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

แบบประเมินแบบที่ 1 เป็นแบบการประเมินคุณสมบัติ ความโดดเด่น อำนาจในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และ รายการตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว โดยประยุกต์ใช้ของสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (2545) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร แบ่งเป็น 2 ตอนได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตอนที่ 2 การประเมินแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสถานที่สภาพภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อม สิ่งปลูกสร้างกลมกลืน และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ด้านขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ด้านการจัดการและเจ้าหน้าที่ ด้านความหลากหลายของกิจกรรม

3.การสร้างเครื่องมือประเมินศักยภาพ และความพร้อมของฟาร์มเกษตรกรในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและพัฒนาซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่จะใช้กับกลุ่มตัวอย่างดังนี้

แบบประเมินแบบที่ 2 สำหรับ นักวิชาการทางการท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัด เจ้าหน้าที่สมาชิก อบต. ประธานกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ที่ศึกษา ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเจ้าของกิจการ แบ่งเป็น 3 ตอนได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ประเมิน และแหล่งท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 เป็นประเมินเรื่อง การตรวจสอบองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่ามีคำตอบให้เลือก 4 ระดับ (Rating Scale) แบ่งเป็น 4 ระดับดังนี้

3	หมายถึง มีศักยภาพมาก
4	หมายถึง มีศักยภาพปานกลาง
1	หมายถึง มีศักยภาพน้อย
0	หมายถึง ไม่มีศักยภาพ

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการแปลผล โดยใช้สูตรการคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้ (นราศรี ไววนิชกุล 2537: 35)

$$\begin{aligned}
 \text{จากสูตรความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{ข้อมูลที่มีค่าสูงสุด} - \text{ข้อมูลที่มีค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{3 - 0}{4} \\
 &= 0.75
 \end{aligned}$$

เกณฑ์คะแนนเฉลี่ยของการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวทางด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม และด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	มีระดับศักยภาพ
2.26 – 3.00	ระดับมาก
1.51 – 2.25	ระดับปานกลาง
0.76 – 1.50	ระดับน้อย
0.00 - 0.75	ไม่มี

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open end questionnaire) จำนวน 1 ข้อ

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร บทความ ตำรา หนังสือ งานวิจัย ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การจัดการการท่องเที่ยว รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อนำมาเป็นกรอบในการสร้างแบบประเมิน

2. ศึกษาประเด็น/ตัวแปรจากเอกสาร งานวิจัยดังกล่าว แบ่งกลุ่มตัวแปรที่ใช้ในการศึกษานำแนวคิดทฤษฎีนั้นมาใช้กำหนดกรอบในการสร้างแบบประเมินตามความมุ่งหมาย

3. สร้างแบบประเมินให้มีเนื้อหาครอบคลุมตามจุดมุ่งหมาย และประเด็น/ตัวแปรที่ต้องการศึกษา

4. นำแบบประเมินฉบับร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษา เนื้อหา และการจัดหมวดหมู่ข้อคำถามให้กะทัดรัด เข้าใจง่าย พร้อมทั้งตรวจสอบความเที่ยงตรง และความเชื่อถือได้ของเนื้อหา เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

5. ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำที่ได้รับมาจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้แบบประเมินสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6. นำแบบประเมินที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปใช้ในการทำวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดขอนแก่น โดยทำการเก็บข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่นครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลา ซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือน สิงหาคม 2551 – กุมภาพันธ์ 2552

ช่วงที่ 1 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลการตรวจสอบทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเริ่มทำตั้งแต่เดือน สิงหาคม – พฤศจิกายน 2551

ช่วงที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิเริ่มทำตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2551 – กุมภาพันธ์ 2552

โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี บทความ และรายงานประจำปีจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มีเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะทำงานวิจัยขั้นนี้

4.2 ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจพื้นที่เพื่อที่จะเลือกพื้นที่ที่ใช้ศึกษา โดยการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และมีการสอบถามจากเจ้าหน้าที่เกษตรจังหวัดผู้รับผิดชอบ และเจ้าหน้าที่ อบต ต่างๆ ตามข้อมูลพื้นฐานที่ได้รับมา

4.3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบการประเมินคุณสมบัติ ความโดดเด่น อำนาจในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และรายการตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ประยุกต์มาใช้ในการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของพื้นที่ที่ได้เลือกศึกษา

4.4 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบประเมินสำหรับนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่สมาชิก อบต. ประธานกลุ่มเกษตรกร ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเจ้าของกิจการในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยผู้วิจัยได้ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อนำตัว และขอความร่วมมือในการเก็บแบบประเมิน

4.5 ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับก่อนจะนำไปวิเคราะห์

5. การจัดกระทำข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้รวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินมาจัดกระทำข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1.1 นำแบบประเมินที่ได้รับทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์

5.1.2 นำแบบประเมินมาประมวลผล และแปลความหมายข้อมูล เพื่อทำรายงานผลการวิจัย

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ประเมินแหล่งท่องเที่ยวอันได้แก่ กิจกรรม และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยวิธีการบรรยาย

5.2.2 วิเคราะห์ศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงเกษตร สถานที่ สภาพแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค และการให้บริการทางการท่องเที่ยว ด้านเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโดยวิธีการบรรยาย และใช้สถิติพรรณนาด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2.3 วิเคราะห์ความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะ ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลความหมายการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเรื่อง การศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ผลปรากฏดังนี้

1. ผลของการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น

เป็นแบบการประเมินคุณสมบัติ ความโดดเด่น อำนาจในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และรายการตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว โดยประยุกต์ใช้ของสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (2545) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจจำนวน 7 แห่งปรากฏผลดังนี้

1.1 ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ ฟออสวาสดี พุทธธรรมา บ้านห้วยชัย ต.ศิลา

ภาพประกอบ 11 ป้ายทางเข้าริมถนนใหญ่

ภาพประกอบ 12 ป้ายหน้าศูนย์เรียนรู้

ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ บ้านห้วยชัยแห่งนี้ได้ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2545 ในที่ดินจำนวน 6 ไร่ เพื่อใช้พื้นที่ทำการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีพื้นที่ใช้ปลูกบ้านส่วนหนึ่ง ขุดสระน้ำ 3 บ่อ ปลูกพืชผักสวนครัวหลังบ้าน ปลูกสวนผลไม้ เลี้ยงสัตว์ และทำนา

ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพแห่งนี้ได้ตั้งขึ้นหลังจากที่ฟออสวาสดี พุทธธรรมาได้เข้าอบรมที่ศูนย์เกษตรธรรมชาติคิวกะ จังหวัดสระบุรีซึ่งเป็นความร่วมมือของเทศบาลนครขอนแก่นที่มีการส่งเสริมกิจกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หลังผ่านการฝึกอบรมแล้วจึงนำความรู้ที่ได้มาใช้ทดลองใช้ในครอบครัว เช่น การผลิตปุ๋ยชีวภาพ ยาฆ่าแมลง น้ำยาล้างจาน เป็นต้น โดยผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้ผลเป็นอย่างดีในการทำการเกษตร จนเป็นที่สนใจต่อหน่วยงานต่างๆ ตลอดจน นักเรียน

นิสิตนักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจเข้าศึกษาดูงานเกษตรอินทรีย์ชีวภาพของครอบครัวพ่อสาสดีเป็นจำนวนมาก มีหน่วยงานจัดอบรมดูงานอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำ

ภาพประกอบ 13 บ่อเลี้ยงปลา และเลี้ยงกบในกระชัง

ภาพประกอบ 14 สวนผักสวนครัว

ภาพประกอบ 15 โรงปุ๋ยหมักชีวภาพ

ภาพประกอบ 16 เรือนเพาะชำไข่

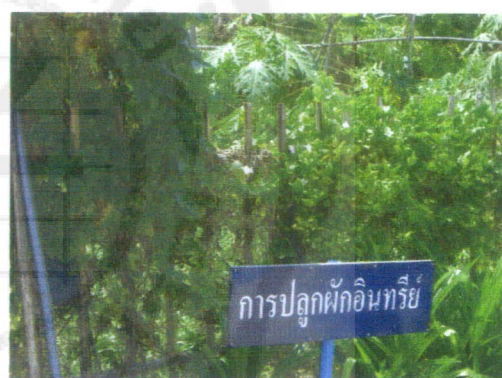
ภาพประกอบ 17 ของสะสมของพ่อสาสดี

ด้วยเป็นคนชอบสะสมของเก่า ของโบราณ พ่อสวาสดีจึงได้สร้างพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านขึ้น โดยมีของที่พ่อสวาสดีพร้อมกับคุณสุพัฒน์ลูกชายเป็นผู้สะสม เช่น เครื่องมืออุปกรณ์ทางการเกษตร เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เครื่องครัว เป็นต้น

ผลจากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ พ่อสวาสดี พุทธธรรมา บ้านห้วยชัน รูปแบบของกิจกรรมทางการเกษตรของศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ มีการทำสวนปลูกผลไม้ เช่น มะม่วงมหาชนก มะพร้าว มะละกอ กัลล้วย ฝรั่ง มีการทำนาแบบไร้นาสวนผสม ปลูกผักสวนครัวโดยใช้ปุ๋ยหมักและปุ๋ยอินทรีย์ที่ได้จากการเลี้ยงสัตว์ การทำปุ๋ยคอก เช่น มีบ่อเลี้ยงปลาที่เป็นปลากินพืช ได้แก่ ปลาสร้อย ปลาหมอสี ปลาหางนกยูง ฯลฯ การเลี้ยงกบในกระชัง เพื่อใช้เป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์สำหรับจำหน่ายให้เกษตรกรผู้ที่มีความสนใจ เลี้ยงหมูหลุม โดยการขุดหลุมลงไปดินประมาณ 1.20 เมตร เลี้ยงหมูโดยใช้ผัก และรำ เมื่อหมูถ่ายมูลออกมา ก็เกิดการทับถมเป็นปุ๋ย โดยมีการใส่น้ำหมักชีวภาพลงไปเพื่อปรับสมดุลของปุ๋ย และสามารถนำปุ๋ยหมักที่ได้มาใส่ผักสวนครัวที่ปลูกไว้ในสวนหลังบ้าน และผลไม้ที่ปลูกไว้ริมคูน้ำ และริมบ่อเลี้ยงปลา

ภาพประกอบ 18 การเลี้ยงกบในกระชัง
โดยใช้ปุ๋ยน้ำหมัก

ภาพประกอบ 19 การปลูกผักสวนครัว
โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์

ภาพประกอบ 20 การเลี้ยงหมูหลุม

ภาพประกอบ 21 การเลี้ยงปลา สถานที่ให้อาหาร

ผลของการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่นทั้ง 6 ด้านได้แก่ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสถานที่ ด้านขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ด้านการจัดการและเจ้าหน้าที่ และปัญหา อุปสรรค ในการจัดการ ปรากฏผลดังนี้

1.ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

การเดินทางจากตัวเมืองไปทางบ้านศิลา-โกทา แยกถนนเลี่ยงเมือง ตรงไปทางไปท่ากระเสริม - น้ำพอง มีป้ายบอกชื่อศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพอย่างชัดเจน แต่อยู่ใกล้กับทางแยก เลี้ยวซ้ายไปประมาณ 500 เมตร มีถนนเข้าไปยังศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพเป็นถนนลูกรังขนาดความกว้างประมาณ 8 เมตร รถสวนกันได้

ภาพประกอบ 22 ป้ายหน้าถนนใหญ่

ภาพประกอบ 23 ลักษณะถนนที่เข้าไปศูนย์ฯ

ความสะดวกในการเดินทางไปน้อยโดยเฉพาะช่วงหน้าฝน เพราะถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ ขรุขระเป็นช่วงๆ รถทุกชนิดสามารถเข้าไปได้ แต่ถ้าเป็นรถบัสใหญ่ต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมาก

ภาพประกอบ 24 ถนนทางเข้าศูนย์ด้านหน้า

ภาพประกอบ 25 ถนนเมื่อเข้ามาในศูนย์ฯ

ขาดป้ายที่แสดงว่าเป็นที่ท่องเที่ยวเพราะว่าศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพยังไม่ได้เป็น แต่มีความเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรที่เข้มแข็ง และเป็นต้นแบบให้คนที่สนใจมาศึกษา หรือนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมวิธีการทำการเกษตรพอเพียง ตามแนวทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐาน

สถานที่จอดรถของศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ มีความปลอดภัยพอสมควร สามารถจอดรถส่วนบุคคลได้ประมาณ 5 คัน ถ้าเป็นรถบัสใหญ่สามารถจอดหน้าศูนย์ฯ ได้ มีอาคารศูนย์บริการข้อมูล อยู่ติดกับลานจอดรถ โดยมีพ่อสวาสดี กับคุณสุพัฒน์ พุทธธรรมา เป็นผู้ให้บริการด้านข้อมูลในการทำเกษตรอินทรีย์ชีวภาพ มีการสาธิตและบรรยาย นำชม การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำ การเลี้ยงกบ การเลี้ยงหมูหลุม การปลูกผัก การเลี้ยงปลา แบบเกษตรผสมผสาน มีโต๊ะนอกจากศูนย์นี้จะเป็นศูนย์ตัวอย่างในการทำเกษตรพอเพียงแล้ว ทางเกษตรจังหวัดขอนแก่นยังมีการจัดอบรมมาศึกษาดูงานอีกด้วย จึงทำให้มีงบมาก่อสร้าง พัฒนาปรับปรุงส่วนของศูนย์บริการ มีการจัดหาเก้าอี้นั่งให้พอเพียงต่อการอบรม ภายในค่อนข้างสะอาด ผนังเปิดโล่ง ทำให้มีลมพัดเย็นสบาย นอกจากศูนย์บริการข้อมูลแล้วพ่อสวาสดี พุทธธรรมายังได้จัดสร้างพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เครื่องมือทำการเกษตรต่างๆ ตลอดจนข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือน

ภาพประกอบ 26 พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

ภาพประกอบ 27 เครื่องครัวของชาวอีสาน

การให้บริการห้องน้ำให้บริการ 6 ห้อง ซึ่งแต่ละห้องก็มีความสะอาดดี และมีสาธารณูปโภคครบครัน ไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้า น้ำประปา ยังไม่มีการบริการด้านที่พักแบบโฮมสเตย์ เนื่องจากศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพใกล้ตัวเมืองขอนแก่นเพียง 15 นาทีเท่านั้น มีร้านค้า ร้านอาหารเล็กๆ ไว้บริการในหมู่บ้าน แต่ศูนย์แห่งนี้จะอยู่ห่างจากชุมชนพอสมควร เมื่อมีผู้มาเยี่ยมชมเป็นหมู่คณะ หรือมีการอบรมก็จะมีการทำครัวด้วยผักสวนครัวที่ปลูกไว้ ตักเบ็ดเอาปลามาทำครัว แทบจะไม่ต้องไปตลาดเพื่อซื้อหาวัตถุดิบเลย

ด้านการขนส่งมีรถโดยสารประจำทางผ่านหน้าถนนแยกเข้าสู่ศูนย์ฯ ก่อนข้าง สะดวกสบาย เพราะอยู่ใกล้ตัวเมือง แต่ส่วนใหญ่มักจะเดินทางด้วยรถส่วนตัว ในช่วงหน้าฝนการเดินทางเข้าไปค่อนข้างลำบาก ทางศูนย์จะมีการประสานงานกับชาวบ้านให้นำเกวียนมารับนักท่องเที่ยว

3.ด้านสถานที่

สภาพภูมิทัศน์ และสิ่งแวดล้อมในศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพมีความสวยงามเขียวขจี เพราะมีคลองชลประทานไหลผ่าน มีการจัดสวนโดยใช้ผักสวนครัว เช่น พริก มะเขือเทศ ผักนาชนิด สามารถทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี ปลูกข้าวได้ปีละ 2 ครั้ง พื้นที่ของศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการนำชมวิธีทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ การเลี้ยงกบในกระชัง การเลี้ยงหมูหลุม

ภาพประกอบ 28 การให้บริการห้องน้ำ

ภาพประกอบ 29 โรงน้ำหมักชีวภาพ

ภาพประกอบ 30 การจัดสวนสวยด้วยผักปลอดสารพิษ

มีสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ใกล้เคียงทั้งในตัวจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑ์ขอนแก่น บึงแก่นนคร และถ้าไปทางน้ำพองก็มีวัดพระธาตุขามแก่น บ้านงูจงอาง ชมการแสดงกับงู ปรากฏ์ภู วัดประภาชัย บ้านนาคำน้อย ซึ่งแต่ละที่ไกลจากศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพไม่เกิน 30 นาที

นอกจากนั้นในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ก็ยังมีสถานที่สำคัญทางราชการ เช่น สถานีตำรวจ โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น สถานีอนามัย ไพรภณีย์ อยู่ไม่ไกล เดินทางไม่ถึง 20 นาทีเท่านั้น

4.ด้านขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

การเข้าเยี่ยมชมชมศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพติดต่อได้ไม่ยากกับคุณสุพัฒน์ เพราะที่ศูนย์ฯ จะมีพ่อสวาสดี และคุณสุพัฒน์ที่ประจำที่ศูนย์ นอกจากพ่อสวาสดี กับคุณสุพัฒน์ ยังมีหลานสาว และหลานชายเป็นมัคคุเทศก์น้อยที่รอพานักท่องเที่ยวชมอีกด้วย อาคารศูนย์บริการมีขีดความสามารถ ในการรองรับนักท่องเที่ยว หรือผู้เข้าชมเรื่องเกษตรอินทรีย์มากที่สุดประมาณ 120 คน

5.ด้านการจัดการและเจ้าหน้าที่

การจัดการในแต่ละส่วนไม่มีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน เจ้าหน้าที่ทุกคนช่วยเหลือกัน ถ้าใครไม่ว่างอีกคนก็สามารถรับ และพานำชมได้ เจ้าหน้าที่ค่อนข้างน้อย มีเพียง 2 คนที่เป็นหลัก แต่เนื่องด้วยเป็นงานที่บ้าน ดูแลจัดการพื้นที่ของบ้านในระดับนี้ก็ถือว่าใช้ได้ดี ไม่มีการว่าจ้างคนงาน เพราะเป็นการทำงานอย่างพอเพียง ช่วยเหลือกัน

ภาพประกอบ 31 คุณสุพัฒน์ พุทธธรรมา

ภาพประกอบ 32 พ่อสวาสดี พุทธธรรมา

6.ปัญหา อุปสรรคในการจัดการ

การเดินทางเข้ามาที่ศูนย์ในช่วงหน้าฝนอาจมีความลำบากสักนิด เพราะถนนทางเข้าเป็นถนนลูกรังดินแดง ป้ายบอกทางเข้าสู่ศูนย์ควรจะอยู่ห่างจากปากทางเลี้ยวสัก 200 เมตร ส่วนของการประชาสัมพันธ์จากจังหวัด การขึ้นบนเว็บไซต์ของจังหวัดในการแนะนำนักท่องเที่ยว หรือผู้ที่สนใจที่จะศึกษาการทำปุ๋ยเกษตรอินทรีย์ชีวภาพ

1.2 บ้านนาเพียง กลุ่มเกษตรกรปลูกผักกูดช่วย ต.สำราญ

บ้านนาเพียงตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่า และสัตว์นานาชนิด มีลำน้ำพองไหลผ่าน เมื่อ 114 ปีที่ผ่านมาเมื่อครอบครัวนายแดง นายทอง และนางคำ สำนักบ้านโคกย้ายมาจากร้อยเอ็ด มาพักอยู่ที่บ้านโคกนางามได้สักกระยะหนึ่ง แล้วมองหาทำเลที่เหมาะสมในการตั้งบ้านเรือนได้มาพบพื้นที่แห่งนี้ ซึ่งอุดมสมบูรณ์ด้วยป่า และสัตว์นานาชนิด พร้อมทั้งมีลำน้ำพองไหลผ่านเหมาะสำหรับการสร้างบ้านเรือน จึงได้ย้ายถิ่นฐานมาตั้งอยู่ริมฝั่งลำน้ำพอง บุกเบิกทำกิน และก็มีชาวบ้านย้ายมาตามเรื่อยๆ จนมีบ้านเรือนถึง 15 ครัวเรือน ตอนเช้าๆ เวลากินข้าวจะมีฝูงลิงนับร้อยมานั่งดูคนกินข้าว ชาวบ้านจึงตั้งชื่อว่า บ้านลิงสอง ต่อมามีคนจมน้ำตายชื่อนางดา ศพไหลมาติดขอนไม้ยางอยู่ที่ทำน้ำหมู่บ้าน เลยเรียกชื่อหมู่บ้านว่า บ้านขอนอีดา เมื่อมีคนย้ายมาตั้งรกรากอยู่ที่หมู่บ้านเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะเห็นว่าเป็นพื้นที่ที่มีชัยภูมิที่ดี ที่ดินเสมอกัน ไม่มีดอน จึงเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านใหม่เป็น บ้านนาเพียง มีผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อ นายทอง สำนักบ้านโคก และปัจจุบันคือนายทองม้วน สำนักบ้านโคกเป็นผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537

ภาพประกอบ 33 การรวมกลุ่มของชาวบ้านช่วยกันจัดแต่งผักกูดช่วยชาวก่อนส่งขายตลาด

มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อ ลำน้ำพอง พื้นที่อำเภอน้ำพอง
ทิศตะวันออก	ติดต่อ บ้านเต่านอ อำเภอมือง
ทิศใต้	ติดต่อ บ้านโคกท่า ตำบลหนองคูม
ทิศตะวันตก	ติดต่อ บ้านหนองคำ ตำบลโนนท่อน

บ้านนาเพียงมีพื้นที่ทั้งหมด 1,450 ไร่ มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ดินเหนียวปนทรายเหมาะสำหรับทำนา ทำการเกษตร มีประชากรทั้งหมด 470 คน 96 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีพื้นที่สาธารณะ 2 แห่ง คือ หนองบึงแม่จันทร์ และหนองผือ ศักยภาพของหมู่บ้าน ทางด้านการเกษตรคือ การปลูกผักกูดช่วยชาวกเป็นพืชเศรษฐกิจของหมู่บ้าน ชุมชนคาดหวังว่าจะให้หมู่บ้านเป็นศูนย์กลางการปลูกและส่งผักกูดช่วยชาวก มีกองทุนในหมู่บ้านดังนี้

1 กองทุนหมู่บ้าน โดยมีนางจิระนาถ ประไพศรีศรี เป็นประธาน

- 2 กองทุนปื๊ย มีสมาชิก 45 คน
- 3 กองทุนถั่วเหลือง มีสมาชิก 27 คน
- 4 กองทุนกุยช่ายขาว มีสมาชิก 40 คน
- 5 กองทุนสงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน
- 6 กองทุนสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
- 7 กองทุนยูวเกษตรในโรงเรียน

ภาพประกอบ 34 พื้นที่ทำนาของหมู่บ้าน

ภาพประกอบ 35 ปลูกมะพร้าว มะม่วงตามคันนา

การรวมกลุ่มเกษตรกรปลูกกุยช่ายขาว แต่เดิมบ้านนาเพียงนี้ได้ทำการปลูกผักกุยช่ายเขียวเพื่อส่งขายในตลาดเมืองขอนแก่นอยู่แล้ว แต่ผลผลิตไม่เพียงพอ เมื่อปี พ.ศ. 2444 – 2545 พ่อบุญชูสีเสนชูย รู้ถึงแหล่งที่ปลูกกุยช่ายจึงได้ไปปรับผักกุยช่ายที่โรงน้ำตาลมิตรผล อำเภอกุเวรี และได้สังเกตว่ามีการปลูกกุยช่ายขาว ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดในเวลานั้น จึงได้ทำการสอบถามวิธีปลูก แอบสังเกตการดูแลผักกุยช่าย และได้กลับมาทดลองปลูกที่บ้าน เมื่อได้ผลผลิตที่ดี ก็มีการขยายการปลูกไปในบ้านใกล้เคียง จากนั้นจึงได้ตั้งกลุ่มปลูกผักกุยช่ายขาวขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2546 ทำการรวมกลุ่มกันโดยมีเงื่อนไขว่า การส่งผักกุยช่ายในแต่ละครั้งจะทำการเวียนตามครัวเรือน ยกตัวอย่างเช่น มี 10 ครัวเรือน วันนี้เป็นวันของครอบครัวที่ 1 ทำการตัดผักกุยช่ายขาวจำนวนตามที่ตลาดสั่ง 100 กิโลกรัม ครอบครัวที่ 2 – 10 ก็จะมาช่วยกันเก็บผลผลิต และคัดแยกห่อออกมา เมื่อส่งขายให้ตลาดแล้วจะมีการหักเงินเก็บเข้ากลุ่มไว้กิโลกรัมละ 1 บาท วันต่อมาจะเป็นเวรเก็บผักของครอบครัวที่ 2 ครอบครัวที่ 1 ก็ทำการครอบครัว (ผักกุยช่ายขาวมีอายุเก็บเกี่ยว 10 วัน) โดยที่ครอบครัวที่ 3-10 และครอบครัวที่ 1 ต้องส่งตัวแทนออกมาช่วยคัดแยกห่อออกมา ถ้าครอบครัวไหนเจ้าบ้านไม่ว่าง ก็จะต้องส่งตัวแทนมาช่วยหมุนเวียนกันไป

สำหรับกุยช่ายเขียวนั้น แต่ละครอบครัวก็จะหาตลาดเพื่อส่งเอง จะตัดเยอะตัดน้อยแล้วแต่ความขยันของแต่ละคน เงินกองทุนกุยช่ายขาวนั้นจะนำมาใช้ประโยชน์คือ เงินใช้ทางการตลาดกับกลุ่ม ถ้าผักกุยช่ายเน่าภายใน 3 วันที่ส่งจะมีการส่งกุยช่ายไปเปลี่ยนให้ และทำการจ่ายเงินของกองทุน

แก่ครอบครัวที่ตัดในวันนั้น เช่น ผักกูดข่าของครอบครัวที่ 1 เกิดเสียหรือเน่า วันที่ตลาดแจ้งมาเป็นวันที่ครอบครัวที่ 3 ตัดผักกูดข่า ครอบครัวที่ 3 ก็ต้องตัดเพิ่มจากที่ตลาดสั่ง เช่นวันนั้นสั่ง 100 กิโลกรัม แต่ผักเน่า 10 กิโลกรัม ครอบครัวที่ 3 ก็ต้องตัดผักส่งไป 110 กิโลกรัม โดยที่ตลาดจ่ายค่าผัก 100 กิโลกรัม และกองทุนผักกูดข่าจ่ายเงินให้ครอบครัวที่ 3 อีก 10 กิโลกรัม และครอบครัวที่ 3 จ่ายเงินให้ กองทุน 13 บาท เป็นการการันตีผักกูดข่าของหมู่บ้านนาเพียง ซึ่งเป็นการตลาดที่ดี และทำให้กูดข่าบ้านนาเพียงเป็นที่รู้จักอย่างมากในตลาด

ภาพประกอบ 36 กลุ่มเกษตรกรปลูกผักกูดข่า

ผลจากการสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านนาเพียง กลุ่มเกษตรกรปลูกกูดข่า รูปแบบทางการเกษตรของบ้านนาเพียง มีการทำสวน ทำนา การปลูกผักกูดข่าทั้งชาวและเขี้ยว เพื่อส่งตลาดกลางเมืองขอนแก่น เนื่องด้วยผักกูดข่าเป็นผักที่ไม่ชอบร่มเงา ผักกลางแจ้ง ต้องการแดด จึงไม่นิยมปลูกผลไม้มั้ไ้ไ้ไ้แปลงปลูก แต่บริเวณรอบๆ มีการทำนา ทำสวนควบคู่กันไป แปลงปลูกผักกูดข่า 2 งานจะให้ผลผลิตถึง 150 กิโลกรัม 45 วันจะเก็บผักกูดข่าเขี้ยวได้ 2-3 ครั้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดูแลที่ดี ส่วนกูดข่าขาว เกษตรกรสามารถเก็บผลผลิตได้ภายใน 10 วัน

ผลของการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสถานที่ ด้านขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ด้านการจัดการและเจ้าหน้าที่ และปัญหา อุปสรรคในการจัดการ ปรากฏผลดังนี้

1.ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

การเดินทางจากตัวเมืองไปทางบ้านศิลา-โกทา แยกถนนเลี้ยวเมือง ตรงไปทางไปท่ากระเสริม - น้ำพอง มีป้ายบอกชื่อหมู่บ้านอย่างชัดเจน แต่อยู่ใกล้กับทางแยก เลี้ยวซ้ายไปประมาณ 500 เมตร มีถนนเข้าไปยังบ้านนาเพียงเป็นถนนลาดยางขนาดความกว้างประมาณ 6.5 เมตร รถสวนกันได้ มีความสะดวกในการเดินทางไปน้อย เพราะถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ ขรุขระเป็นช่วงๆ รถทุกชนิดสามารถเข้าไปได้ แต่ถ้าเป็นรถบัสใหญ่ต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมาก ขาดป้ายที่แสดง

สถานที่ตั้งที่ท่องเที่ยวเนื่องจากยังไม่ได้พัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว แต่มีความเป็นชุมชนเข้มแข็งใน การทำการเกษตรอย่างมาก ดูจากการรวมกลุ่มปลูกผักกูดช่วย และมีผู้นำชุมชนที่สามารถอธิบายให้ ความรู้แก่ผู้ที่สนใจได้ฟังอย่างชัดเจน

ภาพประกอบ 37 ลักษณะถนนทางเข้าหมู่บ้าน

ภาพประกอบ 38 ถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ

2.ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐาน

สถานที่จอดรถ สามารถจอดที่สนามฟุตบอลของโรงเรียนบ้านนาเพียง ความปลอดภัย พอสมควร มีอาคารศูนย์บริการข้อมูลซึ่งจัดสร้างโดย กศน. มีหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้ให้บริการด้านข้อมูล ในการทำปลูกผักกูดช่วย ผักเศรษฐกิจของหมู่บ้าน มีโต๊ะเก้าอี้นั่งพอสบาย ภายในไม่ค่อยสะอาดนัก จะเปิดทำการเมื่อมีผู้มาติดต่อเข้าชม และขอข้อมูลในการทำปลูกผักกูดช่วย ผู้ที่มาเรียนรู้ ถ้ามีคนมา ศึกษาดูงานมากก็จะมีกรรมการคนในหมู่บ้านออกมาช่วย

การให้บริการห้องน้ำสาธารณะ สามารถใช้ห้องน้ำของโรงเรียนได้ มีความสะอาดปาน กลาง และ มีสาธารณูปโภคครบครัน ไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้า น้ำประปา ในหมู่บ้านเคยมีนักศึกษาที่สนใจ มาดูงาน และมาเรียนภาคปฏิบัติ แต่การบริการด้านที่พักแบบโฮมสเตย์ยังไม่มี เนื่องจากบ้านนา เพียงใกล้ตัวเมืองขอนแก่นเพียง 15 นาทีเท่านั้น มีร้านค้า ร้านอาหารเล็กๆ ไว้บริการในหมู่บ้าน ด้านการขนส่งมีรถโดยสารประจำทางผ่านหน้าถนนแยกเข้าหมู่บ้านค่อนข้างสะดวกสบาย เพราะว่า อยู่ใกล้ตัวเมือง แต่ส่วนใหญ่ชาวบ้านเดินทางด้วยรถส่วนตัวเพราะต้องนำผลผลิตทางการเกษตรไป ขายที่ตลาด

3.ด้านสถานที่

สภาพภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อมมีความสวยงาม มีทุ่งนา มีสวนผลไม้ และแปลงปลูกผัก กูดช่วยตลอดสองข้างทาง เพราะมีคลองชลประทานไหลผ่าน สามารถทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี จึง มีการทำนาปีละ 2 ครั้ง พื้นที่ของหมู่บ้านสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการปลูกผักสวน คราวไว้หน้าบ้านด้วย มีการนำชมวิธีปลูกผักกูดช่วย แปลงปลูกผักกูดช่วย การครอบกูดช่วยขาว และการคัด

แยกหญ้าออกจากกุยช่ายขาว กุยช่ายเป็นพืชที่ต้องการแสงแดด จะเห็นได้ว่าแปลงปลูกกุยช่ายจะไม่มีการปลูกผลไม้ หรือไม้ยืนต้นใกล้เคียง

มีสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ใกล้เคียงทั้งในตัวจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบึงแก่นนคร และถ้าไปทางน้ำพองก็มีวัดพระธาตุขามแก่น บ้านงูจงอาง ชมการแสดงกับงู ปรากฏที่วัดประภาชัย บ้านคำน้อย ซึ่งแต่ละที่ไกลจากบ้านนาเพียงไม่เกิน 30 นาที

นอกจากนั้นในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ก็ยังมีสถานที่สำคัญทางราชการ เช่น สถานีตำรวจ โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น สถานีอนามัย ไพรชณีย์ อยู่ไม่ไกล เดินทางไม่ถึง 15 นาทีเท่านั้น

ภาพประกอบ 39 พื้นที่ปลูกผักกุยช่าย

ภาพประกอบ 40 เกษตรกรกำลังคัดแยกหญ้า

4.ด้านขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

การเข้าเยี่ยมชมบ้านนาเพียงติดต่อได้ไม่ยากกับพ่อบุญชู แต่ผู้วิจัยแนะนำให้โทรนัดก่อน เพราะในแต่ละวันจะมีการหมุนเวียนไปช่วยแต่ละครอบครัวที่อยู่ในกลุ่มกองทุนผักกุยช่าย ถ้าต้องการให้พ่อบุญชูพาชมสถานที่ก็ต้องแจ้งก่อนล่วงหน้า เพราะต้องมีการหาตัวแทนมาช่วยกลุ่มก่อน ในส่วนที่อาคารศูนย์บริการเพียงพอสำหรับผู้มาใช้บริการในแต่ละครั้งไม่เกิน 40 คน ต้องแจ้งผู้ใหญ่นานก่อนที่จะมาใช้บริการ

5.ด้านการจัดการและเจ้าหน้าที่

การเข้าเยี่ยมชมบ้านนาเพียงนี้แม้พ่อบุญชูไม่อยู่ ก็จะมีสมาชิกในกลุ่มสามารถให้ข้อมูลได้ เพราะมีการทำงานร่วมกันอยู่ตลอดเวลา ระบบการจัดการในกลุ่มก็โปร่งใส ในด้านความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้แก่นักท่องเที่ยว หรือผู้ที่สนใจมีอยู่มาก เพราะมีการลงมือปฏิบัติร่วมกัน แก้ปัญหาร่วมกัน แม้กระทั่งเรื่องของการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือการให้ข้อมูลต่างๆ สมาชิกทุกคนต่างก็มีส่วนร่วม ในกลุ่มปลูกผักกุยช่ายนี้มีการเข้าร่วมกลุ่มถึง 60 เปอร์เซ็นต์ของหมู่บ้าน

6.ด้านปัญหา อุปสรรคในการจัดการ

ปัญหาที่พบคือ ปัญหาด้านการกำหนดราคาสินค้า(ผักกวยช่าย) เพราะมีการตัดราคาทางการตลาดของกลุ่มคนบางกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่ม

1.3 แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านมหัศจรรย์ กศน บ้านหนองหัววัว ต.โคกสี

ประวัติความเป็นมาของบ้านหนองหัววัว ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2459 โดยการนำของพ่อผู้ใหญ่บ้านมหาชัย (ไม่ปรากฏนามสกุล) เหตุที่ตั้งชื่อว่าบ้านหนองหัววัวตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่บอกว่า เมื่อก่อนหมู่บ้านนี้เกิดโรควัวระบาด มีวัวล้มตายเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงตัดหัววัวไปทิ้งที่หนองน้ำของหมู่บ้าน ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจึงได้เรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านหนองหัววัว” ปัจจุบันหนองน้ำแห่งนั้นได้ถูกถมเป็นที่นาที่สวนเพื่อทำการเกษตรแล้ว จึงไม่ปรากฏหนองน้ำดังกล่าวในปัจจุบัน

ภาพประกอบ 41 ป้ายหน้าทางเข้าหมู่บ้าน

ภาพประกอบ 42 การรวมกลุ่มเกษตรกร

มีอาณาเขตติดต่อกันดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อ	พื้นที่ตำบลหนองตูม
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	พื้นที่ตำบลโคกสี
ทิศใต้	ติดต่อ	บ้านหนองเต่า
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	บ้านท่าพระทราย

บ้านหนองหัววัวแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 คุ่ม ดังนี้

- 1 คุ่มทรายทอง มีนายสีลา ผิวแดง เป็นประธานคุ่ม
- 2 คุ่มตะวันสีทอง มีนายสมาส กาทุมมา เป็นประธานคุ่ม
- 3 คุ่มตะวันลับฟ้า มีนายทองคำ โคตรนัวะ เป็นประธานคุ่ม
- 4 คุ่มเจริญธรรม มีนายชวน สมอุมจารย์ เป็นประธานคุ่ม
- 5 คุ่มไทยสงวน มีนายประยูร เติมเดือน เป็นประธานคุ่ม

โดยมีนายสุรพงษ์ เติมเดือน เป็นผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองหัววัวมีพื้นที่ทั้งหมด 1,711 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตร 1,378 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัย 25 ไร่ พื้นที่อื่นๆ 308 ไร่ มีประชากรทั้งหมด 587 คน 118 ครัวเรือน มีกลุ่มอาชีพทั้งหมด 8 กลุ่ม ได้แก่

- 1 กลุ่มเมิดข้าวพันธุ์ดี ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2529 มีสมาชิก 66 คน
- 2 กลุ่มออมทรัพย์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2536 มีสมาชิกทั้งหมด 169 คน
- 3 กลุ่มสหกรณ์ร้านค้า ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2551 มีสมาชิก 69 คน
4. กลุ่มไข่เค็ม ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2537 มีสมาชิก 20 คน
- 5 กลุ่มธนาคารชุมชน ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2544 มีสมาชิก 117 คน
- 6 กลุ่มทอเสื่อลายขิด ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2549 มีสมาชิก 17 คน
- 7 กลุ่มไร่นาสวนผสม
- 8 กลุ่มปฎิหมักชีวภาพ

ภาพประกอบ 43 จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เรื่องการทำไข่เค็มไอโอดีน

ภาพประกอบ 44 กลุ่มธนาคารชุมชน

ภาพประกอบ 45 กลุ่มทอเสื่อลายขิด

ภาพประกอบ 46 ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเสือกก

ภาพประกอบ 47 เสือกกลายชนิด

ภาพประกอบ 48 ทำนา ปลูกล້วยและ
ปลูกละไรวัดันนา

ภาพประกอบ 49 การเลี้ยงหมูน้ำ

ผลจากการสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านหนองหัววัว รูปแบบทางการเกษตรของบ้านหนองหัววัว มีการทำสวน ทำนา ไร่นาสวนผสม ปลูกลูกสวนครัว ทำสวนผลไม้ สวนชมพู ทำปศุสัตว์ เลี้ยงวัว เลี้ยงจิ้งหรีดสะตัง เลี้ยงหมูน้ำ โดยดัดแปลงพื้นที่ส่วนหนึ่งลาดลงไปในสระน้ำ หรือบ่อน้ำ ให้หมูได้ขับถ่ายลงไปในน้ำ เพื่อที่จะเป็นอาหารของปลาต่อไป นอกจากกิจกรรมทางการเกษตรดังกล่าวยังมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเช่น การทอเสือกก ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเสือกก การทำไข่เค็มโอโอดิน

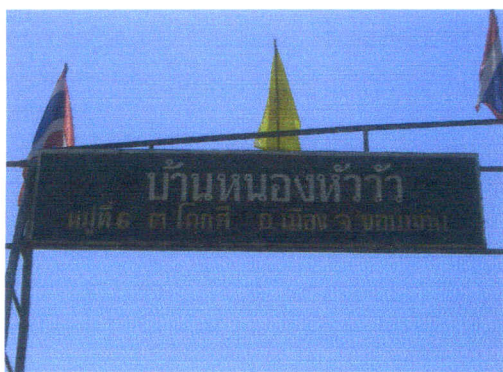
ผลของการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสถานที่ ด้านขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ด้านการจัดการและเจ้าหน้าที่ และปัญหา อุปสรรคในการจัดการ ปรากฏผลดังนี้

1.ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

การเดินทางจากตัวเมืองไปทางอำเภอเชียงยืน ตามเส้นทางหลวงหมายเลข 209 แยกบ้านขามเลี้ยวซ้ายไปตามทางหลวงหมายเลข 2183 ผ่านบ้านโคกสี ก่อนถึงโรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ เลี้ยวซ้ายประมาณ 1.2 กิโลเมตร มีป้ายบอกชื่อหมู่บ้านอย่างชัดเจน แต่อยู่ใกล้กับทางแยกเลี้ยวเข้าหมู่บ้านประมาณ 300 เมตร มีถนนเข้าไปถึงบ้านหนองหัววัวเป็นถนนคอนกรีตขนาดความกว้างประมาณ 6.5 เมตร รถสวนกันได้ มีความสะดวกในการเดินทางไปในหมู่บ้านมาก ถนนสภาพดี แต่ขาดป้ายที่แสดงว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร เนื่องจากยังไม่ได้พัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร แต่มีความเป็นชุมชนเข้มแข็งแหล่งเรียนรู้หมู่บ้านมหัศจรรย์ กศน. มีศักยภาพในการทำการเกษตรอย่างมาก เพราะเป็นพื้นที่ในเขตชลประทาน

2.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐาน

สถานที่จอดรถ สามารถจอดที่สนามฟุตบอลของโรงเรียนบ้านหนองหัววัวในกรณีมารถบัส ความปลอดภัยพอสมควร มีอาคารศูนย์บริการข้อมูลเป็นศาลากลางบ้านหรือศาลาประชาคมหรือโรงเรียนในกรณีมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก มีผู้ใหญ่บ้านพ่อสุรพงษ์ เดินเตือนเป็นผู้ให้บริการด้านข้อมูลชุมชนทรัพยากรทางปัญญา การทำเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้าน การให้บริการห้องน้ำสาธารณะ สามารถใช้ห้องน้ำของโรงเรียนได้ มีความสะอาดปานกลาง และมีสาธารณูปโภคครบ ไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้า น้ำประปา ในหมู่บ้านเคยมีนักศึกษาที่สนใจมาดูงาน และมาเรียนภาคปฏิบัติ แต่การบริการด้านที่พักแบบโฮมสเตย์ยังไม่มี เนื่องจากบ้านหนองหัววัวใกล้ตัวเมืองขอนแก่นเพียง 25 นาทีเท่านั้น มีร้านค้า ร้านอาหารเล็กๆ ไว้บริการในหมู่บ้าน ด้านการขนส่งมีรถโดยสารประจำทางผ่านหน้าถนนแยกเข้าหมู่บ้านทางบ้านโคกสีค่อนข้างสะดวกสบาย เพราะอยู่ใกล้ตัวเมือง แต่ส่วนใหญ่ชาวบ้านเดินทางด้วยรถส่วนตัวเพราะต้องนำผลผลิตทางการเกษตรไปขายที่ตลาด

ภาพประกอบ 50 ป้ายหมู่บ้านหนองหัววัว

ภาพประกอบ 51 ชุมนอ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

3.ด้านสถานที่

สภาพภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อมสวยงาม อุดมสมบูรณ์ มีทั้งลำน้ำพอง อยู่ในเขตชลประทาน มีการทำนาปีละ 2 ครั้ง มีการเลี้ยงสัตว์ในเขตพื้นที่รอบๆ หมู่บ้าน หมู่บ้านมีความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการนำชมวิถีทำเกษตร สถานที่ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านหนองหัววัวอยู่ในรอบๆ หมู่บ้าน มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรในหมู่บ้าน มีหัวหน้ากลุ่มและมีธนาคารหมู่บ้านด้วย

ภาพประกอบ 52 พื้นที่การทำนา

ภาพประกอบ 53 พื้นที่การเลี้ยงสัตว์

มีสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ใกล้เคียง วังมัจฉา วัดท่าสองคร ทางอำเภอน้ำพองก็มีวัดพระธาตุขามแก่น บ้านงูจงอาง ชมการแสดงกับงู ปรากฏักู วัดประภาชัย บ้านนาคำน้อย

นอกจากนั้นในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ก็ยังมีสถานที่สำคัญทางราชการ เช่น สถานีตำรวจ โรงพยาบาล สถานีอนามัย ไปรษณีย์ อยู่ไม่ไกล

4.ด้านขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

การเข้าเยี่ยมชมบ้านหนองหัววัวติดต่อได้ไม่ยาก ถ้าต้องการให้พ่อสุรพงษ์พาชม หมู่บ้านมหัศจรรย์ก็ต้องแจ้งก่อนล่วงหน้า เพราะว่าคนในชุมชนต่างก็มีงานประจำทำคือไปทำสวน ทำนา จะไม่ค่อยอยู่ประจำที่บ้าน เป็นการเรียนรู้วิถีชาวบ้านได้เป็นอย่างดี ในส่วนที่อาคาร ศูนย์บริการ/ ศาลาประชาคม/ศาลากลางบ้าน หรือโรงเรียน ผู้มาใช้บริการในแต่ละครั้งอย่างมากรับได้ถึง 400 – 500 คน แต่ควรแจ้งผู้ใหญ่บ้านก่อนที่จะมาเยี่ยมชมทุกครั้ง เพื่อเตรียมการและแบ่งกลุ่มในการเดินชมพื้นที่ของหมู่บ้าน

5.ด้านการจัดการและเจ้าหน้าที่

จากการสำรวจของผู้วิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่ที่ให้ข้อมูลข่าวสารคือชาวบ้านทุกคนในบ้านหนองหัววัว ผู้นำชุมชน หรือผู้ใหญ่บ้านจะเป็นคนเดินพาชมกลุ่มเกษตรกรของหมู่บ้าน และมี

ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว โดยความรู้ที่ได้รับเป็นความรู้แปลกใหม่ที่นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจในการทำกิจกรรมทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงจิ้งหรีดสะตัง การเลี้ยงหมูน้ำที่ได้ผลประโยชน์คือหมูอารมณ์ดี อ้วนพี คอกหมูไม่เหม็น การทำความสะอาดก็ง่าย แล้วซี่หมูยังเป็นอาหารเลี้ยงปลาอีกด้วย นับว่าบ้านหนองหัววัวเป็นหมู่บ้านชุมชนเข้มแข็งอีกหนึ่งบ้านที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ และดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรร่วมกัน

ภาพประกอบ 54 สวนชมพู่ของนายประวัต

ภาพประกอบ 55 การเลี้ยงจิ้งหรีดสะตัง

6.ด้านปัญหา อุปสรรคในการจัดการ

ขาดป้ายแสดงความน่าสนใจของหมู่บ้านตั้งแต่จากถนนทางหลวงหมายเลข 2138 จากบ้านโคกสี ถ้าผู้วิจัยไม่ได้มีการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นมาจาก อบต. หรือทางเกษตรจังหวัด จะไม่รู้ทางเข้าหมู่บ้านเลย สิ่งที่สำคัญในการเดินทางมาท่องเที่ยวคือป้ายบอกชื่อหมู่บ้าน ป้ายทางการท่องเที่ยว

ภาพประกอบ 56 ชาวบ้านให้ความรู้เรื่องการเลี้ยงจิ้งหรีดสะตัง

ภาพประกอบ 57 ชาวบ้านนำชมสวนชมพู่

ขาดเจ้าหน้าที่ประจำที่ศูนย์ แม้ว่าจะเป็นงานร่วมกันของชาวบ้านในหมู่บ้าน แต่ถ้าหมู่บ้านหนองหัววัวต้องการที่จะพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยว จำเป็นที่จะต้องมีการมีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ที่ศูนย์ เพราะนักท่องเที่ยวบางครั้งเดินทางมาท่องเที่ยวโดยไม่ได้ทำการนัดหมายไว้ก่อน และมีความคาดหวังว่าเมื่อมาถึงแล้วจะมีผู้ให้ความรู้ และพาเดินนำชมกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน แต่เนื่องด้วยชาวบ้านในหมู่บ้านต่างคนก็ต่างมีงาน มีกิจกรรมทำ จึงยังขาดในส่วน of เจ้าหน้าที่ดูแลอยู่ จริงๆ แล้วหมู่บ้านน่าจะมีการจัดเวรในการอยู่ต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งแต่ละคนอาจจะต้องมีการเสียสละเวลาส่วนตัว เพื่อมาช่วยพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยว ประจำจังหวัดขอนแก่น

1.4 ศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษ บ้านหม้อ ต.คูคำ

ประวัติความเป็นมาของการดำเนินกิจกรรม ปี พ.ศ. 2540 สำนักงานเกษตรกิ่งอำเภอชำสูง และสำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่นได้เข้ามาทำการส่งเสริมเกษตรบ้านหม้อให้มีการปลูกผักปลอดจากสารพิษให้ถูกวิธี โดยการสนับสนุนให้ใช้สารสกัดจากชีวภาพ และกางมุ้งตาข่ายในล่อนจำนวน 4 หลัง แก่เกษตรกร 4 รายในระยะแรกยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ภาพประกอบ 58 ป้ายหน้าศูนย์การเรียนรู้
ผักปลอดสารพิษ

ภาพประกอบ 59 การทำผักปลอดสารพิษ

ต่อมาเมื่อปี 2541 ทางราชการเล็งเห็นว่ากลุ่มเกษตรกรปลูกผักบ้านหม้อเป็นกลุ่มที่มีความสนใจและกระตือรือร้นจึงได้สนับสนุนมุ้งตาข่ายในล่อนพลาสติกขนาด 20 x 30 เมตร จำนวน 24 หลัง และได้รับการขึ้นทะเบียนสมาชิกเป็นกลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษกลุ่มแรกของกิ่งอำเภอชำสูง โดยมีเกษตรกรทั้งสิ้น 20 ราย และได้อบรมเกษตรกรด้านการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ ทั้งในมุ้งและนอกมุ้งโดยไม่เน้นการใช้สารเคมีแต่ให้ใช้สารชีวภาพแทน และส่งออกไปขายในตลาดบางลำภูในเมืองขอนแก่น แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป จนกระทั่งปี พ.ศ. 2547 กลุ่มผักปลอดสารพิษบ้านหม้อก็ได้รับการสนับสนุนจากโครงการผักปลอดสารพิษ จังหวัดขอนแก่น ภายใต้การสนับสนุนของ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส) โดยได้รับการสนับสนุนมั่งเป็นจำนวน 20 หลัง และได้รับการสนับสนุนความรู้ทางด้านการดำเนินธุรกิจและจัดสร้างศูนย์การเรียนรู้ อาคารเก็บปุ๋ย และห้องทดลอง รวมทั้งการปรับปรุงถนน ปรับปรุงภูมิทัศน์ภายนอก

ภาพประกอบ 60 เกษตรกรกำลังเก็บดอกขจร

ภาพประกอบ 61 เกษตรกรกำลังเก็บผลผลิต

ผลการดำเนินงานปัจจุบันของกลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ(ปลูกผักกางมุ้ง)บ้านหม้อ หมู่ที่ 5 และ 6 มีสมาชิกทั้งหมด 33 ราย จำนวนมั่ง 45 หลัง รวมพื้นที่ปลูกผักทั้งหมด 78 ไร่ ชนิดของผักที่ปลูกเช่น คะน้า กวางตุ้ง มะเขือเปราะ พริก สะระแหน่ มะเขือเทศ ถั่วฝักยาว ผักชีหอม บวบ และดอกขจร เป็นต้น ปัจจุบันมีนายสมจิตร เผ่าหอมเป็นประธานกลุ่ม

บ้านหม้อ เป็นแหล่งผลิตพืชผักปลอดสารพิษ ในแต่ละปีจะส่งผักไปจำหน่ายปีละ 200 ตัน สร้างรายได้เป็นอย่างดีให้เกษตรกร โดยการทำเกษตรกรรมดังกล่าวเกษตรกรทำการไถกลบตอซังข้าว ไถกลบหน้าดิน ใส่ปุ๋ยคอกคั่ว เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน และเป็นการลดการใช้ปุ๋ยเคมี เป็นการเตรียมแปลง เพื่อรอปลูกพืชหมุนเวียน การปลูกผักกางมุ้งก็เป็นอีกวิธีหนึ่งของชาวบ้านที่ทำกันมานาน นอกจากนั้นยังมีนักวิชาการมาส่งเสริมให้ความรู้อีกด้วย อีกโครงการหนึ่งที่ทาง อบต.คูคำกำลังจัดทำร่วมกับเกษตรอำเภอคือ “โครงการโคนอนนา” เป็นการรวมกลุ่มของชาวบ้านที่เลี้ยงโคกระบือในหมู่บ้าน ให้นำโคกระบือมานอนรวมกันไว้ที่เดียว โดยมีการหมุนเวียนกันไปในแต่ละแปลงนา ประมาณ 3-4 คืนต่อที่นา และมีการจัดเวรยามเฝ้าทุกคืน เพื่อให้โคกระบือเหล่านั้นได้ถ่ายมูลเป็นปุ๋ยอินทรีย์ลงบนนาข้าว

ปัจจุบันอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีวัวทั้งหมด 5,487 ตัว ควาย 900 ตัว รวมวัวควายทั้งสิ้น 6,387 ตัว คิดเป็นร้อยละ 26.10 ของ จำนวนประชากรทั้งอำเภอชำสูง ปัญหาที่ตามมาก็คือเกษตรกรมักเลี้ยงวัว ควายไว้ได้ทุนบ้านเรือนอยู่อาศัยในเขตหมู่บ้าน ชุมชนก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญ ถนนหนทางเต็มไปด้วย มูลวัวควาย ซึ่งหากยึดถือตามข้อมูลของ กรมปศุสัตว์พบว่า เฉลี่ยวัว ควายหนึ่งตัวจะถ่ายมูลวันละ 4 กิโลกรัม ดังนั้น ในเขตหมู่บ้าน ชุมชน ของอำเภอชำสูง จะมีมูลวัวควายสะสม ในเขตหมู่บ้าน ชุมชน ถึงวันละประมาณ 25.55 ตัน หรือ 9,325.02 ตันต่อปี

ภาพประกอบ 62 โครงการโคนอนนา – โสปากท้อง บ้านหม้อ ตำบลลุดคำ อำเภอลำดวน

เพื่อเป็นการลดภาระ ด้านต้นทุนการผลิตในภาวะที่ปุ๋ยมีราคาแพง แต่ละปีเกษตรกรอำเภอลำดวนใช้ปุ๋ยเคมีประมาณ 1,200 ตันต่อปี ตลอดจนเป็นการแก้ไขปัญหาความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของ บ้านเมือง นายไกรสร กองฉลาด นายอำเภอลำดวนจึงได้จัดให้มีโครงการ “โครงการโคนอนนา - โสปากท้อง” โดยรับสมัครเกษตรกร เข้าร่วมโครงการ โดยเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจะต้อง นำวัวหรือควายมาร่วมกันเลี้ยงและนอนบริเวณทุ่งนาของสมาชิกกลุ่มตามวันเวลา และสถานที่ ที่แต่ละกลุ่มจะตกลงกันได้โดยอำเภอลำดวนจะได้จัดเจ้าหน้าที่มาร่วมพบปะให้ความรู้เกี่ยวกับ เรื่องปัญหาปากท้องการทำมาหากินสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดขอนแก่นสนับสนุนคอกเหล็กสำหรับรักษาความปลอดภัยตลอดจนตรวจรักษาโรคสัตว์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจน เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจสถานีตำรวจภูธรลำดวน จะดูแลเรื่องการรักษา ความปลอดภัยการป้องกันการลักขโมยวัวควาย

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการคือ สามารถลดปริมาณมูลวัวควาย ในเขตหมู่บ้านชุมชน ประหยัดค่าน้ำมันและค่าแรงในการขนมูลวัวควายไปยัง ไร่นาและเป็นการปรับปรุงสภาพดินให้มีความเหมาะสมสำหรับการเพาะ ปลูก ลดการใช้สารเคมีในไร่นาและลดต้นทุนการผลิตได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ยังเป็นการ พัฒนาสายพันธุ์วัว ควาย โดยเฉพาะควายนั้นพบว่าปัจจุบันควายไทยมีขนาดเล็กลงเนื่องจากปัญหาการผสมพันธุ์ ในสายเลือดใกล้ชิดกัน ซึ่งการนำวัวควายมาเลี้ยงร่วมกันจะช่วยแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี

นอกจากนั้น เพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริมเพิ่มแรงจูงใจให้กับเกษตรกร ผู้เลี้ยงวัวควาย อำเภอลำดวนจึงได้ร่วมกับผู้ใหญ่บ้านหม้อ ตำบลลุดคำ อำเภอลำดวน จังหวัดขอนแก่น จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงวัวควายบ้านหม้อ ขึ้น เพื่อรับจ้างนำวัวควายไปนอนนา โดยเจ้าของวัวควายจะต้องสลับผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปนอนเฝ้าวัวควายของตนโดยคิดค่าเช่า ในอัตราวัวตัวละ 1 บาทต่อวัน ควายตัวละ 2 บาทต่อวัน

ผลจากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านหม้อ ตำบลลุดคำ อำเภอลำดวน รูปแบบของการเกษตรเป็นการปลูกผักโดยใช้วิธีกางมุ้ง เพื่อป้องกันศัตรูพืช เป็นผักกางมุ้งซึ่งมี

ตลอดฤดูกาล เพราะจะปลูกพืชหมุนเวียนไปตามฤดูของผัก มีการปรับปรุง และเพิ่มปุ๋ยอินทรีย์ในดิน โดยมีการพักหน้าดินไว้ก่อนที่จะปลูกพืชอื่นๆ เช่นมีการปลูกผักคะน้า แซมกับการปลูกถั่ว เมื่อเก็บผักคะน้าแล้วต้นถั่วฝักยาวโตพอที่จะเก็บผลผลิต แปลงที่เดิมเคยปลูกผักคะน้าไว้ก็จะมีพักดินเพิ่มปุ๋ย ไถกลบ และอาจจะทำการปลูกถั่วดิน เพื่อเพิ่มคุณภาพของดิน เป็นการทำการเกษตรที่ไม่ได้เพียงแต่หวังผลประโยชน์จากการปลูกเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการเพิ่มคุณภาพของดิน เพื่อเกิดประโยชน์อย่างสูงสุดทั้งผู้ผลิต และผู้บริโภคอีกด้วย

ภาพประกอบ 63 การปลูกผักกางมุ้ง

ภาพประกอบ 64 การปลูกพืชหมุนเวียน

ผลของการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสถานที่ ด้านขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ด้านการจัดการและเจ้าหน้าที่ และปัญหา อุปสรรคในการจัดการ ปรากฏผลดังนี้

1.ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

การเดินทางจากตัวเมืองไปทางอำเภอเชียงยืน ตามเส้นทางหลวงหมายเลข 209 แยกบ้านขามเลี้ยวซ้ายไปตามทางหลวงหมายเลข 2183 ผ่านหน้าโรงเรียนกีฬาจังหวัดขอนแก่น ผ่านค่ายลูกเสือแก่นนคร เลี้ยวซ้ายไปทางบ้านเลิง ผ่านบ้านหนองไหล เลี้ยวขวาตรงศาลากลางบ้านหนองไหล มีป้ายบอกชื่อหมู่บ้านอย่างชัดเจน มีถนนเข้าไปยังบ้านหม้อเป็นถนนลูกรังประมาณ 500 เมตร ต่อจากนั้นเป็นลาดยางขนาดความกว้างประมาณ 8 เมตร รวดสวนกันได้ มีความสะดวกในการเดินทางไปในหมู่บ้านมาก ถนนดี ถนนลาดยางบางช่วงในเขตตำบลโคกสีเป็นหลุมเป็นบ่อ ขาดป้ายที่แสดงว่าเป็นที่ท่องเที่ยวเพราะว่าบ้านหม้อยังไม่ได้เป็น แต่มีความเป็นกลุ่มเกษตรกรรมเข้มแข็ง แหล่งเรียนรู้ผักปลอดสารพิษ มีศักยภาพในการทำการเกษตรอย่างมาก

ภาพประกอบ 65 ถนนเส้นทางไปศูนย์ ฯ

ภาพประกอบ 66 ป้ายแสดงทางไปบ้านหม้อ

ภาพประกอบ 67 ถนนลูกรังในบางช่วง

ภาพประกอบ 68 การปรับปรุงถนนทางเข้า

2.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐาน

สถานที่จอดรถกว้างขวาง ความปลอดภัยพอสมควร มีอาคารศูนย์บริการข้อมูลเป็นอาคารเปิดโล่งทั้ง 4 ด้าน และยังอยู่ในขณะก่อสร้าง โดยมี อบต. คูคำเป็นผู้ดูแลงบประมาณมาจัดสร้าง มีการจัดสร้างอาคารเก็บปุ๋ยและเครื่องมือสำหรับทำการเกษตร โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สสส มีพ่อสมจิตร เค้าหม้อเป็นผู้ให้บริการด้านข้อมูลการปลูกผักกางมุ้ง ผักปลอดสารพิษของบ้านหม้อ การให้บริการห้องน้ำสาธารณะสำหรับหญิง 2 ห้อง ชาย 2 ห้อง มีความสะอาดปานกลาง และมีไฟฟ้าที่โยงสายมาจากหม้อแปลงในหมู่บ้าน ซึ่งเกษตรกรเป็นผู้จัดการเอง น้ำประปาเป็นน้ำบาดาล ซึ่งใช้แรงลมปั่นน้ำขึ้นมาใช้ โดยมีการขุดบ่อเก็บน้ำสำหรับเก็บน้ำบาดาลที่ถูกปั่นขึ้นมาจากแรงลม ถ้ามีลมแรงทั้งวัน น้ำบาดาลก็จะไหลทั้งวัน จึงมีการขุดสระน้ำไว้สำหรับรดน้ำผัก

การบริการด้านที่พักแบบโฮมสเตย์ยังไม่มี เนื่องจากบ้านหม้อใกล้ตัวเมืองขอนแก่นเพียง 30 นาที จึงยังไม่มีบริการด้านที่พัก

การบริการด้านร้านค้า ร้านอาหารมีบริการในหมู่บ้าน ซึ่งที่ตั้งของหมู่บ้านค่อนข้างไกลจากศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษ บริการขนส่งสาธารณะยังไม่มี เพราะส่วนใหญ่ชาวบ้านเดินทางด้วย

รถส่วนตัวเพราะต้องนำผลผลิตทางการเกษตรไปขายที่ตลาด หรือถ้าต้องการจะขึ้นรถโดยสารประจำทางก็ต้องเดินทางไปขึ้นรถโดยสารที่หมู่บ้านอื่น

ภาพประกอบ 69 อาคารเก็บปุ๋ยและเครื่องมือ

ภาพประกอบ 70 อาคารศูนย์เรียนรู้

การบริการด้านอาหารที่ศูนย์ ฯ นักท่องเที่ยว หรือผู้ที่มาศึกษางานต้องมีการแจ้งการเข้าชมก่อนล่วงหน้า จึงจะมีการจัดอาหารและเครื่องดื่มไว้ให้ โดยใช้ผักที่ปลูกในศูนย์นั่นเอง และจะมีชาวบ้านออกมาช่วยในการจัดอาหาร

3.ด้านสถานที่

สภาพภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อมดี เป็นลักษณะเนินเขาเล็กๆ แม้ในส่วนของพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษจะไม่ใช่เขตชลประทาน แต่ก็มีการขุดเจาะน้ำบาดาลโดยใช้พลังงานหมุน กังหันคอยกเก็บกักน้ำให้กลุ่มเกษตรกรที่ทำการปลูกผัก พื้นที่ของศูนย์เรียนรู้สะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อย แบ่งสัดส่วนอย่างชัดเจน มีการนำชมวิธีทำเกษตร

มีสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ใกล้เคียง วัดมัจฉา วัดท่าสองคร วัดพระธาตุขามแก่น บ้านทุ่งจอบาง ชมการแสดงกับงู ปรากฏ์ภู วัดประภาชัย บ้านนาคำน้อย

นอกจากนั้นในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ก็ยังมีสถานที่สำคัญทางราชการ เช่น สถานีตำรวจ สถานีอนามัย ไปรษณีย์ อยู่ไม่ไกล

4.ด้านขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

การเข้าเยี่ยมชมวิธีการปลูกผักของศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษบ้านหม้อติดต่อกันได้ไม่ยากโดยตรงกับประธานศูนย์ฯ พ่อสมจิตร ผ้าหอมพาชมแปลงผัก หรือลงมือเก็บผักไปรับประทานที่บ้าน ควรจะแจ้งก่อนล่วงหน้า เพราะว่าพ่อสมจิตรเองก็ต้องลงแปลงผัก บางครั้งก็ต้องไปดูนา ดูสวนด้วย ด้านขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวผู้มาใช้บริการในแต่ละครั้งได้ไม่เกิน 120 คน

การเข้าเยี่ยมชุมชนเรียนรู้ฝึกปลอดสารพิษเป็นทางเลี้ยวเข้ามายังสถานที่เป็นทางขนาดเล็ก ถ้าไม่เคยมาจะสังเกตเห็นได้ยาก อาจคิดนี่ว่าเป็นซอยเข้าไปในบ้านของคนในหมู่บ้าน ไม่มีป้ายแสดงที่ถนนใหญ่ อาศัยการสอบถามชาวบ้าน ทำให้หลงทางได้ง่าย

5.ด้านการจัดการและเจ้าหน้าที่

จากการสำรวจของผู้วิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่ที่ให้ข้อมูลข่าวสารคือพ่อสมจิตร เผ้าหอม หรือ พ่อผู้ใหญ่สุรพงษ์ เผ้าหอม ผู้ที่เคยเป็นหัวหน้าศูนย์มาก่อน ผู้นำกลุ่ม หรือผู้ใหญ่บ้านจะเป็นคนเดินพาชมกลุ่มเกษตรกรปลูกผักกางมุ้ง และมีชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว โดยความรู้ที่ได้รับเป็นความรู้แปลกใหม่ที่นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจในการทำกิจกรรมทางการเกษตร

ภาพประกอบ 71 พ่อสมจิตร เผ้าหอม กำลังนำนักวิชาการชมแปลงสาธิต และให้ข้อมูลเบื้องต้น

เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์น้อย ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำ เพราะยังไม่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์ทราบว่า มีเจ้าหน้าที่ดูแลเพียง 9 คน เจ้าหน้าที่ทั้งหมดคือคนที่เรียนจบชั้นป.4 แต่มีความรู้ในด้านการทำการเกษตรอย่างมาก โดยอาศัยประสบการณ์ในการทำการเกษตร ศูนย์เรียนรู้ฝึกปลอดสารพิษ ปลูกผักกางมุ้ง เป็นอีกศูนย์หนึ่งที่มีศักยภาพสูงในการทำการเกษตร และยังมีความสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรได้ โดยต้องอาศัยความร่วมมือของชาวบ้าน สมาชิกกลุ่ม และหน่วยงานรัฐขาดป้ายสื่อความหมายในแต่ละแปลงที่ปลูกผัก เพราะในแต่ละแปลงไม่ได้ปลูกผักชนิดเดียวตลอดเวลา แต่มีการปลูกผักหมุนเวียน แต่ใช้วิทยากรชุมชนให้ความรู้ได้

6.ด้านปัญหา อุปสรรคในการจัดการ

ถนนช่วงก่อนจะเข้าเขตตำบลคูคำเป็นดินลูกรัง เนื่องจากขาดงบประมาณ และการตกลงกันระหว่าง 2 ตำบล ชาวบ้านในตำบลโคกสีมีการเดินทางผ่านตำบลคูคำน้อย ทางตำบลโคกสีจึงไม่สนใจลงงบประมาณในการทำถนนต่อ ส่วนใหญ่มีแต่ชาวบ้านตำบลคูคำที่เดินทางเข้าจังหวัด

ขอนแก่น ผ่านตำบลโคกสี จึงนับว่าเป็นปัญหาอีกอย่างหนึ่งในการปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านหม้อ นอกจากนี้ที่ยังไม่มีไฟฟ้าสาธารณะมาถึงแปลงผัก เกษตรกรต้องลงทุนซื้อหม้อแปลง และสายไฟเพื่อที่จะต่อไฟมาที่แปลงปลูกผัก

1.5 ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ สวนกาญจนนา คต.ชัยสิทธิ์ สิทธิ บ้านบึงฉมิม ต.บึงเนียม

ภาพประกอบ 72 ป้ายหน้าสวนกาญจนนา

ภาพประกอบ 73 บริเวณด้านหน้า
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ

สวนแห่งการเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์แห่งนี้เป็นของ คต.ชัยสิทธิ์ และนางบุญมี สิทธิ มีเนื้อที่ทั้งหมด 18 ไร่ แต่เดิมทำนาเพียงอย่างเดียว ต่อมาปี พ.ศ. 2539 คต.ชัยสิทธิ์ได้ลาออกก่อนเกษียณอายุราชการมาเป็นเกษตรกรเต็มตัว และได้เข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร (คปร.) กับสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองขอนแก่น โดยการปรับพื้นที่นามาทำไร่สวนผสมตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เน้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการทำเกษตร

ภาพประกอบ 74 พื้นที่ทำนาจำนวน 4 ไร่

ภาพประกอบ 75 ร่องสวนเก็บน้ำ และเลี้ยงกบ

จากการพัฒนา และปรับปรุงการทำเกษตรกรรมในสวนเกษตรกาญจนนาให้ดีขึ้นเรื่อยๆ จึงทำให้ คต.ชัยสิทธิ์ได้รับคัดเลือกให้เป็นเกษตรกรดีเด่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือประจำปี 2541 รูปแบบไร่นาสวนผสมของ คต.ชัยสิทธิ์มีการแบ่งพื้นที่ออกเป็นสัดส่วนดังนี้ พื้นที่ปลูกข้าว ทำนา 4 ไร่ ขุดร่องน้ำเพื่อเก็บกักน้ำสำหรับการเกษตร 4 ไร่ สลับกันกับการทำสวนผลไม้ ไม้ยืนต้น ปลูกผัก อีก 8 ไร่ เลี้ยงสัตว์อีก 1 ไร่ และสร้างที่อยู่อาศัย สร้างคอกวัว 1 ไร่

การทำนาข้าวในพื้นที่ 4 ไร่ สามารถมีผลผลิตไว้บริโภค และเหลือจากการบริโภคก็จำหน่าย สร้างรายได้ให้ คต.ชัยสิทธิ์ได้อย่างมหาศาล รวมถึงไม้ผลที่ปลูกไว้เช่น มะม่วงทั้งในและนอกฤดู กล้วย ฝรั่ง มะขามหวาน มะพร้าว กระท้อน มีรายได้กว่าปีละ 100,000 บาทต่อปี โดยมีผู้มารับซื้อที่สวน ไม่ต้องนำไปขายเอง ทางพ่อค้าคนกลางจะมาติดต่อ และเก็บผลผลิตเอง ทำให้ไม่เปลืองแรงงานของสวนด้วย ไม่มีค่าขนส่ง

ภาพประกอบ 76 เลี้ยงไก่

ภาพประกอบ 77 ผลผลิตจากสวน

ภาพประกอบ 78 คอกวัว

ภาพประกอบ 79 ปลูกฝรั่ง กล้วย ตะไคร้รอบकुน้ำ

ผลจากการสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้ภูเกษตร รูปแบบของกิจกรรมทางการเกษตรของศูนย์เรียนรู้เกษตรพอเพียง มีการทำสวน ทำนา ไร่นาสวนผสม ปลูกผัก

สวนครัว ทำปุ๋ยสัตว์ เลี้ยงกบในกระชัง เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด ทำสวนผลไม้ สวนมะม่วง รูปแบบไร่นา สวนผสมของ ดด.ชัยสิทธิ์มีการแบ่งพื้นที่ออกเป็นสัดส่วนดังนี้ พื้นที่ปลูกข้าว ทำนา 4 ไร่ ขุดร่องน้ำ เพื่อเก็บกักน้ำสำหรับการเกษตร 4 ไร่ สลับกันกับการทำสวนผลไม้ ไม้ยืนต้น ปลูกผัก อีก 8 ไร่ เลี้ยงสัตว์อีก 1 ไร่ และสร้างที่อยู่อาศัย สร้างคอกวัว 1 ไร่ โดยการปรับพื้นที่นามาทำไร่นาสวนผสม ตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ เน้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการทำการเกษตร

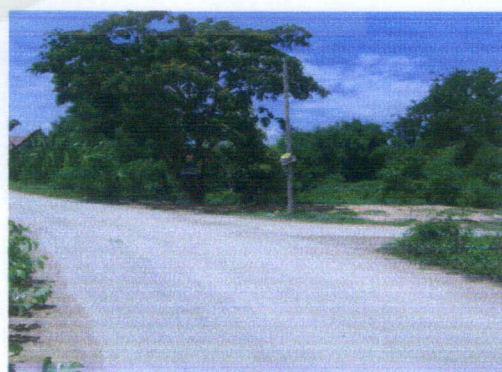
ผลของการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสถานที่ ด้านขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ด้านการจัดการและเจ้าหน้าที่ และปัญหา อุปสรรคในการจัดการ ปรากฏผลดังนี้

1.ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

การเดินทางจากตัวเมืองไปทางอำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้ถนนทางหลวงหมายเลข 209 ใช้เวลาประมาณ 10 นาทีจากตัวจังหวัด เลี้ยวซ้าย ป.กุ่มเผา เลี้ยวซ้ายเข้าไป มีป้ายหมู่บ้านอยู่เลยชุมประคูวัด ตรงไปประมาณ 300 เมตร เลี้ยวขวา เลียบแม่น้ำพอง มีป้ายบอกชื่อ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านบึงฉมิต สวนกาญจนา อย่างชัดเจน มีถนนเข้าไปยังศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นถนนคอนกรีตขนาดความกว้างประมาณ 4.5 เมตร รถสวนกันได้แต่ต้องระมัดระวังมาก เพราะไม่มีไหล่ทาง มีความสะดวกในการเดินทางไปพอสมควร ถ้าเป็นรถบัสใหญ่ต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมาก ขาดป้ายที่แสดงว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยว เพราะว่ายังไม่ได้เป็น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมีศักยภาพการเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรที่เข้มแข็ง และเป็นต้นแบบให้คนที่สนใจมาศึกษา หรือนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมวิถีการทำเกษตรพอเพียง ตามแนวทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง ซึ่งมี ดด.ชัยสิทธิ์ สิทธิ เป็นเจ้าของสวน

ภาพประกอบ 80 ป้ายทางเข้าหมู่บ้าน

ภาพประกอบ 81 สภาพถนนทางเข้าสู่ศูนย์
ไม่มีป้ายบอกการเข้าถึงศูนย์ ฯ

2.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐาน

สถานที่จอดรถของศูนย์เรียนรู้เกษตรพอเพียงมีเพียงหน้าศูนย์ที่มีลานกว้าง สามารถจอดรถได้ประมาณ 4 คัน เส้นทางสัญจรไม่ค่อยมีรถผ่านมากนัก มีความปลอดภัยพอสมควร ถนนค่อนข้างแคบ รวดร่วนกันได้ แต่ต้องเพิ่มความระมัดระวังอย่างมาก ไม่เหมาะจะนำรถบัสใหญ่เข้า แต่สามารถขับเข้ามาได้ ไม่มีที่จอดรถสำหรับรถบัส จอดได้ริมถนน

มีอาคารศูนย์บริการข้อมูล อยู่เลยคอกวัวและลานจอดรถ โดยมี ดต. ชัยสิทธิ์ สิทธิ เป็นผู้ให้บริการด้านข้อมูลในการทำเกษตร มีการสาธิตและบรรยาย นำชม การทำปุ๋ยหมัก การเลี้ยงกบ การเลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงวัว การปลูกผัก การเลี้ยงปลา แบบเกษตรผสมผสาน มีโต๊ะนอกจากศูนย์นี้จะเป็นศูนย์ตัวอย่างในการทำเกษตรพอเพียงแล้ว ทางเกษตรจังหวัดขอนแก่นยังมีการจัดอบรมมาศึกษาดูงานอีกด้วย จึงทำให้มีงบมาก่อสร้าง พัฒนาปรับปรุงส่วนของศูนย์บริการ มีการจัดหาเก้าอี้นั่งให้พอเพียงต่อการอบรม ภายในค่อนข้างสะอาด ผับเปิดโล่ง ทำให้มีลมพัดเย็นสบาย

ภาพประกอบ 82 การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ

ภาพประกอบ 83 ห้องน้ำประจำศูนย์

การให้บริการห้องน้ำมีความสะอาด ห้องน้ำหญิง 2 ห้อง ห้องน้ำชาย 1 ห้อง โต๊ะถ่ายปัสสาวะของผู้ชายอีก 2 โต๊ะ ด้านข้าง และมีสาธารณูปโภคครบ ไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้า น้ำประปา ยังไม่มีการบริการด้านที่พักแบบโฮมสเตย์ เนื่องจากศูนย์เรียนรู้เกษตร สวนกาญจนาโกศลตัวเมืองขอนแก่นเพียง 20 นาทีเท่านั้น มีร้านค้า ร้านอาหารเล็กๆ ไว้บริการในหมู่บ้าน แต่ศูนย์แห่งนี้จะอยู่ห่างจากชุมชนพอสมควร เมื่อมีผู้มาเยี่ยมชมเป็นหมู่คณะ หรือมีการอบรมก็จะมีการทำครัวด้วยผักสวนครัวที่ปลูกไว้ ตกเบ็ดเอาปลามาทำครัว แทบจะไม่ต้องไปตลาดเพื่อซื้อหาวัตถุดิบเลย แต่จะต้องมีการติดต่อล่วงหน้า ด้านการขนส่งมีรถโดยสารประจำทางผ่านหน้าถนนใหญ่ทางเข้าหมู่บ้าน ถนนแยกเข้าศูนย์ฯ ค่อนข้างเป็นหลุมเป็นบ่อ เพราะมีการใช้งานอย่างหนัก เนื่องจากการขนส่งสินค้าทางการเกษตรไปขาย ส่วนใหญ่มักจะเดินทางด้วยรถส่วนตัว ในช่วงหน้าฝนการเดินทางเข้าไปค่อนข้างลำบาก เพราะถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ ต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมาก

3.ด้านสถานที่

สภาพภูมิทัศน์ และสิ่งแวดล้อมในศูนย์เรียนรู้ครูเกษตรมีความสวยงามของการทำการเกษตร มีทั้งปลูกผักส่งตลาด ปลูกผลไม้ส่งตลาด และทำนาข้าว เพราะมีคลองชลประทานไหลผ่าน และมีลำน้ำพองไหลผ่าน ปลูกข้าวได้ปีละ 2 ครั้ง พื้นที่ของศูนย์เรียนรู้ สะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการนำชมวิธีทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ การเลี้ยงกบในกระชัง การเลี้ยงไก่ เป็ด และการทำสวนผลไม้

มีสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ใกล้เคียงทั้งในตัวจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบึงแก่นนคร และถ้าไปทางน้ำพองก็มีวังมัจฉา วัดท่าสองคร วัดพระธาตุขามแก่น บ้านงูจาง ชุมการแสดงกังฟู ปรากฏ์กู วัดประภาชัย บ้านนาคำน้อย ซึ่งแต่ละที่ไกลจากศูนย์เรียนรู้ครูเกษตรไม่เกิน 30 นาที

นอกจากนั้นในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ก็ยังมีสถานที่สำคัญทางราชการ เช่น สถานีตำรวจ โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น สถานีอนามัย ไพรษณีย์ อยู่ไม่ไกล เดินทางไม่ถึง 20 นาทีเท่านั้น

4.ด้านขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

การเข้าเยี่ยมชมชมศูนย์เรียนรู้ครูเกษตรติดต่อได้ไม่ยากถ้าไม่ใช่ช่วงเทศกาล หรืองานต่างๆ เพราะที่ศูนย์ จะมี เจ้าหน้าที่ประจำที่ศูนย์มี 2 คน ที่ให้ข้อมูล และดูแลนักท่องเที่ยว คือ คต. วัยสิทธิ์ สิทธิ และภรรยา นอกจากนั้นแล้วยังมีลูกๆ ที่อยู่ช่วยงานที่ศูนย์อีกด้วย ถ้านักท่องเที่ยวอยากจะเข้าไปเยี่ยมชมโดยที่ไม่ได้ติดต่อเจ้าหน้าที่ไว้จะไปไม่ถูกเพราะทางศูนย์ยังไม่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ไม่มีป้ายบอกทาง แต่ที่ศูนย์เรียนรู้ครูเกษตรเป็นศูนย์ถ่ายทอดทางการเกษตรที่เข้มแข็งของจังหวัดแห่งหนึ่ง อาคารของศูนย์เรียนรู้ครูเกษตรมีขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว หรือผู้เข้าชมเรื่องเกษตรอินทรีย์มากที่สุดประมาณ 200 คน

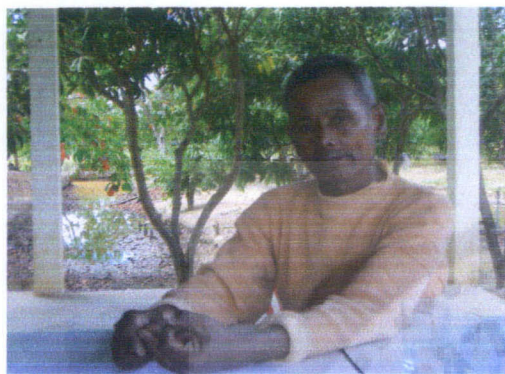
5.ด้านการจัดการและเจ้าหน้าที่

การจัดการในแต่ละส่วนไม่มีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน แต่เจ้าหน้าที่ประจำทุกคนช่วยเหลือกัน ถ้าใครไม่ว่างอีกคนก็สามารถรับ และพานำชมได้ เจ้าหน้าที่ค่อนข้างน้อย มีเพียง 2 คนที่เป็นหลัก แต่เนื่องด้วยเป็นสวนส่วนบุคคลการดูแลจัดการพื้นที่ของไร่นาในระดับนี้ก็ถือว่าใช้ได้ดี ไม่มีการว่าจ้างคนงาน เพราะเป็นการทำงานอย่างพอเพียง ช่วยเหลือกัน ถ้าผลผลิตออกเยอะ ก็มีคนมารับซื้อที่ศูนย์โดยตรง หรือถ้าเป็นพวกผักก็จะนำไปขายในหมู่บ้าน

6.ด้านปัญหา อุปสรรคในการจัดการ

เนื่องจากพื้นที่ของหมู่บ้านดังกล่าวมีการปลูกผักสวนครัว และผลไม้เพื่อส่งออกสู่ตลาดในเมืองเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงทำการเกษตรโดยใช้สารเคมีเป็นจำนวนมาก เพื่อ

ผลผลิตทางการเกษตรที่ออกสู่ตลาด การที่จะให้ชาวบ้านหันกลับมาใช้ปุ๋ยชีวภาพซึ่งปลอดภัยสำหรับผู้บริโภคยังไม่เป็นที่นิยมของชาวบ้าน ศูนย์เรียนรู้รู้เกษตรกรของ ดต.ชัยสิทธิ์ สิทธิจึงเป็นศูนย์หลักที่ให้ชาวบ้านที่สนใจจะทำ หรือนักท่องเที่ยว นักวิชาการ ผู้ที่มาเรียนรู้งาน พร้อมทั้งจะเข้ามาศึกษา เพียงแต่ขาดประชาสัมพันธ์ของจังหวัด จะรู้ในวงแคบๆ คือวงการเกษตรเท่านั้น

ภาพประกอบ 84 ดต.ชัยสิทธิ์ สิทธิ

ภาพประกอบ 85 ป้ายประกาศเกียรติคุณ
ไร่นาสวนผสมดีเด่น ปี 2541

อุปสรรคส่วนหนึ่งอยู่ที่งบประมาณในการที่จะลงทุนทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ยังไม่มีหน่วยงานใดมาสนับสนุน และกิจกรรมทางการเกษตรยังน้อย ถึงจะมีแปลงสาธิต ให้ลงมือทำได้ ชิมได้ ชี้อกลับได้ แต่ก็ยังขาดในเรื่องของกิจกรรมเสริมอื่นๆ ในพื้นที่ เช่น อาจจะทำเป็นฟาร์มสเตย์ ที่นักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาสัมผัสการทำเกษตรโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ การทำนา ทำสวน และวิถีชาวบ้านของชุมชนเก่าแก่

1.6 ศูนย์เรียนรู้ฟอทองใบ ดันโลห์ บ้านหนองผือ ต.ทุ่งโป่ง

เมื่อปี พ.ศ. 2539 ประชาชนในเขตอำเภอบุรณรัมย์มีปัญหาทางด้านสุขภาพอย่างมาก ทางโรงพยาบาลบุรณรัมย์จึงได้ทำการออกค้นหาสาเหตุว่าเป็นใดประชาชนในระแวกนี้จึงมีปัญหาสุขภาพพบว่าปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากสารพิษตกค้างจากการทำการเกษตร ทางโรงพยาบาลบุรณรัมย์จึงได้จับอบรมดูงานให้กับกลุ่มเกษตรกรจำนวน 15 คนในขั้นแรกโดยไปศึกษาดูงานที่จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ หลังจากฟอทองใบได้ไปศึกษางานดังกล่าวแล้วจึงได้นำกลับมาลองทำในที่นาของฟอทองใบในปี พ.ศ. 2540 โดยได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายชุมชนเป็นสุข ของอำเภอบุรณรัมย์ เป็นผู้ให้คำปรึกษา

บนที่ดิน 23 ไร่จำนวน 2 แปลง ฟอทองใบแบ่งเป็นชุดสระน้ำ บ่อเลี้ยงปลาเป็นจำนวน 6 ไร่ พื้นที่ทำนา 9 ไร่ ส่วนที่เหลือปลูกผักสวนครัว และสวนผลไม้ อาทิเช่น พริก มะนาว มะเขือ ผักสวนครัวตามฤดูกาล ส้มโอ มะม่วง มะพร้าว กระเทียม นอกจากฟอทองใบจะมีอาชีพเป็นเกษตรกร

ภาพประกอบ 90 การปลูกลูกหว้าเรียง
เพื่อไล่ศัตรูพืช

ภาพประกอบ 91 ปลูกลูกหว้า มะม่วง มะพร้าว
ข้างบนคันนา

ผลจากการสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์เรียนรู้ฟอทองใบ รูปแบบทางการเกษตรของศูนย์เรียนรู้ฟอทองใบ มีการทำสวน ทำนา เลี้ยงปลา เลี้ยงวัว เลี้ยงเป็ด เลี้ยงกบ ไร่นาสวนผสม เกษตรทฤษฎีตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการปลูกพืชสวน สลับกับพืชไร่ เพื่อรอการเก็บเกี่ยว เช่น ปลูกข้าวโพด สลับกับการปลูกพริก โหระพา มะเขือ เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวโพดแล้วก็มีมีการไถกลบทำเป็นปุ๋ยหมัก เมื่อรดน้ำข้าวโพด ก็เป็นการรดน้ำผักไปในตัว ไม่เสียเวลา และประหยัดน้ำด้วย บนที่ดิน 23 ไร่ จำนวน 2 แปลง ฟอทองใบแบ่งเป็นชุดสระน้ำ บ่อเลี้ยงปลาเป็นจำนวน 6 ไร่ พื้นที่ทำนา 9 ไร่ ส่วนที่เหลือปลูกผักสวนครัว และสวนผลไม้ อาทิเช่น พริก มะนาว มะเขือ ผักสวนครัวตามฤดูกาล ส้มโอ มะม่วง มะพร้าว กระท้อน

ผลของการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสถานที่ ด้านขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ด้านการจัดการและเจ้าหน้าที่ และปัญหา อุปสรรคในการจัดการ ปรากฏผลดังนี้

1.ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

การเดินทางจากถนนใหญ่ (ทางหลวงหมายเลข 2109) แยกซ้ายมือ มีป้ายบอกชื่อหมู่บ้านอย่างชัดเจน มีถนนเข้าไปยังศูนย์เรียนรู้ฟอทองใบเป็นถนนลาดยางขนาดความกว้างประมาณ 10 เมตร มีไหล่ทางสำหรับรถมอเตอร์ไซด์ รถสวนกันได้ มีความสะดวกในการเดินทางไปมาก รถทุกชนิดสามารถเข้าไปได้ ขาดป้ายศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ถนนหลัก จะมีป้ายศูนย์ฯตรงหน้าทางเข้าศูนย์ฯเพียงแห่งเดียว

แล้ว พ่อทองใบยังดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ของหมู่บ้านด้วย เช่น เป็นประธานสัปดาห์ละบาทของชุมชน เป็นโครงการที่เก็บเงินในชุมชนไว้สำหรับทำกิจกรรม และช่วยเหลือเพื่อนเกษตรกรในชุมชนกรณีประสบปัญหาต่างๆ หรือแม้กระทั่งเพื่อการกุศล เป็นประธานกลุ่มออมทรัพย์ เป็นประธานกลุ่มเกษตรกร ประธานกลุ่มสหกรณ์ผู้ใช้น้ำบ้านหนองผือ กรรมการหมู่บ้าน สมาชิก อบต และเป็นประธานสภา อบต ท่งโป่ง นับว่าพ่อทองใบเป็นผู้นำชุมชนของหมู่บ้านหนองผือคนสำคัญอย่างยิ่ง

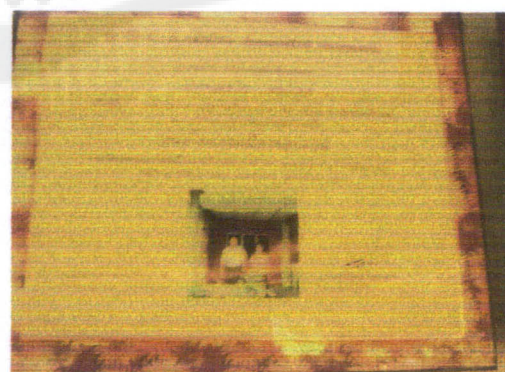
รูปที่ 86 ป้ายหน้าทางเข้าสู่ศูนย์เรียนรู้พ่อทองใบ

ภาพประกอบ 87 ทางเดินเข้าสวน

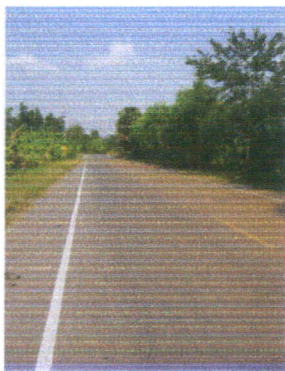
หลังจากภารกิจต่างๆ ที่กล่าวมา พ่อทองใบก็ให้เวลากับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง จนได้รับการยกย่องให้เป็นศูนย์เรียนรู้พ่อทองใบเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตรชีวภาพ โดยการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการกำจัดศัตรูพืช เช่นการปลูกดอกดาวเรืองแซมกับผักสวนครัว เพื่อไล่แมลงไม่ให้มาลงแปลงผัก

ภาพประกอบ 88 โล่ประกาศเกียรติคุณจากมูลนิธิโรงพยาบาลอุบลรัตน์

ภาพประกอบ 89 โล่ประกาศเกียรติคุณจากมูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน จ.ขอนแก่น

ภาพประกอบ 92 ลักษณะถนน และการเดินทางมาที่ศูนย์เรียนรู้

2.ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐาน

ที่จอดรถของศูนย์เรียนรู้ 4 ไม่ชัดเจน รถที่จอดส่วนใหญ่จอดที่ริมถนน เส้นทางสัญจรไม่ค่อยมีรถผ่านมากนัก มีความปลอดภัยพอสมควร

ภาพประกอบ 93 ศาลาศูนย์บริการข้อมูล

ภาพประกอบ 94 บริเวณภายในศูนย์บริการข้อมูล

มีอาคารศูนย์บริการข้อมูลโดยมีพ่อทองใบ และภรรยาเป็นผู้ให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารของการทำการเกษตร มีโต๊ะเก้าอี้ที่นั่งมากพอ ภายในสะอาดสะอ้าน ถ้ามีคนมาศึกษาดูงานมากก็จะมีคนในหมู่บ้านออกมาช่วย เช่น ถ้านักท่องเที่ยวต้องการจะรับประทานอาหารก็จะระดมคนในหมู่บ้านเป็นกลุ่มแม่บ้านออกมาช่วยทำอาหารโดยอาหารส่วนใหญ่มาจากศูนย์เรียนรู้ เช่น ปลาตะเพียน ปลายี่สิบ ปลาสวาย ผักที่ใช้ทำครัวต่างๆ ในศูนย์เรียนรู้มีห้องน้ำเพียง 1 ห้องไว้บริการ แต่มีความสะอาดดี และมีสาธารณูปโภคครบ ไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้า น้ำประปา มีตุ่มรองน้ำฝนสำหรับดื่มอีกด้วย

ในหมู่บ้านมีการบริการด้านที่พักแบบโฮมสเตย์ โดยที่นักท่องเที่ยวเข้ามาพักในหมู่บ้านมีการจัดการบริหารงานโดยชุมชนมีส่วนร่วม เมื่อถึงเวลาที่จะดูงานด้านการเกษตรก็จะออกมาที่ศูนย์เรียนรู้พ่อทองใบเรียนภาคทฤษฎี และปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน มีร้านค้า ร้านอาหารเล็กๆ

ไว้บริการ ด้านการขนส่งมีรถโดยสารประจำทางผ่านหน้าถนนแยกเข้าหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ชาวบ้านเดินทางด้วยรถส่วนตัว

ภาพประกอบ 95 ทางไปห้องสุขา

ภาพประกอบ 96 พื้นที่ทำนาของพ่อทองใบ

3.ด้านสถานที่

สภาพภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อม รายล้อมไปด้วยความเขียวขจีของทุ่งนา และพืชผัก ผลไม้ที่พ่อทองใบปลูกไว้ ความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อย แม้ว่าจะไม่มีถึงขยะไว้บริการ มีการนำชมวิถีทำเกษตร และรูปแบบที่จัดทำในศูนย์ สิ่งปลูกสร้างกลมกลืน และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมเป็นอาคารเปิดโล่ง ลมพัดผ่าน อยู่ระหว่างสระน้ำ 2 สระ

สถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ใกล้เคียงที่เป็นที่รู้จักคือ เขื่อนอุบลรัตน์ เป็นเขื่อนเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่ใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้า และการชลประทานเพื่อทำการเกษตรของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดใกล้เคียง เลยจากเขื่อนอุบลรัตน์ไปก็เป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติภูเก้า ภูพานคำ ซึ่งมีทั้งร้านอาหาร และที่พักไว้บริการ อยู่ห่างจากศูนย์เรียนรู้พ่อทองใบประมาณ 10 กิโลเมตร

นอกจากนั้นในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ก็ยังมีสถานที่สำคัญทางราชการ เช่น สถานีตำรวจ โรงพยาบาลอำเภออุบลรัตน์ สถานีอนามัย ไปรษณีย์ อยู่ไม่ไกล เดินทางไม่ถึง 15 นาทีเท่านั้น

4.ด้านขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

การเข้าเยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้พ่อทองใบติดต่อได้ไม่ยาก หรือถ้าไม่ได้ทำการนัดไว้ก็สามารถเข้าไปได้ เพราะพ่อทองใบอยู่ที่ศูนย์ ฯ ตลอดเวลา ที่ศูนย์รับนักท่องเที่ยวในแต่ละครั้งไม่เกิน 40 คน

5.ด้านการจัดการและเจ้าหน้าที่

ดังที่บอกไว้ข้างต้นว่าผู้ที่ดูแลศูนย์คือพ่อทองใบภรรยา ลูกชาย และลูกสะใภ้ก็จะเข้ามาช่วยงาน แต่ในช่วงที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลนั้นลูกสะใภ้เพิ่งคลอดหลาน พ่อทองใบและภรรยาจึงเป็นหลักของศูนย์ฯ นี้ ในบางครั้งถ้ามีนักท่องเที่ยวมาเป็นจำนวนมากก็จะมีกลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้าน (บ้านหนองผือ) มาช่วย เช่นเดียวกับกลุ่มแม่บ้านที่มาช่วยทำครัว

ในด้านความรู้ ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ในด้านการเกษตร และความสามารถในการถ่ายทอดความรู้แก่นักท่องเที่ยว แม้พ่อทองใบจะเป็นเพียงเกษตรกร แต่พ่อทองใบก็มีความรู้อย่างมากในการจัดการด้านการเกษตรของศูนย์ฯ พ่อทองใบใช้ความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านแต่ดั้งเดิม พร้อมทั้งความรู้ที่พ่อทองใบไปอบรมมาถ่ายทอดแก่นักท่องเที่ยว และเพื่อนเกษตรกรที่มาอบรมที่ศูนย์เรียนรู้อีกด้วย

ภาพประกอบ 97 พ่อทองใบ ดันโลห์ กับนักวิชาการทางการท่องเที่ยว

6.ด้านปัญหา อุปสรรคในการจัดการศูนย์เรียนรู้พ่อทองใบ ดันโลห์

ป้ายทางการท่องเที่ยว หรือป้ายของศูนย์เรียนรู้ไม่มีอยู่ที่ถนนใหญ่ ถ้านักท่องเที่ยวทั่วไปต้องการจะเข้ามาเยี่ยมชมก็อาจจะหลงทางได้ ต้องมีการศึกษาเส้นทางก่อน การประชาสัมพันธ์ของจังหวัด อาจจะเป็นด้วยศูนย์นี้จัดตั้งขึ้นเพราะประชาชนในเขตอำเภออุบลรัตน์มีปัญหาทางด้านสุขภาพอย่างมาก พบว่าปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากสารพิษตกค้างจากการทำการเกษตร การจัดตั้งศูนย์โดยได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายชุมชนเป็นสุข ของอำเภออุบลรัตน์เป็นผู้ให้คำปรึกษา ศูนย์เรียนรู้พ่อทองใบจึงเป็นต้นแบบของการทำเกษตรพอเพียง เพื่อลดสารพิษในผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของชุมชน นับว่าเป็นศูนย์เรียนรู้ที่เข้มแข็ง และสามารถพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้

1.7 หมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านเพี้ยฟาน ต.บัวเงิน

ภาพประกอบ 98 ป้ายทางเข้าหมู่บ้าน

ภาพประกอบ 99 พื้นที่ปลูกผัก

บ้านเพี้ยฟานตั้งอยู่หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 14 ตำบลบัวเงิน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 55 กิโลเมตร เหตุที่ได้ชื่อว่าเป็นบ้านเพี้ยฟานคือ แต่ก่อนมีคนร้อยเอ็ดย้ายมาตั้งรกรากอยู่ที่โนนบ้านเก่า ห่างจากบ้านเพี้ยฟานไป 700 เมตร อยู่มาวันหนึ่งเกิดฟ้าผ่าควายที่เลี้ยงไว้ได้ถุนบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ว่ามันเกิดอาเพศ ก็เลยย้ายบ้านมาอยู่ที่ดงต้นเพี้ยฟาน จึงได้เรียกหมู่บ้านนี้ว่าบ้านเพี้ยฟานมาถึงปัจจุบัน

เนื่องจากบ้านเพี้ยฟานได้พัฒนาอาชีพเสริมรายได้ภายในหมู่บ้านเพื่อลดการเดินทางไปทำงานนอกพื้นที่ และยังเป็นจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรประจำตำบลบัวเงิน เป็นจุดสาธิตการเลี้ยงผึ้ง การปลูกผักอินทรีย์ การเลี้ยงปลาดุก การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม มีการรวมตัวจัดเป็นหมู่บ้านพัฒนาบวรใน พ.ศ. 2528 เข้าประกวดในระดับเขตได้เป็นอันดับ 1 และประกวดในระดับประเทศได้เป็นอันดับที่ 2 ของประเทศ

เมื่อปี พ.ศ. 2542 ทางราชการได้จัดตั้งบ้านเพี้ยฟานเป็นหมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เนื่องจากบ้านเพี้ยฟานมีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง ทั้งยังชาวบ้านให้ความร่วมมือที่จะพัฒนา จึงมีการรวมตัวกัน ต่อมากรมประมงจึงได้มาชุดบ่อเลี้ยงปลาให้ตามที่นาแต่ละคนเป็นจำนวน 37 บ่อ สนับสนุนให้เลี้ยงปลากินพืช เมื่อชายได้กรีดยางกันไปที่กรมฯ ทางกรมฯ พบว่าบ้านเพี้ยฟานสามารถทำผลผลิตได้ดีจึงสนับสนุนให้อาหารปลาครบครัน 15 ถัง เมื่อพ่อระวี โพธิ์แข็งได้ไปศึกษาดูงานที่ ต.เวียงเก่า อำเภอกุเวียงในขณะนั้น ก็กลับมาพัฒนาปรับปรุงปลูกตะไคร้ ปลูกหญ้าแฝก ครอบบ่อเลี้ยงปลา และเริ่มเลี้ยงกบ

หลังจากนั้นเมื่อกรมป่าไม้เข้ามาสำรวจหมู่บ้าน พบว่าบ้านเพี้ยฟานมีป่าชุมชน ซึ่งเป็นป่าสะเดา ป่าไม้ประดู่ มีไผ่ป่า จึงจัดตั้งเป็นป่าชุมชนขึ้น และร่วมมือกับกรมพัฒนาที่ดินเข้ามาอบรมการทำปุ๋ยชีวภาพ โดยหาถ้ำน้ำหมักชีวภาพมาเนื่องจากมีศักยภาพสูงที่จะทำน้ำหมักชีวภาพเพราะมีป่าสะเดาในการหมักเป็นยาฆ่าแมลงได้ผลเป็นอย่างดี

ภาพประกอบ 100 ป้ายหน้าศูนย์

ภาพประกอบ 101 ป้ายหมู่บ้านผิง

ภาพประกอบ 102 การหมักน้ำหมักชีวภาพ

ภาพประกอบ 103 แปลงปลูกผักปลอดสารพิษ

จากการติดตามข่าวสารด้านการเกษตรของพ่อระวี โพธิ์แข็ง ในรายการ"ตามทันเกษตร" พ่อระวีเกิดความคิดที่จะเลี้ยงผึ้ง ซึ่งพ่อระวีมองว่าการเลี้ยงผึ้งไม่ได้เสียเวลามาก และไม่ได้เอาเวลา งานหลักไปหมด น่าจะเป็นอาชีพเสริมได้ จึงไปอบรมที่ศูนย์ขยายพันธุ์ผึ้งที่ 3 บ้านทุ่ม และนำความรู้ กลับมาสอนงานชาวบ้าน และจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงผึ้ง หลังจากที่บ้านเพี้ยพานมีชื่อเสียงทำให้เกษตร อำเภอลำภูจานเห็นว่าเกษตรกรทำได้ผลดีจึงให้งบประมาณสนับสนุนในการเลี้ยงผึ้ง และทาง ศูนย์ขยายพันธุ์ผึ้งจัดส่งผึ้งมาให้อีก 80 กล่อง เลี้ยงขยายออกมาเป็น 200 กล่องด้วยความใส่ใจของ สมาชิกกลุ่มนั่นเอง ต่อมา มีการจัดตั้งศูนย์ขึ้นมีเจ้าหน้าที่ประจำที่ศูนย์สลับสับเปลี่ยนเวรกัน 3 คนต่อ วัน มีสมาชิกเลี้ยงผึ้ง 18 คน

ผลจากการสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านเพี้ยพาน รูปแบบทางการเกษตร ของบ้านเพี้ยพาน มีการทำสวน ทำนา ไร่นาสวนผสม เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ ผักสวนครัว ผลผลิตของ หมู่บ้านจะมีคนมารับซื้อเป็นชาวบ้านในละแวกใกล้เคียง

ผลของการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสถานที่ ด้านขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ด้านการจัดการและเจ้าหน้าที่ และปัญหา อุปสรรคในการจัดการ ปรากฏผลดังนี้

1.ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

การเดินทางจากตัวเมืองขอนแก่น - อำเภอคำม่วง โดยใช้ทางหลวงหมายเลข 2 เลยโรงพยาบาลคำม่วง ไปกลับรถหน้าบ้านหินกอง เลี้ยวขวา ไปอำเภอกระนวน โดยใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 2039 เลยบ้านหนองกุงประมาณ 20 กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายเข้าไปหมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านเพี้ยฟาน มีป้ายเห็นเด่นชัดตั้งแต่ถนนทางหลวง เป็นถนนลาดยางขนาดความกว้างประมาณ 8 เมตร รวดสวนกันได้ มีความสะดวกในการเดินทางไปพอสสมควร เพราะถนนเป็นหลุมเป็นบ่อในบางช่วง รถทุกชนิดสามารถเข้าไปได้

ภาพประกอบ 104 ถนนเข้าสู่ศูนย์บริการ

ภาพประกอบ 105 ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร

2.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐาน

สถานที่จอดรถสำหรับรถส่วนบุคคล จอดได้ประมาณ 5 คัน มีหลังคามุงอย่างดี มีต้นไม้รอบ ความปลอดภัยพอสมควร ถ้าเป็นรถขนาดใหญ่สามารถจอดได้ตรงหน้าทางเข้า มีอาคารศูนย์บริการข้อมูลซึ่งจัดสร้างโดย สสส มีหัวหน้ากลุ่ม และสมาชิกเป็นผู้ให้บริการด้านข้อมูลในการเลี้ยงผึ้ง มีโต๊ะเก้าอี้นั่งพอสบาย ภายในไม่ค่อยสะอาดนัก ในปัจจุบันจะเปิดทำการเมื่อมีผู้มาติดต่อเข้าชมล่วงหน้า ผู้ที่มาเรียนรู้ และขอข้อมูล ถ้ามีคนมาศึกษาดูงานมากก็จะมีกรรมการคนในหมู่บ้านออกมาช่วย แต่ระยะนี้ได้เว้นว่างคนเข้ามาศึกษาดูงาน เพราะสาเหตุหลายประการ

การให้บริการห้องน้ำสาธารณะ มีความสะอาดปานกลาง ค่อนข้างรกรุงและ มีสาธารณูปโภคครบ ไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้า น้ำประปา ในหมู่บ้านเคยมีนักศึกษาจากประเทศลาว และแคนาดาที่สนใจมาดูงาน และมาเรียนภาคปฏิบัติ มีบริการด้านที่พักแบบโฮมสเตย์ เป็นสถานที่

ศึกษาดูงานที่ครบในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นไร่นาสวนผสม การทำการปศุสัตว์ มีการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม โดยมีร้านค้า ร้านอาหารเล็กๆ ไว้บริการในหมู่บ้าน ด้านการขนส่งมีรถโดยสารประจำทางผ่านหน้าถนนใหญ่ แต่ส่วนใหญ่ชาวบ้านเดินทางด้วยรถส่วนตัว

3.ด้านสถานที่

สภาพภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อมค่อนข้างแห้งแล้ง แต่มีพื้นที่ป่าชุมชนอยู่ข้างๆ แปลงปลูกผัก มีป่าสะเดา ที่ชาวบ้านใช้หมักเป็นปุ๋ยชีวภาพใช้รดน้ำผัก สถานที่ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านเพี้ยฟานอยู่ออกไปทางทิศเหนือของหมู่บ้าน เป็นพื้นที่วัดที่ให้ชาวบ้านและชุมชนเข้ามาทำประโยชน์ใกล้ป่าชุมชน พร้อมทั้งช่วยกันสอดส่องดูแลป่าชุมชนด้วย พื้นที่เลี้ยงผึ้งอยู่ใกล้ๆ กัน เพราะว่าผึ้งกินน้ำหวานจากเกสรผัก เกสรดอกไม้ และของป่า มีสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ใกล้เคียงทางอำเภอน้ำพองก็มีวัดพระธาตุขามแก่น บ้านงูจงอาง ชมการแสดงกับงู ปรากฏักู วัดประภาชัย บ้านนาคำน้อย นอกจากนั้นในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ก็ยังมีสถานที่สำคัญทางราชการ เช่น สถานีตำรวจ โรงพยาบาล สถานีอนามัย ไปรษณีย์ อยู่ไม่ไกล สามารถเดินทางไปได้ทั้งที่อำเภอกะนวนและอำเภอน้ำพอง ซึ่งเป็นอำเภอก่อนข้างใหญ่

4.ด้านขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

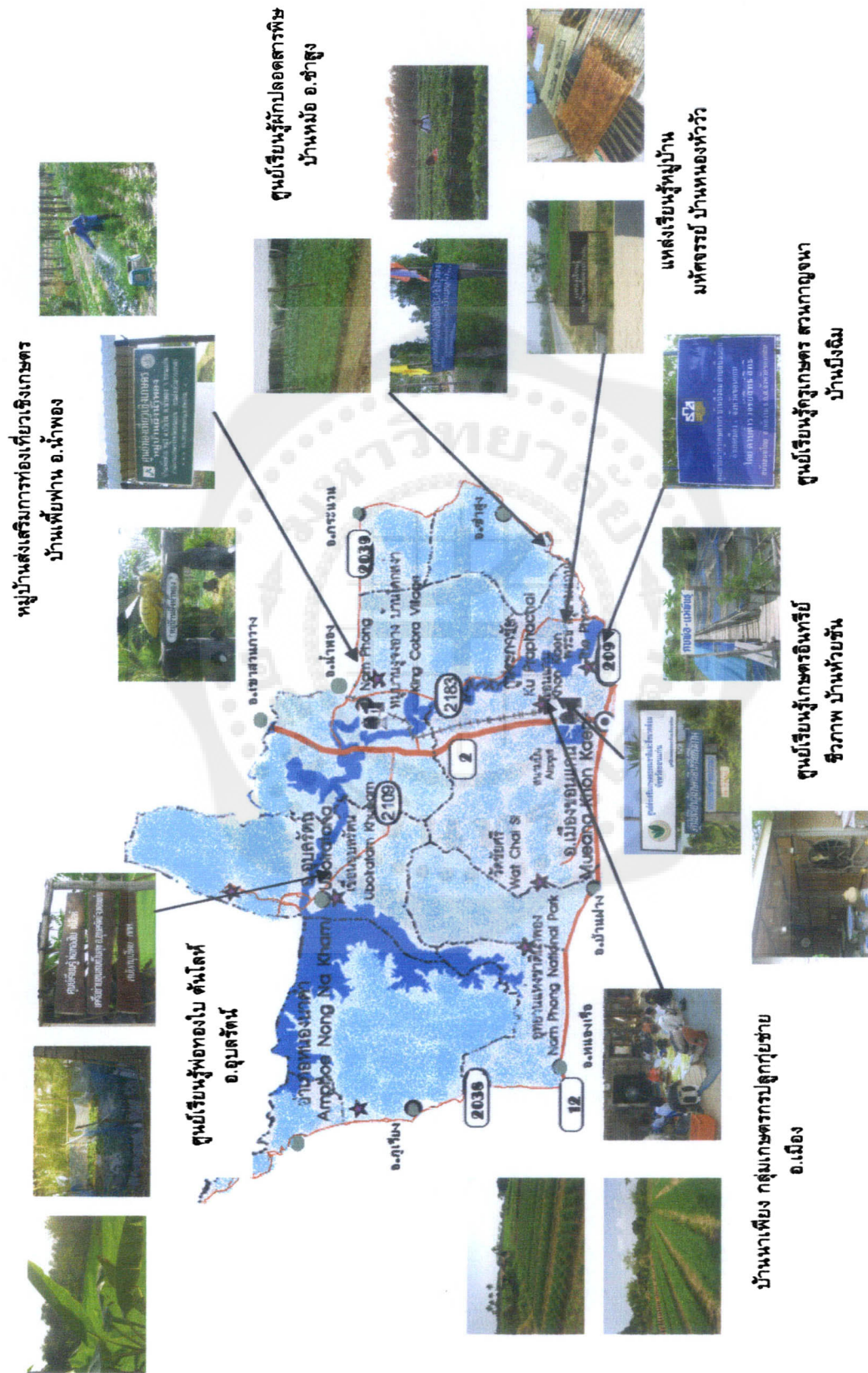
การเข้าเยี่ยมชมบ้านเพี้ยฟานติดต่อได้ค่อนข้างยาก เพราะสาเหตุหลายๆ ประการ การเดินทางเข้าไปโดยที่ไม่ได้นัดหมายก่อนนั้นจะไม่มีใครประจำอยู่ที่ศูนย์นี้เลย ตอนนี้ศูนย์ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่เหมือนเมื่อก่อน ผู้วิจัยแนะนำให้โทรนัดกับผู้ใหญ่บ้านคนเก่า(พ่อระวี)ก่อน เนื่องจากการจัดตั้งหมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนี้ได้จัดตั้งโดยพ่อระวี พ่อระวีจะรู้เรื่องเกี่ยวกับศูนย์เป็นอย่างดี แต่ปัจจุบันได้อยู่ในความดูแลของผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ ถ้าต้องการให้พ่อระวีพาชมก็ต้องแจ้งก่อน ในส่วนที่อาคารศูนย์บริการผู้มาใช้บริการในแต่ละครั้งอย่างมารับได้ถึง 80 คน ต้องแจ้งผู้ใหญ่บ้านก่อนที่จะมาใช้ทุกครั้ง

5.ด้านการจัดการและเจ้าหน้าที่

จากการสำรวจของผู้วิจัย ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ที่ศูนย์เลย ต้องสอบถามกับชาวบ้านในเรื่องของการติดต่อว่าจะติดต่อได้ที่ไหน และติดต่อใคร ผู้วิจัยมองว่าการจัดการในสมัยก่อนคงจะมีการพัฒนามาก เนื่องจากเคยได้ยินชื่อเสียงมาบ้าง แต่ในปัจจุบันเมื่อเข้ามาที่ศูนย์ กลับไม่เป็นอย่างที่เคยได้ยินมา ซึ่งเมื่อได้คุยกับชาวบ้านที่มารดน้ำผักก็พอจะรู้ว่าตอนนี้การจัดการของศูนย์ได้ลดน้อยถอยลงไป ไม่มีผู้สานงานต่อจากพ่อระวี

6.ด้านปัญหา อุปสรรคในการจัดการ

ปัญหาที่พบคือ ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ที่ศูนย์ที่จะให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังค่อนข้างมากที่จะเข้ามาเที่ยวชมหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านเพี้ยฟาน ปัญหาของการเปลี่ยนตัวผู้นำชุมชน ปัญหาเรื่องผลประโยชน์ไม่ลงตัว ปัญหาของการแตกแยกของกลุ่มสมาชิก

ภาพประกอบ 106 แผนที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2. ผลของการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น โดยใช้แบบประเมินจำนวนทั้งสิ้น 78 ตัวอย่าง จำนวน 7 หมู่บ้าน และนำผลที่ได้มาประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน และเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมาย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ประเมิน

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดขอนแก่น เพื่อแนวทางการจัดการที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของจังหวัดขอนแก่น และเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

โดยผู้ทำการวิจัยจะมีการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 7 แห่งดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.1 ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ ท่อสวาสดี พุทธธรรมา บ้านห้วยชัย ต.ศิลา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ประเมิน และแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยนักวิชาการทางการท่องเที่ยวจำนวน 1 ท่าน หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น 1 ท่าน เจ้าหน้าที่เกษตรจังหวัด 1 ท่าน สมาชิก อบต จำนวน 4 ท่าน ได้แก่ เจ้าพนักงานการเงินและบัญชี นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร เจ้าพนักงานพัสดุ เจ้าหน้าที่ อบต.ศิลา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ อย่างละ 1 ท่าน รวมเก็บแบบประเมินทั้งหมด 10 ท่าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ประเมินเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ บ้านห้วยชัย พบว่ามีการทำนา สวนครัวสวนผัก ปศุสัตว์มีการเลี้ยงปลาในกระชัง ไร่นาสวนผสมจัดเป็นแปลงสาธิต เลี้ยงกบคอนโด มีผลิตภัณฑ์ต่างๆ ทางเกษตร สวนผลไม้ การทำสวน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ประเมินเกี่ยวกับกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพบว่ามีการนำชมจุดสาธิต/ แปลงสาธิตทางการเกษตร มีการสาธิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร แก่ นักท่องเที่ยว มีการให้นักท่องเที่ยวทดลองปฏิบัติการทำการเกษตรด้วยตัวนักท่องเที่ยวเอง มีผลผลิตทางการเกษตรให้นักท่องเที่ยวได้ชม และจำหน่ายนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดขอนแก่น การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำคำตอบจากแบบประเมินมาวิเคราะห์ผลจากการวิเคราะห์ปรากฏตามตาราง ต่อไปนี้

1. ด้านสภาพแวดล้อม และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ความโดดเด่นของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การทำนา สวนไม้ตัดดอก สวนผลไม้ ฯลฯ	2.60	.516	มีระดับมาก
2. ความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.30	.483	มีระดับมาก
3. ความโดดเด่นของภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่	2.60	.516	มีระดับมาก
4. โอกาสในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์	2.70	.675	มีระดับมาก
รวม	2.55	.369	มีระดับมาก

จากตาราง 1 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประเมินมีระดับศักยภาพมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.55 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อจะเห็นได้ว่า ทุกส่วนมีระดับศักยภาพมาก แต่มีค่าเฉลี่ยที่ความแตกต่างกันซึ่งเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านโอกาสในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์รองลงมาก็คือด้านความโดดเด่นของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การทำนา สวนไม้ตัดดอก สวนผลไม้ ฯลฯ และความโดดเด่นของภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่ ด้านความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.70, 2.60 และ 2.30 ตามลำดับ

2 ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ด้านความสะดวกในการเข้าถึง	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีถนนเข้าไปยังแหล่งเกษตรกรรม สภาพดี ปลอดภัย	2.20	.632	มีระดับปานกลาง
2. พาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงแหล่งเกษตรกรรมได้	2.30	.483	มีระดับมาก
3. มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน ตั้งแต่ถนนใหญ่จนถึงแหล่งเกษตรกรรม	2.10	.738	มีระดับปานกลาง
4. ฤดูกาลท่องเที่ยว สามารถเที่ยวได้ทุกฤดู	2.40	.699	มีระดับมาก
5. มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ติดต่อกัน	2.00	.667	มีระดับปานกลาง
รวม	2.20	.490	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 2 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านความสะดวกในการเข้าถึงของผู้ประเมินมีระดับศักยภาพปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.20 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ ด้านความสะดวกในการเข้าถึงในทุกฤดูกาลท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกฤดู รองลงมาคือ พาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงแหล่งเกษตรกรรมได้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.40 และ 2.30 ตามลำดับ

และพบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ มีถนนเข้าไปยังแหล่งเกษตรกรรม สภาพดี ปลอดภัย มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน ตั้งแต่ถนนใหญ่จนถึงแหล่งเกษตรกรรม และมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ติดต่อกัน โดยมีค่าเฉลี่ย 2.10 และ 2.00 ตามลำดับ

3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐาน ในแหล่งเกษตรกรรม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีที่พักที่สะอาด	1.33	1.118	มีระดับน้อย
2. มีร้านอาหารที่สะดวกและถูกหลักอนามัย	1.89	1.269	มีระดับปานกลาง
3. มีระบบการขนส่งที่ดี	1.67	1.000	มีระดับปานกลาง

ตาราง 3 (ต่อ)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐาน ในแหล่งเกษตรกรรม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
4. มีศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว	1.67	1.000	มีระดับปานกลาง
5. ห้องน้ำ/ห้องสุขาสาธารณะที่สะอาด	2.40	.516	มีระดับมาก
6. ถังขยะถูกสุขลักษณะ	2.50	.527	มีระดับมาก
7. มีสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ครบ	2.50	.527	มีระดับมาก
8. มีที่จอดรถที่สะดวก	2.30	.675	มีระดับมาก
9. การดูแลรักษาความปลอดภัยดี	2.50	.527	มีระดับมาก
10. จุดสาธิต/แปลงสาธิตทางการเกษตร	2.80	.422	มีระดับมาก
11. มีการบริการร้านจำหน่ายของที่ระลึก	2.11	.782	มีระดับปานกลาง
12. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น นักท่องเที่ยว ลงมือปฏิบัติร่วมได้	2.10	.568	มีระดับปานกลาง
รวม	2.18	.481	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 3 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานของผู้ประเมินมีระดับศักยภาพปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.18 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ ระดับศักยภาพในแต่ละส่วนมีค่าเฉลี่ยที่ความแตกต่างกันซึ่งเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ มีจุดสาธิต/แปลงสาธิตทางการเกษตร รองลงมาคือ การดูแลรักษาความปลอดภัย ถังขยะถูกสุขลักษณะ มีสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ครบ การบริการห้องน้ำ/ห้องสุขาสาธารณะที่สะอาด มีที่จอดรถที่สะดวกโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.80, 2.50, 2.40 และ 2.30 ตามลำดับ

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ มีการบริการร้านจำหน่ายของที่ระลึก มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติร่วมได้ มีร้านอาหารที่สะดวกและถูกหลักอนามัย มีระบบการขนส่งที่ดี มีศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.11, 2.10, 1.89 และ 1.67 ตามลำดับ โดยด้านที่พักที่สะอาดบริการนั้น มีศักยภาพน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.33

4 ด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. จำนวนของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.20	.632	มีระดับปานกลาง
2. เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการเกษตร	2.50	.527	มีระดับมาก
3. เนื้อหาของการสื่อความหมาย การให้ความรู้	2.40	.699	มีระดับมาก
4. การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.40	.516	มีระดับมาก
5. การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย	2.10	.994	มีระดับปานกลาง
6. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	2.60	.516	มีระดับมาก
7. การติดต่อประสานงานในการเข้าชม	2.20	.422	มีระดับปานกลาง
8. มีการประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.20	.789	มีระดับปานกลาง
9. มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดีมีผู้รับผิดชอบ อย่างชัดเจน	2.30	.675	มีระดับมาก
รวม	2.32	.440	มีระดับมาก

จากตาราง 4 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของผู้ประเมินมีระดับศักยภาพมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.32 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ ระดับศักยภาพในแต่ละส่วนมีค่าเฉลี่ยที่ความแตกต่างกันซึ่งเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว รองลงมาคือ ด้านเจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการเกษตร ด้านเนื้อหาของการสื่อความหมาย การให้ความรู้ การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดี มีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน โดยเฉลี่ยเท่ากับ 2.60, 2.50, 2.40 และ 2.30 ตามลำดับ

โดยด้านการติดต่อประสานงานในการเข้าชม มีการประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านการจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย มีศักยภาพปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.20 และ 2.10 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ผลจากการเก็บแบบประเมินพบว่าผู้ประเมินให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 ตำบลศิลามีความโดดเด่นในเรื่องไม้ดอก และการทำนาปีละ 2 ครั้ง เพราะมีคลองชลประทานไหลผ่าน

3.2 ขอความช่วยเหลือเงินมาอุดหนุนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบมาต่อเติมก็จะดีเป็นอย่างยิ่ง

3.3 ควรเพิ่มกิจกรรมทางการเกษตรให้มากกว่านี้ เพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้ และเยี่ยมชมกิจกรรมให้มากที่สุด

3.4 ควรจัดให้มีกิจกรรมเสริมอื่นๆ หรือจัดทำเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์

3.5 ศูนย์กำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการ และพัฒนาศักยภาพให้ดีขึ้นตามลำดับ

3.6 สถานที่ดังกล่าวเป็นบ้านของนายสวัสดิ์ พุทธธรรมา ซึ่งนำปริญญาดุษฎีเกียรตินิยมมาใช้ในการดำรงชีวิตได้จริง เป็นบ้านต้นแบบที่เป็นที่รู้จักประจำจังหวัดขอนแก่น

3.7 ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีเป็นสถานที่สาธิตทางการเกษตร ทำนา ของส่วนบุคคล ควรให้หน่วยงานในเขตพื้นที่รับผิดชอบพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของจังหวัดต่อไปได้

2.2 บ้านนาเพียง กลุ่มเกษตรกรปลูกผักกูด ค.สำราญ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ประเมิน และแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วยนักวิชาการทางการท่องเที่ยวจำนวน 1 ท่าน หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น 1 ท่าน เจ้าหน้าที่เกษตรจังหวัด 1 ท่าน เจ้าหน้าที่สมาชิก อบต. จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ พนักงานธุรการ เลขานุการนายกเทศมนตรี เจ้าหน้าที่ธุรการ ปลัดเทศบาลตำบลสำราญ และนักวิชาการเกษตร กำนันผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ อย่างละ 1 ท่าน รวมเก็บแบบประเมินทั้งหมด 11 ท่าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ประเมินเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านนาเพียง กลุ่มเกษตรกรปลูกผักกูดพบว่า เป็นสวนครัวสวนผัก การทำนา สวนไม้ตัดดอก การทำสวน และผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเกษตร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบประเมินเกี่ยวกับกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพบว่ามีการสาธิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแก่นักท่องเที่ยว มีการนำชมจุดสาธิต/ แปลงสาธิตทางการเกษตร มีผลผลิตทางการเกษตรให้นักท่องเที่ยวได้ชม และจำหน่าย นักท่องเที่ยว มีการให้นักท่องเที่ยวทดลองปฏิบัติการทำการเกษตรด้วยตัวนักท่องเที่ยวเอง

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดขอนแก่น การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ผู้วิจัยได้นำคำตอบจากแบบประเมินมาวิเคราะห์ และสรุปผลจากการวิเคราะห์ปรากฏตามตารางต่อไปนี้

1 ด้านสภาพแวดล้อม และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ความโดดเด่นของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การทำนา สวนไม้ตัดดอก สวนผลไม้ ฯลฯ	2.36	.674	มีระดับมาก
2. ความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1.55	.688	มีระดับปานกลาง
3. ความโดดเด่นของภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่	2.09	.701	มีระดับปานกลาง
4. โอกาสในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์	2.36	.674	มีระดับมาก
รวม	2.09	.437	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 5 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประเมินมีระดับศักยภาพปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.09 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่าระดับศักยภาพในแต่ละส่วนมีค่าเฉลี่ยที่ความแตกต่างกัน ซึ่งเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านความโดดเด่นของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวโอกาสในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ มีศักยภาพมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 2.36 รองลงมาคือ ด้านความโดดเด่นของภูมิทัศน์ ด้านสภาพพื้นที่ ด้านความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีระดับศักยภาพปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.09 และ 1.55 ตามลำดับ

2 ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ด้านความสะดวกในการเข้าถึง	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีถนนเข้าไปยังแหล่งเกษตรกรรม สภาพดี ปลอดภัย	2.27	.647	มีระดับมาก
2. พาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงแหล่งเกษตรกรรมได้	2.00	.775	มีระดับปานกลาง
3. มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน	1.55	.522	มีระดับปานกลาง
4. ฤดูกาลท่องเที่ยว สามารถเที่ยวได้ทุกฤดู	2.36	.674	มีระดับมาก
5. มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ติดต่อกัน	1.55	1.036	มีระดับปานกลาง
รวม	1.95	.439	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 6 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านความสะดวกในการเข้าถึงของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.95 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ ด้านฤดูกาลท่องเที่ยวสามารถเที่ยวได้ทุก ฤดูกาลมาคือ ด้านมีถนนเข้าไปยังแหล่งเกษตรกรรม สภาพดี ปลอดภัย โดยมีค่าเฉลี่ย 2.36 และ 2.27 ตามลำดับ

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน ตั้งแต่ถนนใหญ่จนถึงแหล่งเกษตรกรรม มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ติดต่อกัน โดยมีค่าเฉลี่ย 2.00 และ 1.55 ตามลำดับ

3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐาน ในแหล่งเกษตรกรรม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีที่พักที่สะอาด	0.91	.831	มีระดับน้อย
2. มีร้านอาหารที่สะดวกและถูกหลักร้านอาหาร	1.36	1.120	มีระดับน้อย
3. มีระบบการขนส่งที่ดี	1.82	1.079	มีระดับปานกลาง
4. มีศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว	1.55	.934	มีระดับปานกลาง
5. ห้องน้ำ/ห้องสุขาสาธารณะที่สะอาด	1.18	.751	มีระดับปานกลาง
6. ถึงขยะถูกสุขลักษณะ	2.27	.786	มีระดับมาก
7. มีสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ครบ	2.55	.522	มีระดับมาก
8. มีที่จอดรถที่สะดวก	2.27	.786	มีระดับมาก
9. การดูแลรักษาความปลอดภัยดี	2.36	1.027	มีระดับมาก
10. จุดสาธิต/แปลงสาธิตทางการเกษตร	2.45	.522	มีระดับมาก
11. มีการบริการจำหน่ายของที่ระลึก	1.09	1.044	มีระดับน้อย
12. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติร่วมได้	1.64	.674	มีระดับปานกลาง
รวม	1.79	.432	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 7 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปาน

กลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.79 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ มีสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปาครบ รองลงมาคือ มีจุดสาธิต/แปลงสาธิตทางการเกษตร มีการดูแลรักษาความปลอดภัยดี ด้านถึงขยะถูกสุขลักษณะ โดยมีค่าเฉลี่ย 2.55, 2.45, 2.36 และ 2.27 ตามลำดับ

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ มีที่จอดรถที่สะดวก รองลงมาคือ ด้านมีระบบการขนส่งที่ดี ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติร่วมได้ ด้านมีศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว โดยมีค่าเฉลี่ย 1.82, 1.64, และ 1.55 ตามลำดับ ส่วนที่มีระดับศักยภาพน้อยคือ ด้านมีร้านอาหารที่สะดวกและถูกหลักอนามัย ด้านห้องน้ำ/ห้องสุขาสาธารณะที่สะอาด ด้านมีการบริการร้านจำหน่ายของที่ระลึก และด้านมีที่พักที่สะอาด โดยมีค่าเฉลี่ย 1.36, 1.18, 1.09 และ 0.91 ตามลำดับ

4.ด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. จำนวนของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1.73	.905	มีระดับปานกลาง
2. เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการเกษตร	2.27	.786	มีระดับมาก
3. เนื้อหาของการสื่อความหมาย การให้ความรู้	1.91	.831	มีระดับปานกลาง
4. การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1.91	.701	มีระดับปานกลาง
5. การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย	2.18	.751	มีระดับปานกลาง
6. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	2.36	.809	มีระดับมาก
7. การติดต่อประสานงานในการเข้าชม	2.18	.874	มีระดับปานกลาง
8. มีการประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1.27	.905	มีระดับน้อย
9. มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดีมีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน	2.00	.894	มีระดับปานกลาง
รวม	1.98	.557	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 8 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.98 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว รองลงมาคือ ด้านเจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการเกษตร

โดยมีค่าเฉลี่ย 2.36 และ 2.27 ตามลำดับ

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ ด้านการจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย และการติดต่อประสานงานในการเข้าชม รองลงมาคือ ด้านมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดี มีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน ด้านเนื้อหาของการสื่อความหมาย การให้ความรู้ การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านจำนวนของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีค่าเฉลี่ย 2.18, 2.00, 1.91 และ 1.73 ตามลำดับ ในด้านมีการประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีระดับศักยภาพน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย 1.27

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ผลจากการเก็บแบบประเมินพบว่าผู้ตอบแบบประเมินให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 เป็นชุมชนที่สร้างความสามัคคีเป็นกลุ่มดีมาก

3.2 ชุมชนต้องการความแน่นอนทางการตลาด ราคาสินค้าไม่แน่นอน

2.3 แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านมหัศจรรย์ กศน บ้านหนองหัววัว ต.โคกสี

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ประเมิน และแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วยนักวิชาการทางการท่องเที่ยวจำนวน 1 ท่าน หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น 1 ท่าน เจ้าหน้าที่เกษตรจังหวัด 1 ท่าน เจ้าหน้าที่สมาชิก อบต จำนวน 6 ท่าน ได้แก่ หัวหน้าสำนักงานปลัด อบต. โคกสี เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล บุคลากร เจ้าหน้าที่การเงิน และการบัญชี เจ้าหน้าที่พัสดุ ผู้อำนวยการเจ้าหน้าที่การเงิน และการบัญชี กำนัน และผู้ใหญ่บ้านอย่างละ 1 ท่าน รวมเก็บแบบประเมินทั้งหมด 11 ท่าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบประเมินเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแหล่งเรียนรู้หมู่บ้านมหัศจรรย์ กศน บ้านหนองหัววัว พบว่ามีการทำนา สวนครัวสวนผัก และการทำสวน ฟาร์มปศุสัตว์และสวนผลไม้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบประเมินเกี่ยวกับกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพบว่าการนำชมจุดสาธิต/ แปลงสาธิตทางการเกษตร และมีการสาธิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแก่นักท่องเที่ยว มีผลผลิตทางการเกษตรให้นักท่องเที่ยวได้ชมและจำหน่าย นักท่องเที่ยว มีการให้นักท่องเที่ยวทดลองปฏิบัติการทำการเกษตรด้วยตัวนักท่องเที่ยวเอง

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดขอนแก่น การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำคำตอบจากแบบประเมินมาวิเคราะห์ และสรุปผลจากการวิเคราะห์ปรากฏตามตาราง ต่อไปนี้

1 ด้านสภาพแวดล้อม และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ความโดดเด่นของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การทำนา สวนไม้ตัดดอก สวนผลไม้ ฯลฯ	2.36	.505	มีระดับมาก
2. ความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.18	.751	มีระดับปานกลาง
3. ความโดดเด่นของภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่	2.18	.751	มีระดับปานกลาง
4. โอกาสในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์	2.27	.647	มีระดับมาก
รวม	2.25	.548	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 9 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.25 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ ด้านความโดดเด่นของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การทำนา สวนไม้ตัดดอก สวนผลไม้ ฯลฯ ด้านโอกาสในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ โดยค่าเฉลี่ย 2.36 และ 2.27 ตามลำดับ และพบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ ด้านความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และความโดดเด่นของภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่ โดยมีค่าเฉลี่ย 2.18

2 ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ด้านความสะดวกในการเข้าถึง	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีถนนเข้าไปยังแหล่งเกษตรกรรม สภาพดี ปลอดภัย	2.36	.674	มีระดับมาก
2. พาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงแหล่งเกษตรกรรมได้	2.36	.809	มีระดับมาก
3. มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน ตั้งแต่ถนนใหญ่จนถึงแหล่งเกษตรกรรม	1.91	.701	มีระดับปานกลาง
4. ฤดูกาลท่องเที่ยว สามารถเที่ยวได้ทุกฤดู	2.18	.751	มีระดับปานกลาง
5. มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ติดต่อกัน	1.91	.944	มีระดับปานกลาง
รวม	2.15	.491	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 10 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านความสะดวกในการเข้าถึงของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.15 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ มีถนนเข้าไปยังแหล่งเกษตรกรรม สภาพดี ปลอดภัย และพาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงแหล่งเกษตรกรรมได้ โดยมีค่าเฉลี่ย 2.36

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ ด้านฤดูกาลท่องเที่ยวสามารถเที่ยวได้ทุกฤดู ด้านมีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน ตั้งแต่ถนนใหญ่จนถึงแหล่งเกษตรกรรม มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ติดต่อกัน โดยมีค่าเฉลี่ย 2.18 และ 1.91 ตามลำดับ

3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐาน ในแหล่งเกษตรกรรม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีที่พักที่สะอาด	1.36	1.027	มีระดับน้อย
2. มีร้านอาหารที่สะดวกและถูกหลักร้านอาหาร	1.36	1.027	มีระดับน้อย
3. มีระบบการขนส่งที่ดี	1.82	.982	มีระดับปานกลาง
4. มีศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว	1.55	.820	มีระดับปานกลาง
5. ห้องน้ำ/ห้องสุขาสาธารณะที่สะอาด	2.00	.632	มีระดับปานกลาง
6. ถึงชยะถูกสุขลักษณะ	2.00	.775	มีศักยภาพปานกลาง
7. มีสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ครบ	2.36	.674	มีระดับมาก
8. มีที่จอดรถที่สะดวก	1.91	.831	มีระดับปานกลาง
9. การดูแลรักษาความปลอดภัยดี	2.09	.831	มีระดับปานกลาง
10. จุดสาธิต/แปลงสาธิตทางการเกษตร	2.00	.632	มีระดับปานกลาง
11. มีการบริการร้านจำหน่ายของที่ระลึก	1.82	.751	มีระดับปานกลาง
12. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติรวมได้	2.00	.894	มีระดับปานกลาง
รวม	1.86	.558	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 11 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปาน

กลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.86 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ มีสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปาครบ มีค่าเฉลี่ย 2.36

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ ด้านการดูแลรักษาความปลอดภัย มีห้องน้ำ/ห้องสุขาสาธารณะที่สะอาด ดังขยะถูกสุขลักษณะ กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติร่วมได้ มีที่จอดรถที่สะดวก มีระบบการขนส่งที่ดี มีการบริการร้านจำหน่ายของที่ระลึก และมีศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว โดยมีค่าเฉลี่ย 2.09, 2.00, 1.91, 1.82 และ 1.55 ตามลำดับ และในด้านที่พักที่สะอาด ร้านอาหารที่สะดวกและถูกหลัก มีระดับศักยภาพน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.36

4.ด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 12 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. จำนวนของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1.45	.934	มีระดับน้อย
2. เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการเกษตร	2.36	.674	มีระดับมาก
3. เนื้อหาของการสื่อความหมาย การให้ความรู้	2.09	.831	มีระดับปานกลาง
4. การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.18	.751	มีระดับปานกลาง
5. การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย	2.00	1.000	มีระดับปานกลาง
6. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	2.36	.809	มีระดับมาก
7. การติดต่อประสานงานในการเข้าชม	2.18	.874	มีระดับปานกลาง
8. มีการประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.27	.905	มีระดับมาก
9. มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดีมีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน	2.00	.894	มีระดับปานกลาง
รวม	2.10	.643	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 12 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.10 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการเกษตร มีความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว มีการประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีค่าเฉลี่ย 2.36 และ 2.27 ตามลำดับ

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ มีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การติดต่อประสานงานในการเข้าชม มีค่าเฉลี่ย 2.18 ด้านเนื้อหาของการสื่อ

ความหมาย การให้ความรู้ มีค่าเฉลี่ย 2.09 ด้านการจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดี มีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ย 2.00 และในด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้านจำนวนของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีระดับศักยภาพน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.45

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ผลจากการเก็บแบบประเมินพบว่าผู้ตอบแบบประเมินให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 ควรมีการเสนอข้อมูลเพื่อพัฒนาไปยังสำนักงานท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ต่อไป

3.2 ส่วนที่เข้มแข็งในชุมชนก็มี และส่วนที่ยังอ่อนก็มาก ชุมชนก็จะปรับปรุงดีมากขอให้ผู้วิจัยช่วยคิดเพื่อก่อให้เกิดผลดีมาก

3.3 ให้ชุมชนมีที่สาธารณะประโยชน์จำนวนมาก แต่ยังคงขาดงบประมาณที่จะปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่ออกกำลังกายของนักท่องเที่ยว และคนในชุมชน แต่ยังคงขาดหน่วยงานที่ดูแล

2.4 ศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษ บ้านหม้อ ตำบลคูคำ อำเภอลำปาง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ประเมินและแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วยนักวิชาการทางการท่องเที่ยวจำนวน 1 ท่าน หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น 1 ท่าน เจ้าหน้าที่เกษตรจังหวัด 1 ท่าน เจ้าหน้าที่สมาชิก อบต จำนวน 4 ท่าน ได้แก่ เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล นักวิชาการศึกษา เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน หัวหน้ากองโยธา กำนัน 1 ท่าน และผู้ใหญ่บ้าน 2 ท่าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 1 ท่านรวมเก็บแบบประเมินทั้งหมด 12 ท่าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ประเมินเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษ บ้านหม้อ มีรูปแบบกิจกรรมเป็นสวนครัวสวนผัก สวนผลไม้ การทำสวน ฟาร์มปศุสัตว์ การทำนา ปลูกผักปลอดสารพิษ เกษตรอินทรีย์ ผักกางมุ้ง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพบว่า มีการนำชมจุดสาธิต/ แปลงสาธิตทางการเกษตร มีผลผลิตทางการเกษตรให้นักท่องเที่ยวได้ชมและจำหน่ายนักท่องเที่ยว มีการสาธิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแก่นักท่องเที่ยว มีการให้นักท่องเที่ยวทดลองปฏิบัติการทำการเกษตรด้วยตัวนักท่องเที่ยวเอง

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดขอนแก่นการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำคำตอบจากแบบประเมินมาวิเคราะห์ ผลจากการวิเคราะห์ปรากฏตามตาราง ต่อไปนี้

1 ด้านสภาพแวดล้อม และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตาราง 13 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ความโดดเด่นของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การทำนา สวนไม้ตัดดอก สวนผลไม้ ฯลฯ	2.42	.669	มีระดับมาก
2. ความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.25	.754	มีระดับปานกลาง
3. ความโดดเด่นของภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่	2.08	.969	มีระดับปานกลาง
4. โอกาสในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์	2.42	.669	มีระดับมาก
รวม	2.29	.450	มีระดับมาก

จากตาราง 13 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวใน ด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประเมินมีระดับศักยภาพมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.29 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ ด้านความโดดเด่นของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การทำนา สวนไม้ตัดดอก สวนผลไม้ ฯลฯ โอกาสในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ โดยมีค่าเฉลี่ย 2.42

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ ความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีค่าเฉลี่ย 2.25 และความโดดเด่นของภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่ มีค่าเฉลี่ย 2.08

2 ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ตาราง 14 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ด้านความสะดวกในการเข้าถึง	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีถนนเข้าไปยังแหล่งเกษตรกรรม สภาพดี ปลอดภัย	2.25	.754	มีระดับปานกลาง
2. พาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงแหล่งเกษตรกรรมได้	2.42	.793	มีระดับมาก
3. มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน ตั้งแต่ถนนใหญ่จนถึงแหล่งเกษตรกรรม	2.00	.853	มีระดับปานกลาง
4. ฤดูกาลท่องเที่ยว สามารถเที่ยวได้ทุกฤดู	2.08	.900	มีระดับปานกลาง
5. มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ติดต่อกัน	1.67	.985	มีระดับปานกลาง
รวม	2.08	.669	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 14 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านความสะดวกในการเข้าถึงของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.08 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ ด้านพาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงแหล่งเกษตรกรรมได้ มีค่าเฉลี่ย 2.42

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ มีถนนเข้าไปยังแหล่งเกษตรกรรม สภาพดีปลอดภัยมีค่าเฉลี่ย 2.25 ฤดูกาลท่องเที่ยว สามารถเที่ยวได้ทุกฤดูมีค่าเฉลี่ย 2.08 มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน ตั้งแต่ถนนใหญ่จนถึงแหล่งเกษตรกรรม มีค่าเฉลี่ย 2.00 มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ติดต่อกันมีค่าเฉลี่ย 1.67

3.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม

ตาราง 15 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐาน ในแหล่งเกษตรกรรม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีที่พักที่สะอาด	1.00	1.128	มีระดับน้อย
2. มีร้านอาหารที่สะดวกและถูกหลักอนามัย	0.83	.937	มีระดับน้อย
3. มีระบบการขนส่งที่ดี	1.67	.888	มีระดับปานกลาง
4. มีศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว	1.83	1.115	มีระดับปานกลาง
5. ห้องน้ำ/ห้องสุขาสาธารณะที่สะอาด	1.83	.835	มีระดับปานกลาง
6. ถึงขยะถูกสุขลักษณะ	2.08	1.084	มีระดับปานกลาง
7. มีสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ครบ	1.92	.669	มีระดับปานกลาง
8. มีที่จอดรถที่สะดวก	2.42	.669	มีระดับมาก
9. การดูแลรักษาความปลอดภัยดี	2.17	1.030	มีระดับปานกลาง
10. จุดสาธิต/แปลงสาธิตทางการเกษตร	2.33	.492	มีระดับมาก
11. มีการบริการจำหน่ายของที่ระลึก	1.50	.798	มีระดับน้อย
12. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติร่วมได้	2.00	1.044	มีระดับปานกลาง
รวม	1.80	.682	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 15 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปาน

กลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.80 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ มีที่จอดรถที่สะดวก มีระดับศักยภาพมากมีค่าเฉลี่ย 2.42 และมีจุดสาด/แปลงสาดทางการเกษตร ค่าเฉลี่ย 2.33

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ การดูแลรักษาความปลอดภัยมีค่าเฉลี่ย 2.17 มีถังขยะถูกสุขลักษณะมีค่าเฉลี่ย 2.08 มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติร่วมได้มีค่าเฉลี่ย 2.00 มีสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ครบมีค่าเฉลี่ย 1.92 มีศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว ห้องน้ำ/ห้องสุขาสาธารณะที่สะอาดมีค่าเฉลี่ย 1.83 มีระบบการขนส่งที่ดีมีค่าเฉลี่ย 1.67 และพบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพน้อย คือ มีการบริการร้านจำหน่ายของที่ระลึกมีค่าเฉลี่ย 1.50 มีที่พักที่สะอาด มีค่าเฉลี่ย 1.00 มีร้านอาหารที่สะดวกและถูกหลักอนามัยมีค่าเฉลี่ย .83

4.ด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 16 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อ องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. จำนวนของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1.83	1.115	มีระดับปานกลาง
2. เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการเกษตร	2.42	.669	มีระดับมาก
3. เนื้อหาของการสื่อความหมาย การให้ความรู้	2.08	.793	มีระดับปานกลาง
4. การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.08	.996	มีระดับปานกลาง
5. การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย	1.50	1.000	มีระดับน้อย
6. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	2.58	.669	มีระดับมาก
7. การติดต่อประสานงานในการเข้าชม	2.33	.888	มีระดับมาก
8. มีการประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.08	.996	มีระดับปานกลาง
9. มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดีมีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน	2.25	.866	มีระดับปานกลาง
รวม	2.13	.616	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 16 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวใน ด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.13 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ด้านเจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการเกษตร ด้านการติดต่อประสานงานในการเข้าชม โดยมีค่าเฉลี่ย 2.58, 2.42 และ 2.33 ตามลำดับ

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดี มีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ย 2.25 เนื้อหาของการสื่อความหมาย การให้ความรู้ การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีค่าเฉลี่ย 2.08 จำนวนของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีค่าเฉลี่ย 1.83 และด้านการจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย มีระดับศักยภาพน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.50

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ **ผลจากการเก็บแบบประเมินพบว่าไม่มีความคิดเป็นและข้อเสนอแนะ**

2.5 ศูนย์เรียนรู้ครูเกษตร สวนกาญจนา บ้านบึงฉม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ประเมิน และแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วยนักวิชาการทางการท่องเที่ยวจำนวน 1 ท่าน หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น 1 ท่าน เจ้าหน้าที่เกษตรจังหวัด 1 ท่าน เจ้าหน้าที่สมาชิก อบต. จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ปลัด อบต.และสมาชิก อบต. กำนัน 1 ท่าน เจ้าของกิจการ 1 ท่านรวมเก็บแบบประเมินทั้งหมด 10 ท่าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ประเมินเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศูนย์เรียนรู้ครูเกษตร สวนกาญจนา บ้านบึงฉม พบว่ามีการทำนา สวนผลไม้ ฟาร์มปศุสัตว์ และอื่นๆ ได้แก่ ไร่นาสวนผสม การเผาถ่าน การทำน้ำส้มควันไม้ เกษตรทฤษฎีใหม่ การทำสวน สวนครัว สวนผัก

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ประเมินเกี่ยวกับกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า มีการสาธิตและการ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแก่นักท่องเที่ยว มีการให้นักท่องเที่ยวทดลองปฏิบัติการทำการเกษตรด้วยตัวนักท่องเที่ยวเอง มีการนำชมจุดสาธิต/ แปลงสาธิตทางการเกษตร มีผลผลิตทางการเกษตรให้นักท่องเที่ยวได้ชมและจำหน่ายนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดขอนแก่น การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำคำตอบจากแบบประเมินมาวิเคราะห์ ผลจากการวิเคราะห์ปรากฏตามตารางต่อไปนี้

1 ด้านสภาพแวดล้อม และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตาราง 17 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ความโดดเด่นของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การทำนา สวนไม้ตัดดอก สวนผลไม้ ฯลฯ	2.40	.516	มีระดับมาก
2. ความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.60	.516	มีระดับมาก
3. ความโดดเด่นของภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่	2.40	.516	มีระดับมาก
4. โอกาสในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์	2.30	.483	มีระดับมาก
รวม	2.43	.237	มีระดับมาก

จากตาราง 17 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.43 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ทั้งหมดที่มีระดับศักยภาพมาก โดยมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ ด้านความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีค่าเฉลี่ย 2.60 ด้านความโดดเด่นของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การทำนา สวนไม้ตัดดอก สวนผลไม้ ฯลฯ ความโดดเด่นของภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่ ในระดับศักยภาพมาก มีค่าเฉลี่ย 2.40 ด้านโอกาสในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ มีค่าเฉลี่ย 2.30 คือ ด้านพาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงแหล่งเกษตรกรรมได้ มีค่าเฉลี่ย 2.42

2.ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ตาราง 18 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ด้านความสะดวกในการเข้าถึง	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีถนนเข้าไปยังแหล่งเกษตรกรรม สภาพดี ปลอดภัย	2.50	.527	มีระดับมาก
2. พาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงแหล่งเกษตรกรรมได้	2.60	.516	มีระดับมาก
3. มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน ตั้งแต่ถนนใหญ่จนถึงแหล่งเกษตรกรรม	1.70	1.059	มีระดับปานกลาง
4. ฤดูกาลท่องเที่ยว สามารถเที่ยวได้ทุกฤดู	2.40	.843	มีระดับมาก
5. มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ติดต่อกัน	2.50	.527	มีระดับมาก
รวม	2.34	.534	มีระดับมาก

จากตาราง 18 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านความสะดวกในการเข้าถึงของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.34 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ พาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงแหล่งเกษตรกรรมได้มีค่าเฉลี่ย 2.60 มีถนนเข้าไปยังแหล่งเกษตรกรรม สภาพดี ปลอดภัย มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ติดต่อกันค่าเฉลี่ย 2.50 ฤดูกาลท่องเที่ยว สามารถเที่ยวได้ทุกฤดูมีค่าเฉลี่ย 2.40

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน ตั้งแต่ถนนใหญ่จนถึงแหล่งเกษตรกรรม มีค่าเฉลี่ย 1.70

3.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม

ตาราง 19 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐาน ในแหล่งเกษตรกรรม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีที่พักที่สะอาด	1.00	.943	มีระดับน้อย
2. มีร้านอาหารที่สะดวกและถูกหลักอนามัย	1.70	.949	มีระดับปานกลาง
3. มีระบบการขนส่งที่ดี	2.20	.632	มีระดับปานกลาง
4. มีศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว	1.50	.972	มีระดับน้อย
5. ห้องน้ำ/ห้องสุขาสาธารณะที่สะอาด	2.00	.816	มีระดับปานกลาง
6. ถึงชยะถูกสุขลักษณะ	2.00	.943	มีระดับปานกลาง
7. มีสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ครบ	2.40	.516	มีระดับมาก
8. มีที่จอดรถที่สะดวก	2.20	.632	มีระดับปานกลาง
9. การดูแลรักษาความปลอดภัยดี	2.40	.516	มีระดับมาก
10. จุดสาธิต/แปลงสาธิตทางการเกษตร	2.60	.516	มีระดับมาก
11. มีการบริการจำหน่ายของที่ระลึก	1.00	.943	มีศักยภาพน้อย
12. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติร่วมได้	2.20	1.033	มีระดับปานกลาง
รวม	1.93	.471	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 19 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.93 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ

จุดสถิติ/แปลงสถิติทางการเกษตร มีสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ครัว และการดูแลรักษาความปลอดภัย โดยค่าเฉลี่ย 2.60 และ 2.40 ตามลำดับ

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ ด้านมีระบบการขนส่งที่ดี มีที่จอดรถที่สะดวก กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติร่วมได้ มีค่าเฉลี่ย 2.20 ห้องน้ำ/ห้องสุขาสาธารณะที่สะอาด ถึงขยะถูกสุขลักษณะมีค่าเฉลี่ย 2.00 มีร้านอาหารที่สะดวกและถูกหลักอนามัยมีค่าเฉลี่ย 1.70 และส่วนที่มีระดับศักยภาพน้อยคือ มีศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ย 1.50 และมีที่พักที่สะอาด มีการบริการร้านจำหน่ายของที่ระลึกมีค่าเฉลี่ย 1.00

4.ด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 20 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. จำนวนของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1.90	.994	มีระดับปานกลาง
2. เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการเกษตร	2.60	.516	มีระดับมาก
3. เนื้อหาของการสื่อความหมาย การให้ความรู้	2.40	.699	มีระดับมาก
4. การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.40	.699	มีระดับมาก
5. การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย	2.10	.994	มีระดับปานกลาง
6. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	2.80	.422	มีระดับมาก
7. การติดต่อประสานงานในการเข้าชม	2.30	.675	มีระดับมาก
8. มีการประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1.90	.876	มีระดับปานกลาง
9. มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดีมีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน	2.00	.816	มีระดับปานกลาง
รวม	2.27	.527	มีระดับมาก

จากตาราง 20 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวใน ด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.27 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการเกษตร เนื้อหาของการสื่อความหมาย การให้ความรู้ การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการติดต่อประสานงานในการเข้าชม โดยมีค่าเฉลี่ย 2.80, 2.60, 2.40 และ 2.30 ตามลำดับ

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ ด้านการจัดการขยะ การจัดการน้ำเสียมี

ค่าเฉลี่ย 2.10 มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดี มีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนมีค่าเฉลี่ย 2.00 และมีการประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีค่าเฉลี่ย 1.90

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ผลจากการเก็บแบบประเมินพบว่าผู้ประเมินให้ความคิดเป็นและข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีความรู้ที่ดี และอัธยาศัยดี เหมาะเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจด้านการเกษตร แต่หากมีการปรับปรุงด้านที่พัก และอาหารให้ชัดเจนมากขึ้น จะทำให้เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะหรือการเดินทางมาโดยส่วนตัว นอกจากนี้การปรับปรุงด้านเอกสาร และการสื่อความหมายที่จะให้นักท่องเที่ยวได้ชม หรือทำการสาธิตได้ด้วยตัวเอง หากได้รับการพัฒนาจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวนี้มีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น

อนึ่งหากได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจังในด้านการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง มิใช่แค่การมอบป้ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแล้วก็เงียบหายไป จะทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น และจะเกิดการเดินทางมาเที่ยวชมอย่างต่อเนื่อง

3.2 มีศักยภาพสูงในการทำการเกษตรตามธรรมชาติ

3.3 ถ้าจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรหน่วยงานภาครัฐควรให้ความช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือในการพัฒนา ต้องมีการจัดสรรงบประมาณ และการจัดเจ้าหน้าที่ส่วนกลางมาดูแลด้วย

3.4 ควรมีป้ายบอกทางแก่ผู้ที่มาเยี่ยมชมตั้งเป็นระยะๆ จนถึงแหล่งท่องเที่ยว

2.6 ศูนย์เรียนรู้ท่องเที่ยวใน ดันโลห์ บ้านหนองผือ ตำบลทุ่งโป่ง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ประเมินและแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วยนักวิชาการทางการท่องเที่ยวจำนวน 1 ท่าน หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น 1 ท่าน เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอจำนวน 2 ท่าน เจ้าหน้าที่สมาชิก อบต. จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ รองนายก อบต. นักพัฒนาชุมชน นิติกร นักวิชาการศึกษา พนักงานการเงินและการบัญชี สารวัตรกำนัน 1 ท่าน เจ้าของกิจการ 1 ท่านรวมเก็บแบบประเมินทั้งหมด 11 ท่าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ประเมินเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศูนย์เรียนรู้ท่องเที่ยวใน ดันโลห์ บ้านหนองผือ พบว่ามีการทำนา สวนผลไม้ การทำสวน ฟาร์มปศุสัตว์ เลี้ยงปลากระชัง เลี้ยงกบ เกษตรอินทรีย์ ไร่นาสวนผสม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ประเมินเกี่ยวกับกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพบว่ามีการสาธิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแก่นักท่องเที่ยว และมีการนำชมจุดสาธิต/ แปลงสาธิตทางการเกษตร มีการให้นักท่องเที่ยวทดลองปฏิบัติการทำการเกษตรด้วยตัวนักท่องเที่ยวเอง มีการนำชมจุดสาธิต/ แปลงสาธิตทางการเกษตร มีผลผลิตทางการเกษตรให้นักท่องเที่ยวได้ชม และจำหน่ายนักท่องเที่ยว มีที่พักแรมในแหล่งท่องเที่ยว เช่น โฮมสเตย์ ฟาร์มสเตย์

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดขอนแก่น

1. ด้านสภาพแวดล้อม และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตาราง 21 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ความโดดเด่นของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การทำนา สวนไม้ตัดดอก สวนผลไม้ ฯลฯ	2.27	.647	มีระดับมาก
2. ความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.36	.505	มีระดับมาก
3. ความโดดเด่นของภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่	2.27	.467	มีระดับมาก
4. โอกาสในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์	2.45	.522	มีระดับมาก
รวม	2.34	.375	มีระดับมาก

จากตาราง 21 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.34 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ทุกส่วนที่มีระดับศักยภาพมาก โดยมีค่าเฉลี่ยซึ่งเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ โอกาสในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์มีค่าเฉลี่ย 2.45 ความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีค่าเฉลี่ย 2.36 ความโดดเด่นของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การทำนา สวนไม้ตัดดอก สวนผลไม้ ฯลฯ ความโดดเด่นของภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่ ค่าเฉลี่ย 2.27

2. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ตาราง 22 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ด้านความสะดวกในการเข้าถึง	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีถนนเข้าไปยังแหล่งเกษตรกรรม สภาพดี ปลอดภัย	2.73	.647	มีระดับมาก
2. พาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงแหล่งเกษตรกรรมได้	2.36	.674	มีระดับมาก
3. มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน ตั้งแต่ถนนใหญ่จนถึงแหล่งเกษตรกรรม	1.18	.751	มีระดับน้อย

ตาราง 22 (ต่อ)

ด้านความสะดวกในการเข้าถึง	$\bar{X}$	SD	ระดับ
4. ฤดูกาลท่องเที่ยว สามารถเที่ยวได้ทุกฤดู	2.36	.674	มีระดับมาก
5. มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ติดต่อกัน	1.91	.944	มีระดับปานกลาง
รวม	2.11	.413	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 22 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านความสะดวกในการเข้าถึงของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปานกลาง มีระดับค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.11 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ มีถนนเข้าไปถึงแหล่งเกษตรกรรม สภาพดี ปลอดภัย มีค่าเฉลี่ย 2.73 พาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงแหล่งเกษตรกรรมได้ ฤดูกาลท่องเที่ยว สามารถเที่ยวได้ทุกฤดู ค่าเฉลี่ย 2.36

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ติดต่อกัน มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน ตั้งแต่ถนนใหญ่จนถึงแหล่งเกษตรกรรม โดย มีค่าเฉลี่ย 1.91 และ 1.18 ตามลำดับ

3.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม

ตาราง 23 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐาน ในแหล่งเกษตรกรรม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีที่พักที่สะอาด	1.73	.467	มีระดับปานกลาง
2. มีร้านอาหารที่สะดวกและถูกหลักอนามัย	1.55	.820	มีระดับปานกลาง
3. มีระบบการขนส่งที่ดี	1.73	.786	มีระดับปานกลาง
4. มีศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว	1.73	.786	มีระดับปานกลาง
5. ห้องน้ำ/ห้องสุขาสาธารณะที่สะอาด	1.45	.522	มีระดับน้อย
6. ถึงขยะถูกสุขลักษณะ	1.55	.688	มีระดับปานกลาง
7. มีสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ครบ	2.00	.894	มีระดับปานกลาง
8. มีที่จอดรถที่สะดวก	1.64	.809	มีระดับปานกลาง
9. การดูแลรักษาความปลอดภัยดี	2.55	.522	มีระดับมาก
10. จุดสาธิต/แปลงสาธิตทางการเกษตร	2.55	.688	มีระดับมาก
11. มีการบริการร้านจำหน่ายของที่ระลึก	0.73	.647	มีระดับน้อย

ตาราง 23 (ต่อ)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐาน ในแหล่งเกษตรกรรม		$\bar{X}$	SD	ระดับ
12.	กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติรวมได้	1.73	.786	มีระดับปานกลาง
รวม		1.74	.299	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 23 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวใน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปาน กลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.74 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานและการดูแลรักษาความปลอดภัย จุดสถิติ/ แปลงสถิติทางการเกษตรโดยมีค่าเฉลี่ย 2.55

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ พบว่า มีสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ครบมี ค่าเฉลี่ย 2.00 มีที่พักที่สะอาด มีระบบการขนส่งที่ดี มีศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว กิจกรรมทางการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติรวมได้มีค่าเฉลี่ย 1.73 มีที่จอดรถที่สะอาดมี ค่าเฉลี่ย 1.64 และถึงขยะถูกสุขลักษณะ มีร้านอาหารที่สะอาดและถูกหลักอนามัยมีค่าเฉลี่ย 1.55

ศักยภาพในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานซึ่งมีระดับศักยภาพ น้อยคือ ห้องน้ำ/ห้องสุขาสาธารณะที่สะอาด มีค่าเฉลี่ย 1.45 และมีการบริการร้านจำหน่ายของที่ ระลึกมีค่าเฉลี่ย 0.73

4.ด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 24 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อ องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. จำนวนของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1.82	.603	มีระดับปานกลาง
2. เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการเกษตร	2.27	.467	มีระดับมาก
3. เนื้อหาของการสื่อความหมาย การให้ความรู้	2.27	.467	มีระดับมาก
4. การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว	2.09	.831	มีระดับปานกลาง
เชิงเกษตร			
5. การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย	1.45	.820	มีระดับน้อย

ตาราง 24 (ต่อ)

ด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{X}$	SD	ระดับ
6. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	2.64	.674	มีระดับมาก
7. การติดต่อประสานงานในการเข้าชม	2.64	.505	มีระดับมาก
8. มีการประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1.55	.820	มีระดับปานกลาง
9. มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดีมีผู้รับผิดชอบ อย่างชัดเจน	2.00	.775	มีระดับปานกลาง
รวม	2.08	.211	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 24 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.08 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการเกษตร เนื้อหาของการสื่อความหมาย การให้ความรู้มีค่าเฉลี่ย 2.64 และ 2.27 ตามลำดับ และพบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีค่าเฉลี่ย 2.09 มีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนมีค่าเฉลี่ย 2.00 จำนวนของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีค่าเฉลี่ย 1.82 และมีการประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีค่าเฉลี่ย 1.55 และ ส่วนที่มีระดับศักยภาพน้อยการจัดการขยะ การจัดการน้ำเสียมีค่าเฉลี่ย 1.45

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ผลจากการเก็บแบบประเมินพบว่าผู้ประเมินให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

- 3.1 เป็นแหล่งเรียนรู้เกษตรที่ดี แต่ยังไม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สมบูรณ์
- 3.2 มีการประชาสัมพันธ์น้อยเกินไป ควรมีการประชาสัมพันธ์ศูนย์เรียนรู้ฟอทอโบให้มากกว่านี้
- 3.3 ถนนเข้าหมู่บ้านยังเป็นดินลูกรัง เวลาที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพัก
- 3.4 สถานที่จอดรถไม่ดีควรปรับปรุง เจ้าหน้าที่ไม่พอเพียง
- 3.5 ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ขาดเงินทุน
- 3.6 การกระจายแหล่งท่องเที่ยวไม่ทั่วถึง และมีความจำป็นน้อย
- 3.7 การจัดทำข้อมูลให้ดึงดูดใจ
- 3.8 ชาวบ้านควรมีส่วนร่วมมากกว่านี้

2.7 หมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านเพี้ยฟาน ตำบลบัวเงิน อำเภอน้ำพอง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ประเมินและแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วยนักวิชาการทางการท่องเที่ยวจำนวน 1 ท่าน หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น 1 ท่าน เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอจำนวน 1 ท่าน เจ้าหน้าที่สมาชิก อบต. จำนวน 4 ท่าน ได้แก่ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน รองประธานสภา อบต. หัวหน้าส่วนการคลัง และสมาชิก อบต. เจ้าหน้าที่อนามัยตำบลบัวเงิน 2 ท่าน กำนัน 1 ท่าน ผู้ใหญ่บ้าน 2 ท่าน อดีตผู้นำกลุ่ม 1 ท่านรวมเก็บแบบประเมินทั้งหมด 13 ท่าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ประเมินเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านเพี้ยฟาน พบว่ามีการสวนครัวสวนผัก การทำนาทำสวน เทศกาล หรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเกษตร การทำสวน และเลี้ยงผึ้ง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบประเมินเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพบว่า มีการนำชมจุดสาธิต/ แปลงสาธิตทางการเกษตร มีผลผลิตทางการเกษตรให้นักท่องเที่ยวได้ชม และจำหน่ายนักท่องเที่ยว มีการสาธิต และการถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรแก่นักท่องเที่ยว มีผลผลิตทางการเกษตรให้นักท่องเที่ยวได้ชมและจำหน่ายนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดขอนแก่นการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำคำตอบจากแบบประเมินมาวิเคราะห์ ผลจากการวิเคราะห์ปรากฏตามตาราง ต่อไปนี้

1 ด้านสภาพแวดล้อม และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตาราง 25 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อ

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ความโดดเด่นของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การทำนา สวนไม้ดัดดอก สวนผลไม้ ฯลฯ	2.23	.725	มีระดับปานกลาง
2. ความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1.77	.599	มีระดับปานกลาง
3. ความโดดเด่นของภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่	2.00	.577	มีระดับปานกลาง
4. โอกาสในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์	2.15	.555	มีระดับปานกลาง
รวม	2.04	.509	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 25 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปานกลาง

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.04 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลาง มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ ความโดดเด่นของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การทำนา สวนไม้ตัดดอก สวนผลไม้ ฯลฯ มีค่าเฉลี่ย 2.23 โอกาสในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์มีค่าเฉลี่ย 2.15 ความโดดเด่นของภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่มีค่าเฉลี่ย 2.00 ความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีค่าเฉลี่ย 1.77

2.ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ตาราง 26 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ด้านความสะดวกในการเข้าถึง	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีถนนเข้าไปยังแหล่งเกษตรกรรม สภาพดี ปลอดภัย	3.00	.000	มีระดับมาก
2. พาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงแหล่งเกษตรกรรมได้	3.00	.000	มีระดับมาก
3. มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน ตั้งแต่ถนนใหญ่จนถึงแหล่งเกษตรกรรม	3.00	.000	มีระดับมาก
4. ฤดูกาลท่องเที่ยว สามารถเที่ยวได้ทุกฤดู	1.85	.899	มีระดับปานกลาง
5. มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ติดต่อกัน	2.15	.899	มีระดับปานกลาง
รวม	2.60	.216	มีระดับมาก

จากตาราง 26 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านความสะดวกในการเข้าถึงของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.60 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ มีถนนเข้าไปยังแหล่งเกษตรกรรม สภาพดี ปลอดภัย พาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงแหล่งเกษตรกรรมได้ มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน ตั้งแต่ถนนใหญ่จนถึงแหล่งเกษตรกรรมโดยมีค่าเฉลี่ย 3.00

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ติดต่อกันมีค่าเฉลี่ย 2.15 และฤดูกาลท่องเที่ยว สามารถเที่ยวได้ทุกฤดูมีค่าเฉลี่ย 1.85

3.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม

ตาราง 27 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐาน ในแหล่งเกษตรกรรม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีที่พักที่สะอาด	.77	1.013	มีระดับน้อย
2. มีร้านอาหารที่สะดวกและถูกหลักอนามัย	.77	1.013	มีระดับน้อย
3. มีระบบการขนส่งที่ดี	1.92	.760	มีระดับปานกลาง
4. มีศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว	1.85	.555	มีระดับปานกลาง
5. ห้องน้ำ/ห้องสุขาสาธารณะที่สะอาด	1.92	.862	มีระดับปานกลาง
6. ถึงขยะถูกสุขลักษณะ	1.85	.689	มีระดับปานกลาง
7. มีสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ครบ	2.69	.751	มีระดับมาก
8. มีที่จอดรถที่สะดวก	2.77	.439	มีระดับมาก
9. การดูแลรักษาความปลอดภัยดี	2.31	.855	มีระดับมาก
10. จุดสาธิต/แปลงสาธิตทางการเกษตร	2.46	.519	มีระดับมาก
11. มีการบริการร้านจำหน่ายของที่ระลึก	1.54	1.050	มีระดับปานกลาง
12. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติร่วมได้	1.38	1.121	มีระดับปานกลาง
รวม	1.85	.510	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 27 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.85 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายชื่อพบว่า มีที่จอดรถที่สะดวกมีค่าเฉลี่ย 2.77 มีสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ครบมีค่าเฉลี่ย 2.69 จุดสาธิต/แปลงสาธิตทางการเกษตรมีค่าเฉลี่ย 2.46 และการดูแลรักษาความปลอดภัยโดยมีค่าเฉลี่ย 2.31

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ ห้องน้ำ/ห้องสุขาสาธารณะที่สะอาดมีค่าเฉลี่ย 1.92 ถึงขยะถูกสุขลักษณะ มีศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ย 1.85 และมีการบริการร้านจำหน่ายของที่ระลึกมีค่าเฉลี่ย 1.54 และส่วนที่มีระดับศักยภาพน้อยคือ มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติร่วมได้มีค่าเฉลี่ย 1.38 และมีที่พักที่สะอาด มีร้านอาหารที่สะดวกและถูกหลักอนามัยมีค่าเฉลี่ย 0.77

4.ด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 28 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. จำนวนของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1.69	.947	มีระดับปานกลาง
2. เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการเกษตร	2.38	.506	มีระดับมาก
3. เนื้อหาของการสื่อความหมาย การให้ความรู้	2.31	.630	มีระดับมาก
4. การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.08	.862	มีระดับปานกลาง
5. การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย	1.85	.801	มีระดับปานกลาง
6. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	2.62	.768	มีระดับมาก
7. การติดต่อประสานงานในการเข้าชม	2.15	.689	มีระดับปานกลาง
8. มีการประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.15	.689	มีระดับปานกลาง
9. มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดีมีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน	2.08	.862	มีระดับปานกลาง
รวม	2.15	1.69	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 28 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.15 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการเกษตร และเนื้อหาของการสื่อความหมาย การให้ความรู้โดยค่าเฉลี่ย 2.62, 2.38 และ 2.31 ตามลำดับ

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ การติดต่อประสานงานในการเข้าชม มีการประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีค่าเฉลี่ย 2.15 การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีค่าเฉลี่ย 2.08 การจัดการขยะ การจัดการน้ำมีค่าเฉลี่ย 1.85 และจำนวนของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีค่าเฉลี่ย 1.69

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ผลจากการเก็บแบบประเมินพบว่าไม่มีใครให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ภาพรวมของ 7 พื้นที่ที่ศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดขอนแก่น การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำคำตอบจากแบบประเมินมาวิเคราะห์ ผลจากการวิเคราะห์ปรากฏตามตาราง ต่อไปนี้

1.ด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตาราง 29 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ความโดดเด่นของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การทำนา สวนไม้ตัดดอก สวนผลไม้ ฯลฯ	2.37	.647	มีระดับมาก
2. ความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.13	.691	มีระดับปานกลาง
3. ความโดดเด่นของภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่	2.22	.617	มีระดับปานกลาง
4. โอกาสในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์	2.37	.605	มีระดับมาก
รวม	2.27	.449	มีระดับมาก

จากตาราง 29 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.27 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ ด้านความโดดเด่นของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การทำนา สวนไม้ตัดดอก สวนผลไม้ ฯลฯ และโอกาสในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์โดยมีค่าเฉลี่ย 2.37

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ พบว่า ความโดดเด่นของภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่มีค่าเฉลี่ย 2.22 และความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีค่าเฉลี่ย 2.13

2.ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ตาราง 30 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ด้านความสะดวกในการเข้าถึง	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีถนนเข้าไปยังแหล่งเกษตรกรรม สภาพดี ปลอดภัย	2.49	.639	มีระดับมาก
2. พาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงแหล่งเกษตรกรรมได้	2.45	.677	มีระดับมาก
3. มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน ตั้งแต่ถนนใหญ่จนถึงแหล่งเกษตรกรรม	1.95	.881	มีระดับปานกลาง
4. ฤดูกาลท่องเที่ยว สามารถเที่ยวได้ทุกฤดู	2.22	.784	มีระดับปานกลาง
5. มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ติดต่อกัน	1.95	.896	มีระดับปานกลาง
รวม	2.21	.503	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 30 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านการความสะดวกในการเข้าถึงของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.21 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ มีถนนเข้าไปยังแหล่งเกษตรกรรม สภาพดี ปลอดภัย พาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงแหล่งเกษตรกรรมได้ ฤดูกาลท่องเที่ยว สามารถเที่ยวได้ทุกฤดู โดยมีค่าเฉลี่ย 2.49 และ 2.45 ตามลำดับ

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ ฤดูกาลท่องเที่ยว สามารถเที่ยวได้ทุกฤดูมีค่าเฉลี่ย 2.22 และมีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน ตั้งแต่ถนนใหญ่จนถึงแหล่งเกษตรกรรม และมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ติดต่อกันมีค่าเฉลี่ย 1.95

3.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม

ตาราง 31 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐาน ในแหล่งเกษตรกรรม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีที่พักที่สะอาด	1.14	.963	มีระดับน้อย
2. มีร้านอาหารที่สะดวกและถูกหลักอนามัย	1.32	1.051	มีระดับน้อย
3. มีระบบการขนส่งที่ดี	1.82	.864	มีระดับปานกลาง

ตาราง 31 (ต่อ)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐาน ในแหล่งเกษตรกรรม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
4. มีศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว	1.68	.860	มีระดับปานกลาง
5. ห้องน้ำ/ห้องสุขาสาธารณะที่สะอาด	1.82	.785	มีระดับปานกลาง
6. ถึงขยะถูกสุขลักษณะ	2.03	.821	มีระดับปานกลาง
7. มีสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ครบ	2.35	.699	มีระดับมาก
8. มีที่จอดรถที่สะดวก	2.23	.755	มีระดับปานกลาง
9. การดูแลรักษาความปลอดภัย	2.33	.784	มีระดับมาก
10. จุดสาธิต/แปลงสาธิตทางการเกษตร	2.45	.573	มีระดับมาก
11. มีการบริการจำหน่ายของที่ระลึก	1.40	.944	มีระดับน้อย
12. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น นักท่องเที่ยว ลงมือปฏิบัติร่วมได้	1.85	.913	มีระดับปานกลาง
รวม	1.87	.499	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 31 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวใน
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปาน
กลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.87 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ
จุดสาธิต/แปลงสาธิตทางการเกษตร มีสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ครบ การดูแลรักษาความ
ปลอดภัย โดยมีค่าเฉลี่ย 2.45, 2.35 และ 2.33 ตามลำดับ

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ มีที่จอดรถที่สะดวกมีค่าเฉลี่ย 2.23 ถึงขยะถูก
สุลักษณะมีค่าเฉลี่ย 2.03 กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติร่วม
ได้มีค่าเฉลี่ย 1.85 มีระบบการขนส่งที่ดี และห้องน้ำ/ห้องสุขาสาธารณะที่สะอาดมีค่าเฉลี่ย 1.82 มี
ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ย 1.68 และส่วนที่มีระดับศักยภาพน้อยคือ มีร้านอาหารที่สะดวก
และถูกหลักอนามัยมีค่าเฉลี่ย 1.32 มีที่พักที่สะอาดมีค่าเฉลี่ย 1.14

4. ด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 32 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับศักยภาพที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. จำนวนของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1.79	.888	มีระดับปานกลาง
2. เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการเกษตร	2.40	.589	มีระดับมาก
3. เนื้อหาของการสื่อความหมาย การให้ความรู้	2.21	.709	มีระดับปานกลาง
4. การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.15	.774	มีระดับปานกลาง
5. การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย	1.87	.917	มีระดับปานกลาง
6. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	2.56	.676	มีระดับมาก
7. การติดต่อประสานงานในการเข้าชม	2.28	.719	มีระดับมาก
8. มีการประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1.92	.894	มีระดับปานกลาง
9. มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดีมีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน	2.09	.809	มีระดับปานกลาง
รวม	2.14	.506	มีระดับปานกลาง

จากตาราง 32 พบว่าระดับศักยภาพโดยรวมที่มีต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบประเมินมีระดับศักยภาพปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.14 และเมื่อแยกพิจารณาตามรายข้อพบว่า ส่วนที่มีระดับศักยภาพมากคือ ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการเกษตร ด้านการติดต่อประสานงานในการเข้าชมมีระดับศักยภาพมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 2.56, 2.40 และ 2.28 ตามลำดับ

พบว่าส่วนที่มีระดับศักยภาพปานกลางคือ ด้านเนื้อหาของการสื่อความหมาย การให้ความรู้ มีค่าเฉลี่ย 2.21 ด้านการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีค่าเฉลี่ย 2.15 ด้านมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดี มีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนมีค่าเฉลี่ย 2.09 จำนวนของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีค่าเฉลี่ย 1.79 มีการประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีค่าเฉลี่ย 1.92 และการจัดการขยะ การจัดการน้ำเสียมีค่าเฉลี่ย 1.87

3. ผลจากการศึกษา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของแต่ละพื้นที่

3.1 ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ บ้านห้วยชัย ต.ศิลา

จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่ พบว่า

จุดแข็ง การเป็นต้นแบบในการทำเกษตรอินทรีย์ชีวภาพ และการนำปฏิกิริยาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตได้จริง การเลี้ยงหมูหลุม การจัดสวนผักปลอดสารพิษ

จุดอ่อน ฤดูกาลท่องเที่ยวอาจจะได้ทุกฤดูแต่ค่อนข้างยากในการเข้าถึงพื้นที่ในฤดูฝน เพราะถนนยังเป็นดินลูกรัง กิจกรรมในศูนย์ยังไม่หลากหลายให้นักท่องเที่ยวได้เลือกทำกิจกรรม ขาดความช่วยเหลือเงินมาอุดหนุนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ ขาดการประชาสัมพันธ์

โอกาส ในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ควบคู่กับการเกษตร พัฒนาศักยภาพจัดทำเป็นบ้านโฮมสเตย์ โอกาสในพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์จากการเกษตรที่แปรรูปให้ได้มาตรฐาน เพื่อขายให้นักท่องเที่ยว

อุปสรรค ป้ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรหลักอยู่ใกล้ทางเข้ามาก ถ้าไม่สังเกตจะมองไม่เห็น ไม่มีความดึงดูดใจให้เข้าเยี่ยมชม

3.2 บ้านนาเพียง กลุ่มเกษตรกรปลูกผักกูดง่าย ด.สำราญ

จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่ พบว่า

จุดแข็ง เป็นการรวมกลุ่มเกษตรกรที่เข้มแข็งในส่งออกกูดง่าย

จุดอ่อน ไม่มีความหลากหลายของสินค้าทางการเกษตร

โอกาส ในการรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็งจะตัดปัญหานายหน้า หรือพ่อค้าคนกลางในการกำหนดราคาสินค้าได้

อุปสรรค ความขัดแย้งกันทางการค้า และการรวมกลุ่ม

3.3 แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านมัสการย์ กศน. บ้านหนองหัววัว ต.โคกสี

จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่ พบว่า

จุดแข็ง การทำปศุสัตว์ เลี้ยงจิ้งหรีดสะดัง และเลี้ยงหมูน้ำ

จุดอ่อน การขาดเจ้าหน้าที่ในการดูแลและน่านักท่องเที่ยว เพราะหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่มีการทำเกษตรเข้มแข็ง แต่ชาวบ้านก็ต่างต้องทำภารกิจส่วนตัว ไม่มีผู้ดูแลหรือเจ้าหน้าที่ประจำ ขาดการประชาสัมพันธ์จากภาครัฐ

โอกาส เป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวที่หมู่บ้านมากขึ้น และเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรควบคู่กัน เป็นการกระจายรายได้เข้าสู่ชุมชน

อุปสรรค คนในชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมมากนักเนื่องจากต่างคนก็ต่างต้องการกิจส่วนตัว การที่นักท่องเที่ยวจะเข้ามาเยี่ยมชมนั้นไม่ได้มาสม่ำเสมอ ชาวบ้านไม่สามารถนั่งรอรับนักท่องเที่ยวได้เพียงอย่างเดียว

3.4 ศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษ บ้านหม้อ ต.คูคำ

จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่ พบว่า

จุดแข็งของศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารคือ การปลูกผักปลอดสารพิษ เป็นแหล่งส่งออกผักปลอดสารพิษอันดับต้นๆ ของจังหวัด เป็นการปลูกผักกางมุ้งเพื่อป้องกันศัตรูพืช

จุดอ่อนด้านเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์มีไม่เพียงพอ ความหลากหลายของทรัพยากรทางการเกษตรยังไม่มากนัก จะมีโดดเด่นในเรื่องปลูกผักเป็นส่วนใหญ่

โอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ควบคู่กับการเกษตร พัฒนาศักยภาพจัดทำเป็นบ้านโฮมสเตย์ โอกาสในพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์จากการเกษตรที่แปรรูปให้ได้มาตรฐาน เพื่อขายให้นักท่องเที่ยว ได้รับงบประมาณจากอำเภอด้านสาธารณสุขปโค เพื่อมาปรับปรุงระบบสาธารณสุขปโคขึ้นพื้นฐานอันจะทำให้ นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น

อุปสรรคชาวบ้านบางส่วนยังไม่ละทิ้งการใช้สารเคมี หรือบางคนใช้แล้วไม่รู้ว่าะยะปลอดภัยของสาร มุ่งเน้นแต่การนำมาจำหน่ายที่ตลาดให้ผู้บริโภคโดยไม่ได้คำนึงถึงสุขภาพของผู้บริโภค

3.5 ศูนย์เรียนรู้ครุเกษตร สวนกาญจนา คต.ชัยสิทธิ์ ลิทธิ บ้านบึงฉิม ต.บึงเนียม

จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่ พบว่า

จุดแข็ง ความเป็นกันเองของเจ้าของ การทำเกษตรอินทรีย์ชีวภาพ โดยไม่ใช้สารเคมี พื้นที่ที่มีความพร้อมอย่างมากในการทำเกษตร เพราะมีทั้งชลประทาน และลำน้ำพองไหลผ่าน เจ้าหน้าที่มีความเข้าใจถึงการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

จุดอ่อนด้านเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์มีไม่เพียงพอ การติดต่อประสานงานในการเข้าชมศูนย์ยังต้องติดต่อเพียงคนเดียว

โอกาสคือ การให้โอกาสคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวร่วมกัน เช่นถ้ามาที่บ้านบึงฉิมแล้วนอกจากสวนของ คต.ชัยสิทธิ์ นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปเที่ยวได้ที่สวนใครได้บ้าง เป็นการเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด และทางเลือกที่หลากหลายในการเดินทางท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว

อุปสรรคชาวบ้านยังไม่ละทิ้งการใช้สารเคมี และสวนต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียงศูนย์เรียนรู้ไม่พร้อมที่จะรับนักท่องเที่ยว ขาดศูนย์บริการส่วนกลาง ขาดการร่วมมือกันของคนในชุมชน

3.6 ศูนย์เรียนรู้ท่อทองใบ ดันโลห์ บ้านหนองผือ ต.ทุ่งโป่ง

จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่ พบว่า

จุดแข็งการเป็นต้นแบบในการทำเกษตรผสมผสานโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านมาทำการ

ปลูกพืชผัก และการนำปริญญาดุษฎีมาใช้ในการดำรงชีวิตได้จริง พื้นที่ที่มีความพร้อม มีความอุดมสมบูรณ์มาก มีการร่วมมือกันกับคนในชุมชนในการเปิดโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวเลือกที่จะมาพัก และศึกษาการทำเกษตร

จุดอ่อน ไม่มีป้ายบอกทางแจ้งตั้งแต่ทางถนนหลัก ขาดการประชาสัมพันธ์ของจังหวัด ทำให้ไม่ค่อยมีคนสนใจที่จะเข้าเยี่ยมชมศูนย์ฯ มีเพียงผู้ที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการทำเกษตรผสมผสานโดยใช้ทฤษฎีใหม่นั้นที่จะเข้ามาเยี่ยมชมศูนย์

โอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่กับการทำเกษตรเพื่อ เป็นการกระจายรายได้เข้าสู่ชุมชน โอกาสในการสร้างความหลากหลายของสินค้าทางการเกษตร เพราะความร่วมมือกันของคนในชุมชนบ้านหนองผือมีอยู่มาก น่าที่จะมีกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มรายได้จากทางด้วย

อุปสรรคด้านปัญหาขาดการสนับสนุน ในการวิจัยและพัฒนา ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐานสากล ไม่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

3.7 หมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านเพี้ยฟาน ต.บัวเงิน

จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่ พบว่า

จุดแข็ง เป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมในการเป็นชุมชน หมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เข้มแข็ง มีความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมทั้งกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จุดอ่อน ขาดเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบอย่างชัดเจน

โอกาส มีโอกาสในการพัฒนากลับมาเป็นหมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะการร่วมมือของชาวบ้านยังเหนียวแน่นอยู่ เพียงแต่รอให้มีผู้ที่เข้ามารับผิดชอบดูแลอย่างจริงจัง จังๆ

อุปสรรคคือ การแตกแยกกันทางความคิด ความพร้อมของผู้ที่จะเข้ามารับผิดชอบในงานดูแลส่งเสริมหมู่บ้านการท่องเที่ยว

4. การสร้างแผนที่แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงและกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดขอนแก่น

ผู้วิจัยขอเสนอแผนที่และเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดขอนแก่น ผสมผสานกับการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นๆ เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว เนื่องจากความหลากหลายวัฒนธรรมทางการท่องเที่ยวของจังหวัดขอนแก่น ถ้ามีการจัดการที่ดีและการให้โอกาสคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มีการประยุกต์การท่องเที่ยวที่หลากหลายเข้าด้วยกัน ทำให้มีเส้นทางท่องเที่ยวที่เป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยวเดินทางมากขึ้น และเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรควบคู่กัน เป็นการกระจายรายได้เข้าสู่ชุมชนอย่างแท้จริง

เส้นทางที่ 1 ขอนแก่น – ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง – กู่แก้ว – พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น – ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ – บ้านนาเพียง – วัดท่าสองคร – ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ – บึงแก่นนคร

เริ่มต้นการท่องเที่ยวจากตัวจังหวัด รับประทานอาหารเช้าที่ร้านดังประจำจังหวัด ข้าวต้ม ต้มเลือดหมู ไช้กระทะ กาแฟ โอวัลติน ขนมปังญวน เมื่ออิ่มท้องแล้วเตรียมออกเดินทางไปไหว้ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์หลักเมือง สถานที่อันศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่เคารพสักการะของ ชาวขอนแก่นแห่งนี้ ประดิษฐานอยู่ที่ศาลาสุโข ถนนเทพารักษ์หน้าเทศบาลขอนแก่น กู่แก้ว เป็นศาสนสถานเขมรขนาดเล็กสร้างขึ้นตั้งแต่ พุทธศตวรรษที่ 18 ในพุทธศาสนานิกายมหายาน ประกอบด้วย "บรรณาลัย" (ห้องสมุด) และองค์ปรางค์ ประฐาน ภายในกำแพงแก้ว ส่วนนอกกำแพงแก้วด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือมี "บาราย" (สระน้ำ) ก่อด้วยศิลาแลง หลังจากนั้นออกเดินทางไปพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น เป็นที่เก็บรวบรวมและจัดแสดงโบราณวัตถุและ ศิลปะวัตถุอันมีค่าตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยประวัติศาสตร์ มีการจัดแสดงโครงกระดูก มนุษย์ยุคหินใหม่ที่บ้านเชียงและเครื่องมือเครื่องใช้ของผู้คนในยุคนั้น เข้าเยี่ยมชมการทำเกษตรอินทรีย์ชีวภาพ ฟอสฟอรัส พุทธธรรมา

หลังจากแวะรับประทานอาหารเช้าจากท้องไร่ท้องนาที่ศูนย์เกษตรอินทรีย์ชีวภาพและซื้อของฝากที่ระลึก ออกเดินทางต่อไปยังบ้านนาเพียง เยี่ยมชมการปลูกผักกูด และรับฟังบรรยายของหัวหน้ากลุ่มเกษตรกร จากนั้นออกเดินทางไปให้อาหารปลาริมแม่น้ำพองที่วัดท่าสองคร

ก่อนจะเดินทางเข้าสู่ตัวจังหวัด แวะเที่ยวเข้าไปชมสวนกาญจนา ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ ไร่ใคร่ซื้อผัก ผลไม้ก็สามารถซื้อได้ที่สวน ราคาย่อมเยาว์ เย็นแวะรับประทานอาหารเช้าริมบึงแก่นนคร เป็นบึงขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ 603 ไร่ เป็นสถานที่ที่นิยมมาพักผ่อนหย่อนใจ และทำกิจกรรมนันทนาการของชาวเมือง พื้นที่โดยรอบมีการปรับปรุงตกแต่งให้เป็นสวนสุขภาพ

เส้นทางที่ 2 วัดพระธาตุหนองแขวงเมืองเก่า – หมู่บ้านมหัศจรรย์ บ้านหนองหัววัว – วัดพระธาตุขามแก่น – วัดกู่ประภาชัย – ฝายลำน้ำพอง – ธรรมชาติอุทยาน

เริ่มต้นการท่องเที่ยวจากตัวจังหวัด รับประทานอาหารเช้าที่ร้านดังประจำจังหวัด ข้าวต้ม ต้มเลือดหมู ไช้กระทะ กาแฟ โอวัลติน ขนมปังญวน เมื่ออิ่มท้องแล้วเตรียมออกเดินทางไปในมัสการพระธาตุหนองแขวง พระธาตุ 9 ชั้น เยี่ยมชมหมู่บ้านมหัศจรรย์ บ้านหนองหัววัวซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีการทำเกษตรผสมผสาน มีการทำสวน ทำนา ไร่นาสวนผสม ปลูกผักสวนครัว เลี้ยงวัว เลี้ยงหมูน้ำ เลี้ยงจิ้งหรีดสะตัง ทำสวนผลไม้ สวนชมพู นอกจากกิจกรรมทางการเกษตรดังกล่าวยังมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเช่น การทอเสื่อกก ผลิตภัณฑ์จากเสื่อกก การทำไข่เค็มโอโอติน ใครไม่รู้ว่าเลี้ยงหมูน้ำอย่างไรเราจะได้รู้กัน เดินทางต่อไปนมัสการวัดพระธาตุขามแก่นซึ่งเป็นพระธาตุคู่บ้านคู่เมืองขอนแก่น และวัดกู่ประภาชัย กลุ่มโบราณสถานที่มีลักษณะ แผนผังอย่างเดียวกันกับโบราณสถานที่ยพบหลักฐานแสดงโรคยาศาลหรือสถานพยาบาลที่พระเจ้าชัย-วรมันที่ 7 แห่งอาณาจักรเขมรโบราณโปรดฯให้สร้างขึ้น แวะรับประทานอาหารเช้าที่ฝายหนองหวายในบรรยากาศริม

ฝ่ายลำน้ำพอง ตกบ้ายก่อนที่จะเราจะกลับไปแะธรรมชาติอุทยาน บ้านสำราญ ไหว้พระใหญ่ และนั่งสมาธิ

เส้นทางที่ 3 ธรรมชาติอุทยาน – ศูนย์เรียนรู้ฟอทองใบ ดันโลห์ – เชื้อนอุบลรัตน์ – หมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านเพี้ยฟาน – จูงอ่างบ้านโคกสง่า - ปรังค์ภู วัฏฏ์ประภาชัย - พระธาตุขามแก่น

เส้นทางทำบุญ รับสิ่งดีงามแต่เช้า โดยมีการเตรียมข้าวของมาทำบุญที่ธรรมชาติอุทยาน บ้านสำราญ รับศีลรับพร ไหว้พระใหญ่ เตรียมตัวออกเดินทางไปเชื้อนอุบลรัตน์ก่อนที่จะเข้าชมความทัศนียภาพที่สวยงามของเชื้อนอุบลรัตน์ แะเยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้ฟอทองใบ ดันโลห์ ศึกษาการทำเกษตรผสมผสาน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากนั้นออกเดินทางไปชม เชื้อนอุบลรัตน์ เรียกอีกชื่อว่า “เชื้อนพองหนึบ” เนื่องจากสร้างข้ามแม่น้ำพอง โดยปิดกั้นลำน้ำพอง ตรงบริเวณช่องเขาที่เป็นแนวต่อระหว่างเทือกเขาภูเก้าและภูพานคำ มีประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ทั้งการผลิตกระแสไฟฟ้า การเกษตร การประมง เป็นหัวใจของเกษตรกรในการใช้น้ำเพื่อการเกษตร รับประทานอาหาร ณ ร้านริมเขื่อน ทำกิจกรรมร่วมกัน

ช่วงบ้ายเยี่ยมชมหมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านเพี้ยฟาน อุทยานผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อของหมู่บ้าน น้ำผึ้งบ้านเพี้ยฟาน ชมการแสดงจูงอ่างที่บ้านโคกสง่าซึ่งการแสดงจัดขึ้นบริเวณลานวัดศรีธรรมมา และรอบ ๆ บริเวณวัดก็จะมี การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับจูงอ่าง รวมทั้งมีโรงเรียนเพาะเลี้ยงจูงอ่างอยู่ด้วย หลังจากชมการแสดงงูที่ตื่นเต้นแล้วไปเยี่ยมชมปรังค์ภู วัฏฏ์ประภาชัย ซึ่งเป็นกลุ่มโบราณสถานที่มีลักษณะ แผนผังอย่างเดียวกันกับโบราณสถานที่พบหลักฐานแสดง อโรคยาศาลหรือสถานพยาบาลที่พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งอาณาจักรเขมรโบราณโปรดฯ ให้สร้างขึ้นก่อนเดินทางกลับแะนมัสการพระธาตุขามแก่น ซึ่งเป็นพระธาตุคู่บ้านคู่เมืองขอนแก่น

บทที่ 5

สรุปผล การอภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเรื่อง การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่นในพื้นที่ 7 แห่งเพื่อนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเป็นข้อเสนอแนะให้ แก่ภาครัฐ ภาคเอกชนในพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้สรุปผลของการวิจัยดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ 7 แห่ง
2. เพื่อศึกษา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของแต่ละพื้นที่
3. เพื่อสร้างแผนที่แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงและกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จังหวัดขอนแก่น

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการศึกษาและวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดขอนแก่น และเป็นข้อเสนอแนะให้แก่ภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อจะนำไปเป็นแนวทางในพัฒนาการท่องเที่ยวและจัดทำเส้นทางทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ทำการวิจัยได้ทำการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ 7 แห่ง ได้แก่ 1.ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ นายสวาสดี พุทธธรรมา บ้านห้วยชัน 2.กลุ่มเกษตรกรบ้านนาเพียง 3. แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านมหัศจรรย์ บ้านหนองหัววัว 4.ศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษ บ้านหม้อ 5.ศูนย์เรียนรู้ครูเกษตร สวนกาญจนา 6 ศูนย์เรียนรู้พ่อทองใบ ดันโลห์ และ 7. หมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านเพี้ยฟาน ซึ่งข้อมูลเบื้องต้นได้รับจากการสอบถามทางเกษตรจังหวัด และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานใน อบต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินแบบที่ 1 แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น รายการตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว โดยประยุกต์ใช้ของสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (2545) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

แบบประเมินแบบที่ 2 แบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น
ผู้ประเมินได้แก่ นักวิชาการทางการท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับ
การท่องเที่ยวจังหวัด เจ้าหน้าที่สมาชิก อบต. ประธานกลุ่มเกษตรกร ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
หรือเจ้าของกิจการ

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดขอนแก่น
โดยทำการเก็บข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่นครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2
ช่วงเวลา ซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือน สิงหาคม 2551 – กุมภาพันธ์ 2552 และมีแหล่งข้อมูลในการศึกษา
ค้นคว้าประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ข้อมูลปฐมภูมิ และ ข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อสร้างแบบประเมิน

หลังจากสร้างแบบประเมินแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินที่ได้ รับการตรวจสอบแก้ไขจาก
ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 ท่าน และเมื่อได้รวบรวมข้อมูลจากภาคสนามมาแล้วได้ดำเนินการวิเคราะห์
และประเมินผล

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น สรุปผลการ
วิเคราะห์และอธิบายได้ดังนี้

ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ ท่อสวาสดี พุทธธรรมา บ้านห้วยชัย ต.ศิลา

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม / แหล่งท่องเที่ยว การใช้
แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างพบว่า รูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือ
การทำนา สวนครัวสวนผัก ปศุสัตว์มีการเลี้ยงปลาในกระชัง ไร่นาสวนผสมจัดเป็นแปลงสาธิต เลี้ยง
กบคอนโด มีผลิตภัณฑ์ต่างๆ ทางเกษตร สวนผลไม้ การทำสวน กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิง
เกษตรของศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ บ้านห้วยชัยมีการนำชมจุดสาธิต/ แปลงสาธิตทางการ
เกษตร มีการสาธิต และการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแก่นักท่องเที่ยว มีการให้นักท่องเที่ยว
ทดลองปฏิบัติการทำการเกษตรด้วยตัวนักท่องเที่ยวเอง มีผลผลิต ทางเกษตรให้นักท่องเที่ยวได้
ชม และจำหน่ายนักท่องเที่ยว

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
มีระดับศักยภาพมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.55

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีระดับศักยภาพปานกลาง
โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.20

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐาน มี
ระดับศักยภาพปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.18

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว มีระดับศักยภาพมาก มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.32

บ้านนาเพียง กลุ่มเกษตรกรปลูกผักกูดช่วย ต.สำราญ

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ประเมิน แหล่งท่องเที่ยว การใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างพบว่า รูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือ สวนครัวสวนผัก การทำนา สวนไม้ตัดดอก การทำสวน และผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเกษตร กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพบว่า กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการสาธิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแก่นักท่องเที่ยว มีการนำชมจุดสาธิต / แปลงสาธิตทางเกษตร

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.09

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีระดับศักยภาพปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.95

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐาน มีศักยภาพปานกลาง มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.79

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพปานกลาง มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.98

แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านมัทศกรย์ บ้านหนองหัววัว ต.โคกสี

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม / แหล่งท่องเที่ยว การใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างพบว่ารูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือ การทำนา สวนผักสวนครัว การทำสวน สวนผลไม้ ทำปศุสัตว์ ส่วนกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของมีการนำชมจุดสาธิต / แปลงสาธิตทางเกษตร มีการสาธิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแก่นักท่องเที่ยว มีผลผลิตทางการเกษตรให้นักท่องเที่ยวได้ชม และจำหน่ายนักท่องเที่ยว

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.25

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีระดับศักยภาพปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.15

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐาน มีศักยภาพปานกลาง มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.86

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพปานกลาง มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.10

ศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษ บ้านหม้อ ตำบลคูคำ อำเภอลำดวน

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม / แหล่งท่องเที่ยว การใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างพบว่า รูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือ การทำสวนครัวสวนผัก สวนผลไม้ และทำสวน ส่วนกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการนำชมจุดสาธิต/ แปลงสาธิตทางการเกษตร มีผลผลิตทางการเกษตรให้นักท่องเที่ยวได้ชมและจำหน่ายนักท่องเที่ยว

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีศักยภาพมาก มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.29

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านความสะดวกในการเข้าถึงมีระดับศักยภาพปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.08

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานมีศักยภาพปานกลาง มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.80

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพปานกลาง มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.13

ศูนย์เรียนรู้ครูเกษตร สวนกาญจนา คต. ชัยสิทธิ์ สิทธิ บ้านบึงฉม

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม / แหล่งท่องเที่ยว การใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างพบว่ารูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือ การทำนา ทำสวนผลไม้ ฟาร์มปศุสัตว์ การทำสวน ส่วนกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือ มีการสาธิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแก่นักท่องเที่ยว กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการนำชมจุดสาธิต / แปลงสาธิตทางการเกษตร

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีศักยภาพมาก มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.43

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านความสะดวกในการเข้าถึงมีระดับศักยภาพมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.34

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานมีศักยภาพปานกลาง มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.93

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพมาก มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.27

ศูนย์เรียนรู้ท่องเที่ยวใน ต้นโหล บ้านหนองผือ ตำบลทุ่งโป่ง

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม / แหล่งท่องเที่ยว การใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างพบว่ารูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือ การ

ทำนา ทำสวนผลไม้ การทำสวน ฟาร์มปศุสัตว์ เลี้ยงปลากระชัง เลี้ยงกบ เกษตรอินทรีย์ ไร่นาสวนผสม ส่วนกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการสาธิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร แก่เกษตรกรท้องถิ่น มีการนำชมจุดสาธิต/ แปลงสาธิตทางการเกษตร มีการให้นักท่องเที่ยวทดลองปฏิบัติการทำการเกษตรด้วยตัวนักท่องเที่ยวเอง

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีศักยภาพมาก มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.34

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านความสะดวกในการเข้าถึงมีระดับศักยภาพปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.11

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานมีศักยภาพปานกลาง มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.74

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพปานกลาง มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.08

หมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านเพี้ยฟาน ตำบลบัวเงิน อำเภอน้ำพอง

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม / แหล่งท่องเที่ยว การใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างพบว่ามีรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือ สวนครัวสวนผัก ทำสวน เทศกาลหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเกษตร คือน้ำผึ้ง ส่วนกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการนำชมจุดสาธิต / แปลงสาธิตทางการเกษตร มีผลผลิตทางการเกษตรให้นักท่องเที่ยวได้ชม และจำหน่ายนักท่องเที่ยว

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีศักยภาพปานกลาง มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.04

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านความสะดวกในการเข้าถึงมีระดับศักยภาพมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.60

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานมีศักยภาพปานกลาง มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.85

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพปานกลาง มีระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.15

ผลสรุปจากการวิเคราะห์ภาพรวมของ 7 พื้นที่ที่ศึกษา

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของพื้นที่เกษตรกรรมทั้ง 7 แห่งพบว่ามีระดับศักยภาพมาก

ผลจากการวิเคราะห์จากภาพรวมด้านความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่เกษตรกรรมทั้ง 7 แห่งพบว่ามีระดับศักยภาพปานกลาง

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านสิ่งแวดล้อมและระบบโครงสร้างพื้นฐานของพื้นที่เกษตรกรรมทั้ง 7 แห่งพบว่ามียกระดับศักยภาพปานกลาง

ผลจากการวิเคราะห์ภาพรวมด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่เกษตรกรรมทั้ง 7 แห่งพบว่ามียกระดับศักยภาพปานกลาง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญสามารถนำมาสรุปผลและอภิปรายได้ดังนี้ จากการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น พบว่า พื้นที่ที่ศึกษามีการทำเกษตรกรรมตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นส่วนใหญ่ โดยให้ความสำคัญในเรื่องการเก็บกักน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร รูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรส่วนใหญ่เป็นการทำไร่สวนผสม มีทั้งการทำนา ทำสวน สวนผักสวนครัว สวนผลไม้ และมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในบางพื้นที่ ส่วนกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการสาธิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแก่นักท่องเที่ยว มีการนำชมจุดสาธิต/แปลงสาธิตทางการเกษตร มีการให้นักท่องเที่ยวทดลองปฏิบัติการทำการเกษตรด้วยตัวนักท่องเที่ยวเอง มีผลผลิตทางการเกษตรให้นักท่องเที่ยวได้ชม และจำหน่ายนักท่องเที่ยว มีที่พักแรมในแหล่งท่องเที่ยว เช่น โฮมสเตย์ ฟาร์มสเตย์

ผลการประเมินแหล่งเกษตรกรรมทั้ง 7 แห่งพบว่า ฟาร์มเกษตรที่มีศักยภาพมากในด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว โดยมีความโดดเด่นของทรัพยากรทางการเกษตร ความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ความโดดเด่นของภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่ และโอกาสในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพของนาย สวาสดี พุทธธรรมา บ้านห้วยชัน ศูนย์เรียนรู้ครูเกษตร สวนกาญจนา ของ ดต.ชัยสิทธิ์ สิทธิ ศูนย์เรียนรู้พ่อทองใบ ดันโลห์ และศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษ บ้านหม้อ

ฟาร์มเกษตรที่มีศักยภาพมากในด้านความสะดวกในการเข้าถึง อันได้แก่ มีถนนเข้าไปยังแหล่งเกษตรกรรม สภาพดี ปลอดภัย พาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงแหล่งเกษตรกรรมได้ มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน ตั้งแต่ถนนใหญ่จนถึงแหล่งเกษตรกรรม ฤดูกาลท่องเที่ยว สามารถเที่ยวได้ทุกฤดู และมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ติดต่อกัน ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้ครูเกษตร สวนกาญจนา และหมู่บ้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านเพี้ยพาน

ฟาร์มเกษตรที่มีศักยภาพมากในด้านเจ้าหน้าที่และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยมีจำนวนของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพียงพอ เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการเกษตร การสื่อความหมาย การให้ความรู้ การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การติดต่อประสานงานในการเข้าชม มีการประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดี

มีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ บ้านห้วยชัน และศูนย์เรียนรู้ครูเกษตร สวนกาญจนา

ส่วนในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานมีศักยภาพปานกลางทั้ง 7 แหล่ง เพราะยังไม่มีความพร้อมในด้านของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ห้องน้ำ ร้านอาหาร ระบบการขนส่ง ถึงขยะ ที่จอดรถ จุดสาธิต และร้านจำหน่ายของที่ระลึก เนื่องจากขาดเงินทุนสนับสนุน ขาดการช่วยเหลือจากภาครัฐ และขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

ภาพรวมของการศึกษา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

จุดแข็งคือ เป็นพื้นที่ลุ่ม มีแม่น้ำพองและแม่น้ำชี มีการชลประทาน และอ่างเก็บน้ำของกรมชลประทานที่ใช้ในการทำการเกษตร เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ มีการทำการเกษตรอยู่ในทั่วทุกพื้นที่ของจังหวัด ในพื้นที่ที่ศึกษาเป็นพื้นที่ทำการเกษตรที่เข้มแข็ง เป็นพื้นที่ที่พร้อมให้คนที่สนใจเข้ามาศึกษาทำการเกษตร มีวิธีการทำการเกษตรที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะและแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ความโดดเด่นของการทำปศุสัตว์ เลี้ยงจิ้งหรีดสะตัง และเลี้ยงหมูน้ำ การเลี้ยงหมูหลุม ความโดดเด่นในการทำการเกษตรฤษฎีใหม่ อยู่อย่างเศรษฐกิจพอเพียง การเป็นต้นแบบในการทำการเกษตรอินทรีย์ชีวภาพ การทำการเกษตรอินทรีย์ชีวภาพ โดยไม่ใช้สารเคมี และการนำปฏิกิริยาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตได้จริง วิธีการปลูกผักปลอดสารพิษซึ่งได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากเกษตรจังหวัดจึงทำให้แหล่งส่งออกผักปลอดสารพิษอันดับต้นๆ ของจังหวัด ชุมชนเข้มแข็งในการรวมกลุ่มเกษตรกรส่งออกกัญชง

จุดอ่อนคือ ฤดูกาลท่องเที่ยวในบางพื้นที่ยังค่อนข้างยากในการเข้าถึงพื้นที่โดยเฉพาะฤดูฝน เช่นศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ บ้านห้วยชัน หรือศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษ บ้านหม้อ เพราะถนนยังเป็นดินลูกรัง ในขณะที่แต่ละพื้นที่ที่ศึกษาเป็นพื้นที่ทำการเกษตรกรรมที่การท่องเที่ยวยังไม่ได้เข้ามามีบทบาทมากนัก เนื่องจากเหตุผลหลายๆ ด้าน กิจกรรมในศูนย์ยังไม่หลากหลายให้นักท่องเที่ยวได้เลือกทำกิจกรรม ความไม่พร้อมของด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐานในการรองรับนักท่องเที่ยว และการจัดการของบางพื้นที่ ขาดความช่วยเหลือเงินอุดหนุนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ ขาดการประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ไม่พอเพียง ขาดเจ้าหน้าที่ในการดูแลแนะนำนักท่องเที่ยว ขาดการสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานของรัฐ ขาดเงินทุนในการสนับสนุน และสินค้าแปรรูปทางการเกษตรเพื่อจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวเวลาที่มาเยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้ ซึ่งมีสอดคล้องกับผลวิจัยของเศกสรรค์ ยงวณิชย์ และคณะ (2546) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่าปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือ ขาดนักท่องเที่ยวที่มี ความเชี่ยวชาญที่จะให้คำแนะนำ ขาดการสนับสนุน จากภาครัฐจริงจัง ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดเงิน ทุนที่ใช้ในการผลิต ขาดแหล่งขาย สินค้าที่เหมาะสม สำหรับพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โอกาสคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ของทางจังหวัด เพื่อเพิ่มทางเลือกให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยว และ เป็นการกระจายรายได้เข้าสู่ชุมชน การพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์จากการเกษตรที่แปรรูปให้ได้มาตรฐาน เพื่อขายให้นักท่องเที่ยว การพัฒนาศักยภาพของแหล่งเกษตรกรรมเพื่อจัดทำเป็นบ้านโฮมสเตย์ หรือฟาร์มสเตย์ ตามงบประมาณที่ได้รับเพื่อมาปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ไฟฟ้า น้ำประปา การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่นแบบผสมผสาน มีทั้งศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต และกิจกรรมต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

อุปสรรคคือ ขาดป้ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทำให้ไม่มีแรงดึงดูดใจให้เข้าเยี่ยมชม หรือในบางแห่งยังไม่มีป้ายบอกทางแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ขาดข้อมูลแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ไม่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ส่วนปัญหาของกลุ่มเกษตรกรคือความไม่แน่นอนของ ตลาดสินค้าเกษตรและการแข่งขัน ความขัดแย้งกันทางการค้า และการรวมกลุ่ม ขาดแต่ช่องทางในการจัดจำหน่าย และวิธีที่จะพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานที่ดี การให้ความรู้ในเรื่องการทำเกษตรปลอดภัย หรือเกษตรอินทรีย์ อุปสรรคคือชาวบ้านยังไม่ละทิ้งการใช้สารเคมี หรือบางคนใช้แล้วไม่รู้ระยะปลอดภัยของสารเคมี มุ่งเน้นแต่การนำมาจำหน่ายที่ตลาดให้ผู้บริโภคโดยไม่คำนึงถึงสุขภาพของผู้บริโภค คนในชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมกันมากนักเนื่องจากต่างคนก็ต่างต้องต้องการกิจส่วนตัว ในกรณีที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักแรมในหมู่บ้าน หรือโฮมสเตย์ ชาวบ้านส่วนหนึ่งไม่พร้อมที่จะรับนักท่องเที่ยว และการที่นักท่องเที่ยวจะเข้ามาเยี่ยมชมนั้นไม่ได้มาสม่ำเสมอ ชาวบ้านไม่สามารถนั่งรอรับนักท่องเที่ยวได้เพียงอย่างเดียว

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการศึกษาการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น พบว่า

1. ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ และให้ความสำคัญกับการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดให้มากขึ้น มีการจัดสรรงบประมาณ พัฒนาบุคลากรในด้านการปฏิบัติงาน ให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น
2. ควรมีกิจกรรมทางการเกษตรที่น่าสนใจไว้รองรับนักท่องเที่ยว จัดกิจกรรมเพิ่มเติมให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ไม่เป็นการรบกวนเกษตรธรรมชาติ และมีการอบรมเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการให้ข้อมูล และแนะนำนักท่องเที่ยว
3. ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งประสานงานสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีความสนใจให้เข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งเกษตรกรรมมากขึ้น เป็นการสร้างงาน และกระจายรายได้ให้ กลุ่มเกษตรกรชุมชน และครอบครัว

4. ควรปรับปรุงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ศูนย์บริการ การให้บริการด้านที่พัก และบริการด้านอาหารให้ชัดเจนมากขึ้น จะทำให้เหมาะสำหรับความต้องการของนักท่องเที่ยวในแต่ละหมู่คณะ ทั้งนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะหรือการเดินทางมาโดยส่วนตัวผู้ซึ่งมีความสนใจ และต้องการที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ควรมีการปรับปรุงด้านเอกสาร และการสื่อความหมายที่จะให้นักท่องเที่ยวได้ชม หรือทำการสาธิตได้ด้วยตัวเอง หากได้รับการพัฒนาจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวนี้มีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น

5. ควรจัดทำป้ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และให้การสนับสนุนอย่างจริงจังของภาครัฐ ให้การอบรมเจ้าหน้าที่ ให้คำแนะนำเจ้าหน้าที่ในการจัดกิจกรรม การรับรองนักท่องเที่ยว การแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มรายได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปทางผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรทำการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ทำการศึกษาถึงศักยภาพในฟาร์มเกษตรอื่นๆ นอกเหนือจากทั้ง 7 แห่งให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด

2. ทำการศึกษาถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการคัดค้านกิจกรรมมาตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

3. ทำการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ และเป็นการเพิ่มทางเลือกให้นักท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544). แผนปฏิบัติการการพัฒนาบริการท่องเที่ยว รายงานฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: บริษัทคอร์เพลนนิ่ง แอนด์คูดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2549). จัปกระแสดการท่องเที่ยว 2548. สืบค้นเมื่อ พ.ศ. 2549, จาก www.tat.go.th/new
- เกษตรอินทรีย์. (2551). ข้อเด่นของการเกษตรธรรมชาติ.สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2551, จาก www.organicthailand.com
- จารุณี กลิ่นดีป्ली (2541). การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติไทรโยค. ปรินญาณินพนธ์. กรุงเทพฯ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- จังหวัดขอนแก่น (2551). แผนที่จังหวัดขอนแก่น และอาณาเขตติดต่อ.สืบค้น 28 ธันวาคม 2551, จาก www.kk.ru.ac.th/mapkhon
- จังหวัดขอนแก่น. (2551). สัญลักษณ์และคำขวัญจังหวัดขอนแก่น. สืบค้น 16 กันยายน 2551, จาก www.khonkaen.go.th.
- จังหวัดขอนแก่น (2551). การเดินทาง.สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2551, จาก www.tourthai.com/province/khon_kaen
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2548). การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธินิกานต์ ประไกรวัน (2549). การพัฒนาการจัดสวนเกษตรสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษา สวนยอ"รอยัลทรอปิคัล". ปรินญาณินพนธ์ บธ.ม.(บริหารธุรกิจ). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- นราศรี ไวนิชกุล (2537). ระเบียบวิธีวิจัยธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตยาพร เสนปาน (2549). ความรู้ความเข้าใจรูปแบบกิจกรรม และแนวโน้มพฤติกรรมกรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ บธ.ม.(การตลาด). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต. ถ่ายเอกสาร.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน. (2542). ราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ.
- พูนศักดิ์ วงศ์มกรพันธ์ (2547). ศักยภาพของพื้นที่สวนเกษตรเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในจังหวัดระยอง. ปรินญาณินพนธ์ อ.ม.(ภูมิศาสตร์). กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- เพ็ญศรี เจริญวานิช; นิติพล ภูตะโชติ (2541). การพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวใน 5 จังหวัด คือ ขอนแก่น นครราชสีมา บุรีรัมย์ เลย และอุบลราชธานี. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ผดุงเกียรติ โปร่งจิตต์ (2549). การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่และแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในหน่วยทหาร กรณีค่ายเปรมติณสูลานนท์ อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. สารนิพนธ์. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- มณจิรา ยืนนาน (2544). ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม: กรณีศึกษาคำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. ปริญญา นิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาศักดิ์). กรุงเทพฯ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- มัลลิกา ซาหยอง (2549). แผนธุรกิจ การทำธุรกิจที่พักแบบพักที่บ้านเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านภูคำบัว ตำบลเขื่อนอุบลรัตน์ อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ (สาขาธุรกิจการเกษตร). กรุงเทพฯ: บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2544) . รูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร. สืบค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2551, จาก <http://www.rekkingthai.com/cgbin/webboard/prints.pl?content>
- วิฑูกร กุหลาบศรี (2541). การปรับตัวขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวในปีท่องเที่ยวไทย 2541-2544: ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงาน ททท.ภาคใต้. วิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วนิดา ฟ้าอรุณ (2547). ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวของตำบลเปตอง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วิวัฒน์ชัย บุญยศักดิ์ (2532, เมษายน – มิถุนายน). ศักยภาพสำคัญอย่างไรต่อการท่องเที่ยว. จุลสารการท่องเที่ยว 8: 42.
- วีรยา เอี่ยมวิบูลย์ (2540). ศักยภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการบริหารส่วนตำบล. วิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (2545). โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครนายก. (เอกสารคู่มือประกอบการอบรม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. ถ่ายเอกสาร
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). รายงานขั้นสุดท้าย การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. กรุงเทพฯ: กองบริการที่ปรึกษาศูนย์บริการวิชาการ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- (2542). รายงานเบื้องต้น การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

- (2543) รายงานขั้นสุดท้าย การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
แห่งประเทศไทย.
- (2544). รายงานขั้นสุดท้าย การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและการจัดการการ
ท่องเที่ยวเชิงเกษตร. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สุภาภรณ์ หาญทอง (2543). ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง. ปรินูญานิพนธ์.
กรุงเทพฯ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ (2550). การศึกษาพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวบ้านขาม ตำบลบ้าน
ขาม อำเภอป่าพะอง จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยท่องเที่ยวภูมิภาคลุ่มน้ำโขง
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- สุวัฒน์ ตูลาธร (2541). ศักยภาพในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด: ศึกษาในกรณีชุมชนแห่ง
หนึ่งของอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. ปรินูญานิพนธ์ บธ.ม. กรุงเทพฯ. สถาบันบัณฑิตพัฒน
บริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ศรายุทธ ผลโพธิ์ (2549). การพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำ กรณีศึกษาเส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยา
ระหว่างกรุงเทพมหานครถึงพระนครศรีอยุธยา. ปรินูญานิพนธ์ วท.ม. (เกษตรศาสตร์).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริธร สุวรรณเลิศ (2533). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพร. ปรินูญานิพนธ์ ผ.ม.
(สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2545). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาเพื่อจัดทำ
แผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น ภาพสินธุ์ อุดรธานี หนองคาย.ขอนแก่น.
ถ่ายเอกสาร
- ศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (2548). การท่องเที่ยวเชิงเกษตร. สืบค้นเมื่อวันที่
18 สิงหาคม 2551, จาก http://conservation.Forest.ku.ac.th/ecptourdb/cgibin/tour_agro.asp
- เศกสรรค์ ยงวนิชย์; คณะ (2546). รายงานฉบับสมบูรณ์ การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- อร สีแพร (2543). ลักษณะเฉพาะของเกษตรกรรมที่สนับสนุนโครงข่ายการท่องเที่ยวจังหวัด
นครราชสีมา และพื้นที่ต่อเนื่อง. ปรินูญานิพนธ์ ผ.ม. (การวางแผนภาคและเมือง). กรุงเทพฯ:
คณะสถาปัตยกรรม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อัจฉริยา ศักดิ์ณรงค์ (2549). การมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิง
เกษตรกรรม กรณีศึกษาดำบลหนองตะพาน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง. ปรินูญานิพนธ์
วท.ม.(การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Holinholz, Jurgen H. (1996). A New Concept of Tourism Insight. Germany: Institute for
Scientific Cooperation.

ภาคผนวก ก

แบบสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงเกษตร
เรื่อง
การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

หน่วยงานที่สังกัด/ ตำแหน่ง.....

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....

ทรัพยากรหลัก.....ทรัพยากรรอง.....

ที่ตั้ง.....

ตอนที่ 2 การประเมินแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- ๑ การมีถนนเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยว.....
- ๑ การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว.....
- ๑ บำบัดบอทาง.....

๑ ศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยว

๑ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร

๑ การบริการด้านห้องสุขา และห้องน้ำ

๑ สาธารณูปโภค ไฟฟ้า น้ำประปา

3. ด้านสถานที่

๑ สภาพภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อม ความสะอาด และความเรียบร้อยของสถานที่ สถานที่จัดแสดงแปลงสาธิตการเกษตร
สิ่งปลูกสร้างกลมกลืน และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

๑ จุดเด่น จุดอ่อน ปัญหา และทางแก้ไขของสถานที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

๑ สถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ใกล้เคียง

๑ สถานที่สำคัญทางราชการ กรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน เช่น สถานีตำรวจ โรงพยาบาล สถานีอนามัย ไปรษณีย์ เป็นต้น

4. ด้านขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

๑ การเข้าเยี่ยมชมมีความง่ายเพียงใด

๑ ปริมาณนักท่องเที่ยวที่สามารถเข้าเยี่ยมชมในแต่ละครั้ง

5. ด้านการจัดการและเจ้าหน้าที่

- ๑ จำนวนของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นๆ

- ๑ ความรู้ ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ในด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักท่องเที่ยว

- ๑ ป้ายสื่อความหมาย ป้ายบอกทิศทาง

- ๑ การติดต่อประสานงาน

- ๑ การดูแลเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

6. ด้านความหลากหลายของกิจกรรม

๑ ความเหมาะสมของกิจกรรม

.....

.....

๑ ระยะเวลาของการจัดกิจกรรม

.....

.....

๑ รูปแบบของกิจกรรม

.....

.....

๑ ปัญหา อุปสรรคในการจัดกิจกรรม

.....

.....

๑ กิจกรรมประจำปี/ เทศกาล/ งานประเพณี

.....

.....

แบบสอบถาม

เรื่อง การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น

แบบสอบถามนี้ได้จัดทำขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ (นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัด เจ้าหน้าที่เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่สมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชน) และ ภาคเอกชน (เจ้าของกิจการในพื้นที่ที่ศึกษา) ในเรื่องของศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น เพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบการทำปฏิญาณพันธกิจของนิสิตปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวางแผน และการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

ข้อมูลต่าง ๆ ที่ศึกษานี้จะเป็นการศึกษาในเชิงวิชาการ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านให้ตอบแบบสอบถามตามข้อเท็จจริง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านอย่างสูง และหวังว่าจะได้รับความร่วมมือและกรุณาจากท่าน

นางสาวจิราภรณ์ พัสตร

ผู้วิจัย

แบบสำรวจศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง แบบสอบถามชุดนี้สำหรับ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เจ้าหน้าที่ อบต. ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเจ้าของกิจการในแหล่งท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประเมิน/ แหล่งท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 เป็นการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจังหวัดขอนแก่น เพื่อแนวทางการจัดการที่เหมาะสม สำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของจังหวัด ขอนแก่น และเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับ จัด ทำเส้นทางท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง โดยใส่เครื่องหมายถูกลงใน () หรือเติม คำลงในช่องว่างให้ สมบูรณ์โดย

3	หมายถึง มีศักยภาพมาก
2	หมายถึง มีศักยภาพปานกลาง
1	หมายถึง มีศักยภาพน้อย
0	หมายถึง ไม่มีศักยภาพ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อจะนำไปเป็นข้อคิดชม และปรับปรุงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัด ขอนแก่นต่อไป

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม/ แหล่งท่องเที่ยว

- 1.1 ชื่อผู้ตอบแบบสอบถาม.....
- 1.2 หน่วยงานที่สังกัด.....
- 1.3 ตำแหน่ง.....
- 1.4 ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....
- 1.5 ที่ตั้ง.....
- 1.6 รูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 1. การทำนา	() 2. สวนไม้ตัดดอก
() 3. สวนผลไม้	() 4. สวนครัวสวนผัก
() 5. การทำสวน	() 6. ฟาร์มปศุสัตว์
() 7. เทศกาล หรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเกษตร	
() 8. อื่นๆ โปรดระบุ.....	
- 1.7 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

() 1. มียานพาหนะนำเที่ยว เช่น เรือ เกวียน รถไถ เป็นต้น
() 2. มีการนำชมจุดสำคัญ/ แปลงสาธิตทางการเกษตร
() 3. มีการสาธิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแก่นักท่องเที่ยว
() 4. มีการให้นักท่องเที่ยวทดลองปฏิบัติการทำการเกษตรด้วยตัวนักท่องเที่ยวเอง

- () 5. มีผลผลิตทางการเกษตรให้นักท่องเที่ยวได้ชม และจำหน่ายนักท่องเที่ยว
 () 6. มีที่พักแรมในแหล่งท่องเที่ยว เช่น โฮมสเตย์ ฟาร์มสเตย์
 () 7. อื่นๆ โปรดระบุ.....

- 1.8 มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ใช้เวลาเดินทางไม่เกิน 30 นาที
 1.....แหล่งท่องเที่ยวประเภท.....
 2.....แหล่งท่องเที่ยวประเภท.....
 3.....แหล่งท่องเที่ยวประเภท.....

ตอนที่ 2 การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว	ระดับศักยภาพ				คำอธิบาย
	3	2	1	0	
1.ด้านสภาพแวดล้อมและคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร					
1.1 ความโดดเด่นของรูปแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การทำนา, สวนไม้ตัดดอก, สวนผลไม้, สวนครัวสวนผัก, ฟาร์มปศุสัตว์, เทศกาล หรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเกษตร อื่นๆ ฯลฯ					
1.2 ความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีความหลากหลายของรูปแบบของกิจกรรม					
1.3 ความโดดเด่นของภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่ ความเหมาะสม					
1.4 โอกาสในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์					
2. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง					
2.1 มีถนนเข้าไปยังแหล่งเกษตรกรรม ซึ่งมีสภาพดี มีความปลอดภัย ของถนน และความกว้างเพียงพอสำหรับรถสวนทางกันได้					
2.2 พาหนะทุกชนิดสามารถเข้าถึงแหล่งเกษตรกรรมได้					
2.3 มีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน ตั้งแต่ถนนใหญ่จนถึงแหล่งเกษตรกรรม					
2.4 ฤดูกาลท่องเที่ยว สามารถเที่ยวได้ทุกฤดู					
2.5 มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ติดต่อกัน					
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งเกษตรกรรม					
3.1 มีที่พักที่สะอาด					
3.2 มีร้านอาหารที่สะดวก และสะอาดถูกหลักอนามัย					
3.3 มีระบบการขนส่งที่ดี					
3.4 มีศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว					

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว	ระดับศักยภาพ				คำอธิบาย
	3	2	1	0	
3.5 ห้องน้ำ/ ห้องสุขาสาธารณะที่สะอาด					
3.6 ถึงขยะถูกสุขลักษณะ					
3.7 มีสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา ครบ					
3.8 มีที่จอดรถที่สะดวก					
3.9 การดูแลรักษาความปลอดภัยดี					
3.10 จุดสาธิต/ แปลงสาธิตทางการเกษตร					
3.11 มีการบริการร้านจำหน่ายของที่ระลึกจากผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร					
3.12 กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น นักท่องเที่ยวสามารถลงมือปฏิบัติร่วมได้					
4. ด้านเจ้าหน้าที่ และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว					
4.1 จำนวนของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร พร้อมกับการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวมีจำนวนเพียงพอ					
4.2 เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจในด้านการเกษตร และมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้แก่นักท่องเที่ยว					
4.3 เนื้อหาของการสื่อความหมาย การให้ความรู้ รูปแบบการสื่อความหมายของเจ้าหน้าที่					
4.4 การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร					
4.5 การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย การควบคุมดูแลเรื่อง มลพิษทางเสียง มลพิษทางอากาศ					
4.6 ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว					
4.7 การติดต่อประสานงานในการเข้าชม					
4.8 มีการประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร					
4.9 มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดี มีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

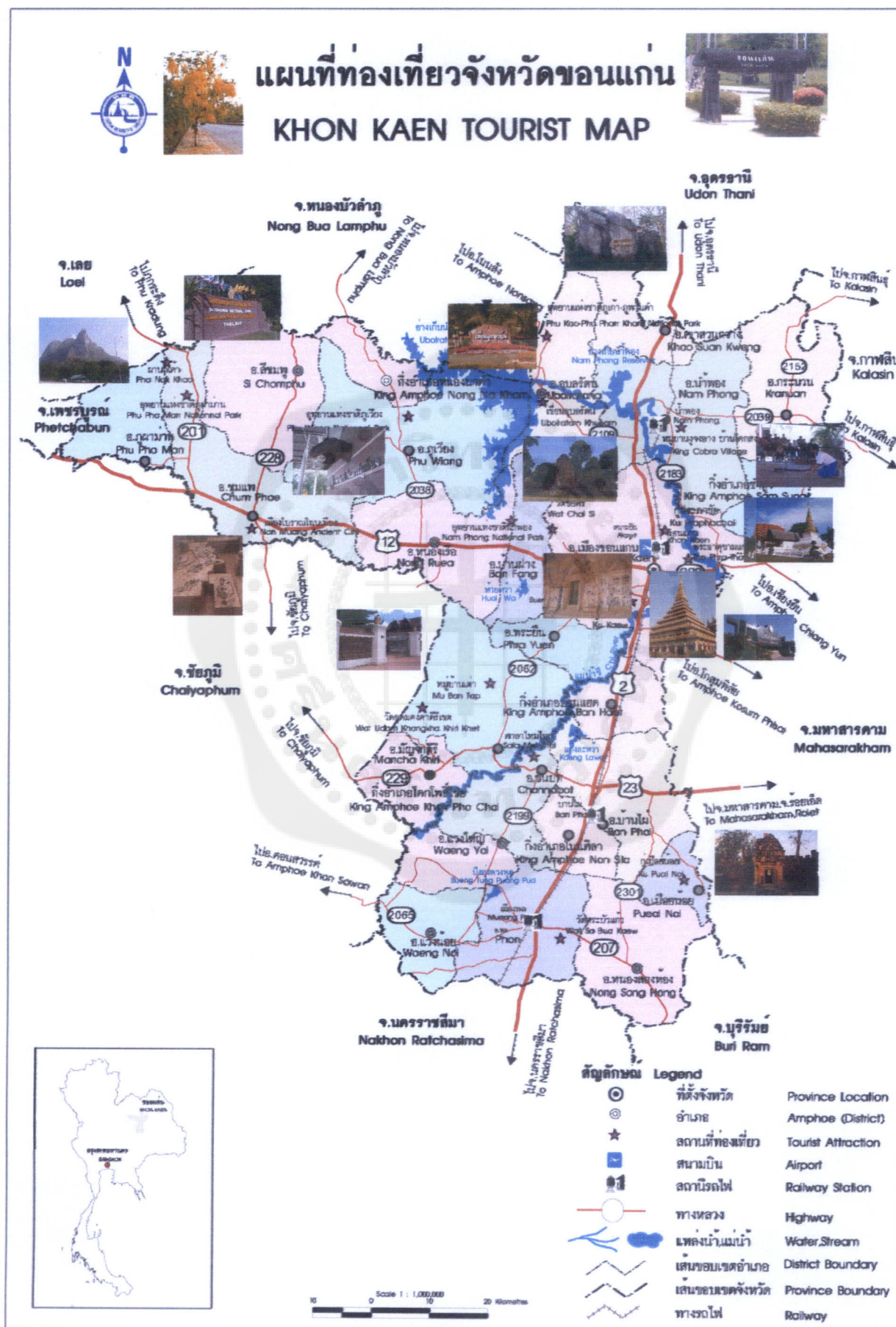
.....

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม

รายชื่อ	ตำแหน่ง
1. รองศาสตราจารย์สุภาพร สุกสีเหลือง	ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
2. ดร. ปัญญา ชีระวิทยเลิศ	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
3. นางกัญญารัตน์ ท่วมไธสง	นักวิเคราะห์นโยบาย และแผนชำนาญการ (หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมการท่องเที่ยว) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่น
4. นายชินทร์ จำปาราช	อาจารย์พิเศษ มหาลัยวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประธานมัคคุเทศก์รุ่นที่ 2 มหาลัยวิทยาลัยเชียงใหม่ กรรมการผู้จัดการบริษัทสยามอีโคโลยี

ภาพประกอบ 107 แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวจิราภรณ์ พัสตร
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2522
สถานที่เกิด	จังหวัดขอนแก่น
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	178 บ้านกู่ทอง หมู่ที่ 16 ตำบลกู่ทอง อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม 44160
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	เจ้าหน้าที่ธุรการ แลรับสมัคร
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนร่วมฤดีวิเทศศึกษา แผนกสวีส 6/1 ถนนรามคำแหง 184 มีนบุรี กรุงเทพฯ 10520
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2536	ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนสาธิตมอดินแดงแห่งมหาวิทยาลัยขอนแก่น
พ.ศ. 2539	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย
พ.ศ. 2544	ศิลปศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ สาขาภาษาเยอรมัน จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พ.ศ. 2547	ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
พ.ศ. 2552	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวางแผนและการจัดการ การท่องเที่ยวเพื่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร